

Nr 196.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1933.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall;

2) lag om vissa tvångsmedel i brottmål;

3) lag om, ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken;

4) lag innefattande tillägg till 6 § lagen den 14 juni 1901 (nr 38 s. 30) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken;

5) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

6) lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

7) lag om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. Schlyter.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Häri genom förordnas, att 19 § förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) skall sålunda ändras, att dels till paragrafen fogas en ny punkt, betecknad såsom 29, av den lydelse nedan angives, dels ock 9, 11, 12 och 14 punkterna erhålla följande lydelse:

19 §.

9. Befogenhet att besluta om häktning tillkommer Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal ävensom polismästare och polisintendent som är chef för kriminalavdelning i stad (*häktningssmyndighet*).

11. Är någon efter 10 punkten eller eljest gripen eller efter anställt förhör såsom misstänkt för brott kvarhållen av annan än häktningssmyndighet, skall anmälan därom utan dröjsmål göras hos sådan myndighet.

12. Den som av häktningssmyndighet gripits eller efter anställt förhör kvarhålls såsom misstänkt för brott eller om vilkens gripande eller kvarhållande anmälan enligt 11 punkten skett skall, där ej beslut om häktning förut meddelats, så snart ske kan och sist inom tjugufyra timmar förklaras häktad eller lösgivas. Äro ej fulla skäl till häktning, men finnes det vara av synnerlig vikt att den misstänkte i avvaktan på ytterligare utredning hålles i förvar, må dock häktningssmyndigheten förordna om hans kvarhållande utöver sagda tid. Sådant kvarhållande må ej fortfara längre än ytterligare fyra dygn; och åligger det häktningssmyndigheten att så snart ske kan meddela beslut om den misstänktes häktande eller giva honom lös.

Ej må annorledes än i denna punkt sägs någon, som icke är häktad, på grund av misstanke för brott hållas i förvar, ändå att han därtill samtycker.

14. Den som är häktad skall utan dröjsmål föras till allmänt häkte. Finnes det vara av synnerlig vikt att den häktade för utredning angående det brott, vilket föranlett häktningen, eller annat brott, för vilket han misstänkes, kvarbliver där utredningen pågår, må dock häktningssmyndigheten besluta att med överförandet skall tillsvidare anstå. Sådant anstånd må ej fortfara längre än till första rannsakingen.

29. Den som är för brott kvarhållen må ej underkastas andra inskränkningar i sin frihet än som påkallas av hänsyn till ändamålet med kvarhållandet, ordningen å platsen¹ eller allmän säkerhet; och skall så förfaras att hans förvaring eller förflyttande ej väcker onödig uppmärksamhet.

Rum där kvarhållen person förvaras skall uppfylla skäligena anspråk på sundhet och bekvämlighet. I övrigt skall beträffande den kvarhållnes behandling i tillämpliga delar gälla vad i 21—28 punkterna är stadgat med avseende å häktad, dock att vad där sägs om föreståndare för häkte i stället skall avse häktningsmyndighet.

På den kvarhållnes begäran skall häktningsmyndigheten, så snart det utan fara för utredningens behöriga gång kan ske, underrätta hans husfolk eller närmaste anhöriga om kvarhållandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om vissa tvångsmedel i brottmål.

Häri genom förordnas som följer:

Om beslag och skingringsförbud.

1 §.

Påträffas föremål som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat, må föremålet tagas i beslag.

Beslag må ej läggas å skriftligt meddelande mellan den som misstänkes för brottet och den som vid tiden för meddelandet var hans rättegångsbiträde i saken. Ej heller må, med mindre å brottet kan efter lag följa lägst straffarbete i två år eller därutöver, i beslag tagas skriftligt meddelande mellan den misstänkte och anhörig, som i 3 kap. 11 § strafflagen sägs, eller sådant meddelande mellan den misstänkte och ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där meddelandets innehåll kan antagas åtnjuta skydd på grund av i lag eller författning stadgad tystnadsplikt.

2 §.

Kan med skäl antagas att brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller telegrafverkets vård, härleder sig från den som misstänkes för brott, varå efter lag kan följa straffarbete, eller är avsedd för honom, må beslag läggas å försändelsen, där den är av beskaffenhet att enligt 1 § vara underkastad beslag.

3 §.

Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal ävensom polismästare och polisintendent som är chef för kriminalavdelning i stad äge förordna om beslag. Samma rätt have ock domstol i mål som där handlägges.

4 §.

Den som med laga rätt griper eller kvarhåller misstänkt person eller verkställer häktning eller hus- eller kroppsrannsakan må taga i beslag därvid påträffat föremål, som är underkastat beslag enligt 1 §. Polisman må, om fara

är i dröjsmål, även eljest då föremål av nämnda beskaffenhet påträffas taga det i beslag.

Om beslag som sålunda verkställts skall anmälan utan dröjsmål göras hos myndighet som i 3 § sägs; och åligger det myndigheten att snarast möjligt pröva huruvida beslaget skall bestå.

5 §.

Beslagtaget föremål skall, där det ej lämpligen kan omhändertagas av den som verkställt beslaget, sättas i förvar under förseglning eller ock genom skriftligt anslag eller på annat sätt så utmärkas, att uppenbart är att det tagits i beslag.

Är den från vilken beslaget sker ej närvarande, skall han utan dröjsmål underrättas om åtgärden och huru med det beslagtagna förfarits. Har försändelse i post- eller telegrafverkets vård tagits i beslag, skall försändelsens adressat underrättas och, om avsändaren är känd, även denne. Med underrättelse som nu sagts må dock anstå så länge den finnes kunna medföra synnerligt men för utredningens behöriga gång.

Föremål som tagits i beslag skall väl vårdas och noggrann tillsyn hållas däröver att det icke förbytes eller förändring eller annat missbruk därmed sker.

6 §.

Tages post- eller telegrafförsändelse eller handelsbok eller annan enskild handling i beslag, må handlingen ej öppnas eller närmare undersökas av annan än myndighet som i 3 § sägs; dock må sakkunnig eller annan, som anlitas för utredningen angående brottet eller eljest därvid höres, efter myndighetens anvisningar granska handlingen. Äger den som verkställer beslaget ej öppna eller närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Handling varom här är fråga skall snarast möjligt undersökas. Kan innehållet i post- eller telegrafförsändelse i dess helhet eller till någon del utan synnerligt men för undersökningens behöriga gång meddelas försändelsens adressat, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas denne.

7 §.

Över beslag skall föras protokoll, vari ändamålet med beslaget och vad därvid förekommit angives samt beslagtaget föremål noga beskrives.

Den som drabbats av beslag äge på begäran erhålla bevis om beslaget, innehållande jämväl uppgift om det brott som föranlett åtgärden.

8 §.

Finnes beslag ej längre erforderligt, skall det genast hävas. Varder ej brott som föranlett beslag åtalat inom en månad från åtgärdens verkställande, skall beslaget hävas, där ej Konungens befallningshavande medgiver att det må bestå under viss ytterligare tid.

9 §.

Vid handläggning av mål om brott som föranlett beslag pröve rätten på yrkande av den som drabbats av beslaget, huruvida detta skall fortfarande bestå. Rätten give ock i slutliga utslaget beslut i fråga om beslag som då äger bestånd.

Där ej rätten annorlunda förordnat, gånge dess beslut angående beslag i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

10 §.

Ej må föremål beslagtagas, där ändamålet finnes kunna vinnas därigenom att föremålet sättes under förbud att säljas eller skingras. I ty fall må i stället skingringsförbud meddelas innehavaren av föremålet, vilket förbliver under hans vård och nyttjande. Vad i 3, 4 och 6—9 §§ stadgas om beslag gälle i tillämpliga delar om skingringsförbud.

11 §.

Vad i denna lag är stadgat äger ej tillämpning i den mån avvikande bestämmelser om beslag eller skingringsförbud gälla enligt annan lag eller författning.

Om hus- och kroppsransakan.

12 §.

Hos den som är med skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må företagas husransakan för eftersökande av föremål som är underkastat beslag eller eljest till utrönande av omständighet som kan äga betydelse för utredning om brottet; men ej må för husransakan hos den som misstänkes för brott i något fall åberopas hans samtycke, med mindre han själv av egen drift äskat åtgärden. I anledning av brott, varå efter lag kan följa straffarbete, må husransakan för ändamål varom nyss sagts anställas jämväl hos annan än den misstänkte, såvida brottet där förövats eller den misstänkte där gripits eller eljest särskilt skäl är att föremål som är underkastat beslag skall där anträffas eller annan utredning om brottet vinnas.

För eftersökande av den som skall gripas eller häktas för brott må husransakan företagas hos honom, så ock hos annan, om särskilt skäl finnes att den eftersökte uppehåller sig där.

I lägenhet, som enligt sin bestämmelse är tillgänglig för envar eller som plägar tjäna till härbärke för lösdrivare eller förbrytare eller där sådant gods som eftersöktes plägar uppköpas eller mottagas som pant, må för ändamål som ovan sagts husransakan jämväl i andra fall ske.

13 §.

Befogenhet att besluta om husransakan tillkommer myndighet som i 3 § sägs. Utan förordnande må dock polisman företaga husransakan i fall då

åtgärden har till syfte att eftersöka den, som enligt myndighets beslut skall gripas eller häktas, eller att gripa person eller beslagtagna föremål som å färsk gärning följts eller spårats; och må polisman i befälsställning även i andra fall då husrannsakan enligt 12 § kan ske företaga åtgärden, såvida fara är i dröjsmål.

14 §.

Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Stängd lägenhet eller slutet förvaringsrum må, om det erfordras, öppnas med våld. Har så skett, skall lägenheten eller förvaringsrummet efter verkställd förrättning på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej utan särskilda skäl verkställas mellan klockan sju eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

15 §.

Vid husrannsakan skola såvitt möjligt två av förrättningsmannen tillkallade ojäviga vittnen närvara. Är den hos vilken husrannsakan anställes tillstådes, skall tillfälle beredas honom, och i annat fall hans hemmavarande husfolk, att övervara förrättningen; så ock att tillkalla vittnen, dock utan att undersökningen därigenom uppehålls. Har varken han eller någon av hans husfolk eller av dem tillkallat vittne närvarit, skall han underrättas om den vidtagna åtgärden, så snart det finnes kunna ske utan fara för utredningens behöriga gång.

Har myndighet som i 3 § sägs funnit målsägande eller hans ombud böra tillåtas närvara vid husrannsakan för att tillhandagå med nödiga upplysningar, må det ske, men skall vid förrättningen noga tillses att målsäganden eller ombudet icke i vidare mån än för ändamålet erfordras vinner kännedom om förhållande som därvid yppas.

16 §.

Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må icke öppnas eller närmare undersökas i annan ordning än i 6 § första stycket sägs.

17 §.

Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändamålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den hos vilken husrannsakan företagits äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande jämväl uppgift om det brott som föranlett åtgärden.

18 §.

Är någon med skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må kroppsrannsakan verkställas å honom, om skälig

anledning finnes att därigenom skall upptäckas föremål som är underkastat beslag eller annat som kan bidra till utredning angående brottet.

I fråga om kroppsrensningen skall i tillämpliga delar gälla vad i 13—17 §§ är stadgat om husrensningen. Där kroppsrensningen är av mera väsentlig omfattning, skall den verkställas inomhus och i avskilt rum. Kroppsrensningen å kvinna må ej verkställas eller bevittnas av annan än kvinna eller läkare.

19 §.

Vad i denna lag är stadgat äger ej tillämpning i den mån avvikande bestämmelser om hus- eller kroppsrensningen gälla enligt annan lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933, vid vilken tid 16 § 7 och 8 punkterna förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) skola upphöra att gälla.

Konungen äger, om särskilda skäl därtill äro, medgiva att å ort, där vid lagens ikraftträdande utredning om brott ankommer å annan än myndighet som i 3 § sägs, denne må tillsvidare utöva sådan myndighets befogenhet enligt denna lag.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, vilka lagrum senast ändrats, det förra genom lagen den 6 juni 1924 (nr 210) och det senare genom lagen den 8 juni 1917 (nr 253), skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

16 Kap.

10 §.

Har underrätt — — — rätten meddelas. Lag samma vare, där genom beslut, som av underrätt meddelats under rättegången, förordnats om kvarstad eller beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller yrkande om hävande av sådan åtgärd ogillats.

Vad i — — — partens klagan.

30 Kap.

11 §.

Har underrätt förordnat om kvarstad, beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller ogillat yrkande om hävande av sådan åtgärd, och varder det beslut av hovrätten upphävt, vare ej klagan över hovrättens utslag tillåten.

Har hovrätt — — — är stadgat.

Hovrätts utslag — — — hovrätten fastställt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

innefattande tillägg till 6 § lagen den 14 juni 1901 (nr 38 s. 30) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken.

Härigenom förordnas att till 6 § 2. lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken skall fogas ett tillägg av följande lydelse:

Om verkställighet av domstols beslut i fråga om beslag eller skingringsförbud enligt lagen om vissa tvångsmedel i brottmål är i den lag stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 8 §, 10 kap. 17, 18 och 21 §§, 15 kap. 10 § samt 25 kap. 14 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 Kap.

8 §.

Rymmer fånge eller häktad eller den, som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, eller sätter han sig till motvärn emot fångvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller sätter sig någon, som skall häktas, till motvärn emot den, som äger verkställa häktningen eller därvid biträder; då må det våld brukas, som till rymningens förekommande eller häktningens verkställande nödigt är. Sätter sig fånge eller häktad person till motvärn emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall; då må ock det våld brukas, som till ordningens bibehållande är nödigt.

Lag samma vare, där annan än fånge, häktad eller kvarhållen eller den, som skall häktas, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, verkställa häktningen eller bibehålla ordningen.

10 Kap.

17 §.

Tager man den, som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, eller häktad eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man kvarhållen person eller häktad eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straff-

arbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

18 §.

Vid tillämpning av straff i fall, som i 17 § sagt är, skall synnerligt avseende göras å beskaffenheten av brott, därför den kvarhållne, häktade eller fångne var kvarhållen, häktad eller dömd.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter tillslutna äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmätt; vare ock straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

15 Kap.

10 §.

Nu har någon, för förment brott, annan utan laga skäl gripit: skedde det ej av argt uppsåt, och blev med den gripne sedan lagligen förfaret; då skall till fängelse i högst sex månader eller böter dömas.

25 Kap.

14 §.

Släpper ämbetsman, som har inseende över fånge eller häktad eller den som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, honom med vilja lös, eller hjälper honom att undkomma; dömes till avsättning och straffarbete från och med sex månader till och med fyra år: varde ock förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. Släpper han fången eller den häktade eller kvarhållne av vårdslöshet; dömes, om vårdslösheten grov var, till avsättning, så ock till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år, och, om den mindre var, till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att rubriken till 16 kap. ävensom 16 kap. 91 och 94 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola, sistnämnda lagrum i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

16 Kap.

Om häktning, förvarsarrest och annat tagande i förvar m. m.

91 §.

I fråga om häktning av den, som hör till krigsmakten, så ock om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan skall, utom vad i allmän lag stadgas, jämväl lända till efterrättelse vad här nedan i detta kapitel sägs.

94 §.

Befälhavare, vilken, enligt vad i strafflagen för krigsmakten är stadgat, i disciplinmål äger utan inskränkning utöva bestraffningsrätt över underlydande, äge beträffande dem samma befogenhet att förordna om häktning, som enligt allmän lag tillkommer Konungens befallningshavande i avseende å för brott misstänkta personer. Vad nu är sagt gälle ock i fråga om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan i anledning av brott, för vilket underlydande är misstänkt.

Enahanda befogenhet — — — utöva bestraffningsrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Härigenom förordnas, att 17 § lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion skall erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

Konsulardomaren utövar polismyndighet i allmänhet och äger häkta eller häkta låta för brott misstänkt person, så ock förordna om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrensningen. Konsulardomaren äger ock för bestämt fall förordna annan man att på hans ansvar verkställa polisundersökning och besluta om åtgärd, som här sägs. Även utan sådant förordnande har konsul, som är anställd å annan ort inom jurisdiktionsområdet än den, som är säte för konsulardomaren, att företaga åtgärder av nu nämnda slag; underrätte dock skyndsammast om vidtagen åtgärd konsulardomaren, som, utan hinder av konsulns åtgärd eller beslut, äger i ärendet förordna.

Konsulardomaren skall, såvitt ske kan, hava tillsyn över häktad person.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3
februari 1933.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, VENNERSTRÖM,
LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för utrikesdepartementet, chefen för försvarsdepartementet samt tillförordnade chefen för socialdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, fråga angående *lagstiftning om vissa straffprocessuella tvångsmedel*.

Föredraganden anför:

»I vårt land finnas icke i allmän lag några bestämmelser om *förberedande undersökning* i brottmål, om man bortser från vissa knapphändiga regler i promulgationsförordningen till strafflagen. Lagens ståndpunkt är den, att domstolen har att verkställa hela undersökningen, att rannsaka. Gällande rätt.

Denna ståndpunkt har emellertid icke kunnat vidhållas. Efter hand som åtalsfunktionen utvecklats samt den inkvisitoriska processmetoden småningom fått ge vika för en ordning, där processen mera har karaktären av en förhandling rörande en mot viss person framställd anklagelse, har behovet av en förberedande undersökning allt starkare framträtt. Redan genom kungl. brevet den 18 oktober 1750 inskräptes, att de kronobetjante, som vid häradsrätterna angävo och påtalade något brottmål, borde förut, innan tinget hölles, noga efterspana och göra sig underrättade om alla dem, som i målet kunde giva någon upplysning, och till det ändamålet låta dem inkallas att vid tinget höras, på det att saken icke skulle behöva uppskjutas. Vad vissa städer angår, gävos föreskrifter i ämnet i samband med reglering av polisväsendet. Sedermera ha i administrativ väg meddelats vissa föreskrifter huvudsakligen i instruktioner för åklagar- och polismyndigheter. I praxis har efter hand utvecklat sig ett undersökningsförfarande, som regelmässigt kommer till användning i fråga om de grövre brotten. Denna förberedande undersökning utföres av åklagare eller polismyndighet. På landet, där samma person är åklagare och polismyndighet, skall den förberedande undersökningen verkställas, beträffande grövre brott av landsfogden och i fråga om andra brott av

landsfiskalen. Emellertid torde landsfiskalerna i avsevärd omfattning omhänderhava undersökning jämväl rörande grövre brott. I ett antal större städer med mera utbildad polisorganisation verkställes den förberedande undersökningen av polismyndigheten (polismästare, polisintendent etc.), och åklagaren (stadsfiskalen) får ej befattning med målet, förrän det av polismyndigheten remitterats till domstolen. I Stockholm har emellertid, jämte det stadsfiskalernas antal inskränkts från tre till två, vid polisen anställts två polisassessorer, som dels leda den förberedande undersökningen i vissa mål dels ock tjänstgöra såsom åklagare vid domstolen. I övriga städer utföres den förberedande undersökningen i allmänhet av stadsfiskalen, som vanligen är både åklagare och polistjänsteman. Den förberedande undersökningen, som sålunda numera hos oss företages i alla mål av någon vikt, har fått stor betydelse för målens behandling inför rätten.

På åklagar- och polismyndigheterna ankommer det även att under den förberedande utredningen besluta om användande av *straffprocessuella tvångsmedel*. Uttryckliga bestämmelser äro väl givna allenast beträffande häktning, men i praxis företagas jämväl andra tvångsåtgärder av nämnda myndigheter utan rättens bemyndigande och utan att sådan åtgärd efteråt underställes rättens prövning.

Beträffande tvångsmedlen och deras handhavande finnas endast ofullständiga föreskrifter. Vad först angår processuellt frihetsberövande känner svensk lag endast en form härför, nämligen häktning. Vissa bestämmelser därom äro meddelade i promulgationsförordningen till strafflagen. Bland annat regleras där i vilka fall häktning skall ske. Vid handläggning av brottmål äger domstolen häktningsbefogenhet. Men i övrigt tillkommer sådan befogenhet Konungens befallningshavande, borgmästare och råd, magistratens ordförande, för viss stad eller ort särskilt förordnad polisämbetsman, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal. I praxis utövas häktningsrätten, innan målet förekommer vid domstol, av landsfogdar, landsfiskaler och stadsfiskaler samt, vad de större städerna angår, av polisämbetsmän. Någon prövning genom domstol av verkställd häktning förekommer ej, förrän rannsaking med den häktade hålles. Garanti mot obehörig häktning har man sökt vinna genom föreskrift att rannsaking vid rätten skall skyndsamt företagas. Enligt lag den 2 juni 1922 skall sålunda den som beslutat om häktning ofördröjligen göra anmälan därom hos ordföranden i den domstol, som har att företaga rannsakingen med den häktade, och domstolen skall påbörja densamma vid rådhusrätt senast å åttonde dagen och vid häradsrätt senast å fjortonde dagen från den dag, då anmälan inkommit. Bestämmelser om behandlingen av häktad person meddelas jämväl i promulgationsförordningen till strafflagen.

Om gripande för brott stadgas i lag, att det för vissa särskilda fall är medgivet envar att gripa misstänkt person samt att, där gripande sålunda 'eller eljest' skett, anmälan därom utan dröjsmål skall göras hos

häktningens myndighet, vilken därefter beslutar, om den gripne skall häktas eller lösgivas. I praxis har emellertid utbildat sig ett förfarande med an hållande eller kvar hållande såsom förberedande åtgärd för häktning. Särskilt i de större städerna förekommer i avsevärd utsträckning, att en för brott misstänkt person till en början endast kvarhålls för att stå till förfogande vid förhör, under vilken tid beslut i häktningsfrågan får anstå.

Då häktning och dess förberedelseåtgärder innebära synnerligen känbara ingrepp i den enskildes ställning, är det tydligen önskvärt att mildare medel användas, om genom dem samma syfte kan tillgodoses. Utländska lagar pläga därför innehålla bestämmelser angående olika surrogat för häktning och anhållande, avsedda att förekomma att den misstänkte undandraget sig rättegången och straffets verkställande, utan att hans frihet helt berövas honom. Den viktigaste av dessa åtgärder är reseförbud. Svensk lag ger emellertid icke möjlighet till användande av sådana tvångsmedel.

För straffrättskipningens genomförande erfordras ofta, att myndigheterna äga tillgång till föremål, som i ett eller annat avseende äro av betydelse för undersökningen. Detta gäller föremål, som antages kunna tjäna såsom bevis angående ett förövat brott, till exempel vapen eller andra redskap för brottets utförande, ävensom föremål, som antages vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat. Behov föreligger därför av en lagstadgad befogenhet för myndigheterna att taga föremål av ifrågavarande art i besittning. Detta syfte tjänar beslaget såsom straffprocessuellt tvångsmedel.

Vår rätt saknar allmänna bestämmelser om beslag. Endast för vissa särskilda fall finnas regler därom, så exempelvis i en del skogsförfattningar, jakt- och fiskeförfattningar, författningar om införsel av varor och om tillverkning och försäljning av rusdrycker. Oaktat allmänna bestämmelser om beslag saknas, torde dock få anses, att enligt gällande svensk rätt en viss befogenhet att företaga beslag finnes även i fall, då sådan ej kan grundas på uttryckligt stadgande i lag.

Det straffprocessuella skingringsförbudet innebär, att myndighet såsom ersättning för beslag kan sätta föremål under förbud att säljas eller skingras. Skillnaden mellan en sådan åtgärd och beslag består däri, att vid skingringsförbud föremålet får kvarbliva i innehavarens besittning. Bestämmelser härom ha upptagits i en del svenska lagförslag, men gällande svensk rätt känner ej straffprocessuellt skingringsförbud.

Vår lag innehåller ej heller några allmänna bestämmelser om husrannsakan. I 16 § 7 och 8 punkterna av promulgationsförordningen till strafflagen ha från missgärningsbalken i 1734 års lag överflyttats stadganden om rätt för enskild att under vissa förutsättningar företaga husrannsakan efter stulet gods. Härutöver finnas föreskrifter om husrannsakan i lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel, lagen den

20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin samt förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Ej heller om kroppsrannsakan — undersökning av någons kropp och vad han bär på sig för eftersökande av sådant, som kan vara av betydelse för utredningen angående brott¹ — finnas i vår lag några allmänna bestämmelser. I 19 § 21 punkten av promulgationsförordningen till strafflagen stadgas, att kroppsrannsakan må företagas å häktad till utrönande, om han har något på sig, varav säkerheten i häktet eller under hans forslande kan äventyras. I lagen om straff för olovlig varuinförsel och lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin meddelas stadganden om kroppsrannsakan.

Ehuru allmänna bestämmelser om hus- och kroppsrannsakan saknas, ha myndigheterna otvivelaktigt enligt gällande rätt viss befogenhet härtill även i andra fall än här angivits. Till ledning för praxis ha tjänat dels de förefintliga specialbestämmelserna och dels vissa lagförslag i ämnet.

Frågans
tidigare
behandling

Frågan om en närmare reglering av den förberedande undersökningen och tvångsmedlen i brottmål har sedan lång tid tillbaka varit aktuell och olika lagförslag i ämnet ha utarbetats. Att lagstiftning ej kommit till stånd torde väsentligen ha berott därpå, att ifrågavarande ämnen icke ansetts böra regleras för sig utan upptagas till behandling först i samband med den allmänna rättegångsreformen. Härutinnan torde få hänvisas till den redogörelse för denna lagstiftningsfrågas behandling, som intagits i första lagutskottets utlåtande nr 18 vid 1932 års riksdag. Emellertid bör här i korthet beröras vad som i nämnda hänseende förekommit under senare tid.

På grundval av ett av tillkallade sakkunniga år 1919 framlagt utkast uppgjordes inom justitiedepartementet ett förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. jämte vissa följd författningar, över vilket år 1920 lagrådets utlåtande inhämtades.² Förslaget (i det följande benämnt 1920 års förslag) avsåg att fullständigt reglera den förberedande undersökningen och de straffprocessuella tvångsmedlen. Lagrådet tillstyrkte, att förslaget lades till grund för lagstiftning i ämnet och framställde endast några erinringar mot dess närmare utformning. Processkommissionen, vars utlåtande därefter inhämtades, motsatte sig emellertid, med hänsyn till det pågående arbetet å en allmän rättegångsreform, att förslaget genomfördes. Sålunda framhölls såsom mindre lämpligt, att den förberedande undersökningen reglerades för sig utan samband med en allmän rättegångsreform. Däremot ville processkommissionen ej mot-

¹ Understundom plägar undersökning av en persons kropp upptagas såsom ett särskilt rättsinstitut under benämningen kroppsbesiktning.

² Förslaget jämte motiv och lagrådets utlåtande finnes tryckt såsom bilaga till motion nr 80 i första kammaren vid 1922 års riksdag.

sätta sig en fristående reglering av de straffprocessuella tvångsmedlen. Processkommissionen ansåg det sålunda kunna ifrågasättas att meddela bestämmelser om rätt för undersökningsledare att under viss kortare tid för förhör kvarhålla för brott misstänkt person utan att han häktades. Stadganden härom ansågos kunna givas i sammanhang med reglerna om häktning. Beträffande häktningsbestämmelserna ifrågasattes, om man ej borde inskränka sig till vissa mindre ändringar i den gällande lagstiftningen, såsom meddelande av regler om någon förkortning av den tid, inom vilken å landet häktad skulle inställas till rannsaking, skyldighet för den som häktat att omedelbart göra anmälan därom till domstolen samt möjlighet att draga fråga om häktning under prövning av en häktningsdomare. Slutligen erinrades att det påtagligen vore en kännbar brist i lagstiftningen att det nästan icke funnes några bestämmelser om beslag, skingringsförbud, hus- och kroppsrensningen samt kroppsbesiktning. Mot en reglering av dessa förhållanden utan samband med en reform av straffprocessen i övrigt ansåg processkommissionen med hänsyn till arbetet på den allmänna rättegångsreformen betänklighet icke möta.

1920 års förslag blev icke förelagt riksdagen.

Vid 1922 års riksdag framlade Kungl. Maj:t genom proposition, nr 28, förslag till lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad. Förslaget avsåg att förhindra alltför långa dröjsmål med häktade personers ställande inför domstol, att förkorta tiden mellan rannsakingarna samt att ålägga den häktande myndigheten att omedelbart hos vederbörande göra anmälan om företagen häktning. Vid samma riksdag hemställde herr Löfgren i en inom första kammaren väckt motion, nr 80, att riksdagen måtte antaga förslag till lag angående polisundersökning i brottmål samt häktning m. m. ävensom vissa följdförfattningar, allt i huvudsaklig överensstämmelse med 1920 års förslag.

Första lagutskottet avstyrkte såväl propositionen som motionen men förordade att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, i ändamål att för tiden intill dess en ny rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning i brottmål och de i samband därmed stående tvångsmedlen, efter processkommissionens förnyade hörande, låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning angående dessa delar av straffprocessen ävensom, därest så skulle befinnas erforderligt, angående andra därmed sammanhängande ämnen. Reservanter inom utskottet tillstyrkte däremot propositionen.

Riksdagen biföll reservationen. I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdades den 2 juni 1922 lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad, vilken lag med vissa däri genom lagen den 6 juni 1924 vidtagna ändringar ännu är gällande.

Processkommissionen upptog i sitt år 1926 avgivna betänkande grunder

för lagstiftning angående förberedande undersökning i brottmål och rörande straffprocessuella tvångsmedel (häktning, anhållande och reseförbud, beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrensningen). Frågan huruvida detta område kunde eller borde upptagas till särskild reglering i lag berördes ej i betänkandet. I yttrande över processkommissionens förslag uttalade däremot lagrådet, att en provisorisk reglering av förundersökning i brottmål samt frågor rörande ingrepp mot den misstänkte eller åtalade syntes kunna vidtagas.

I proposition, nr 80, till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Gärde, att en allmän reglering av förundersökningen i brottmål icke kunde undvaras i en ny rättegångsordning. Förundersökningen borde, såsom för närvarande vore regel, omhänderhavas av åklagare eller polismyndighet, men det skulle stå den misstänkte öppet att i fall, då förhørsledaren överskred sin befogenhet, påkalla rättelse hos domaren. Vidare borde de straffprocessuella tvångsmedlen närmare regleras i lag. Därvid borde reglering ske icke endast av häktning utan även av anhållande. I fråga om de grundsatser, som vid en dylik reglering borde vinna tillämpning, syntes någon meningsskiljaktighet icke råda därom, att varje åtgärd, som medförde förlust av den personliga friheten under någon mera avsevärd tid, borde underställas domstolens eller domarens prövning. Detta borde gälla även i fråga om den mildare form av frihetsförlust, som anhållandet innebure. Visserligen låge det i sakens natur, att själva anhållandet, som i allmänhet inginge som ett led i det av polisen omhänderhavda spaningsarbetet, måste anförtros åt polis- och åklagarmyndigheterna, därest ej syftet med detta tvångsmedel skulle helt förfelas, men frågan om den misstänktes kvarhållande utöver viss kortare tid borde icke bero av dessa myndigheters avgörande. Särskilt i fråga om häktning måste fasthållas, att i de fall, då domstolsförhandlingen icke följde inom en jämförelsevis kort tid, frågan om den misstänktes kvarhållande i häkte alltid skulle underställas domstolens eller domarens prövning. Uppenbarligen borde det stå den misstänkte öppet att oberoende härav påkalla prövning av häktningsfrågan. Vidare borde straffprocessuellt reseförbud såsom surrogat i vissa fall för frihetsberövande införlivas med vår straffprocess och beslag, skingringsförbud samt husrensningen och kroppsvisitation göras till föremål för reglering.

Vid behandling av frågan om övergången till den i propositionen föreslagna nya ordningen uttalade departementschefen den meningen, att frågan om lagstiftning rörande den förberedande undersökningen i brottmål samt de straffprocessuella tvångsmedlen icke borde upptagas till särskild behandling. Departementschefen framhöll sålunda, att i fråga om förundersökningen i brottmål och därmed sammanhängande ämnen försiktigheten syntes bjuda, att innan desamma närmare reglerades i lag genom förbättrad åklagarorganisation och höjda kompetenskrav för åklagarna

förutsättningar skapades för de nya bestämmelsernas riktiga tillämpning. Ett annat skäl mot utbrytande av frågan om det förberedande förfarandet i brottmål syntes departementschefen vara, att en dylik åtgärd knappast skulle medföra någon egentlig tidsvinst. Nämnda lagstiftningsfråga vore, såsom erfarenheten visat, av omfattande och svårlöst beskaffenhet. Även om arbetet med dess lösande omedelbart igångsattes, torde det ej kunna förväntas, att resultatet därav skulle komma att föreligga förr än om ett par år. Vid nämnda tid torde emellertid arbetet på en reform av hela straffprocessen ha framskridit så långt, att det icke längre föreläge skäl att för den tid, som återstode till rättegångsreformens genomförande, införa anordningar, som komme att oförändrade bestå allenast under en kort övergångstid.

Det särskilda utskott, som behandlade propositionen, anslöt sig till de grunder för lagstiftning i förevarande ämnen, som förordats i propositionen. Utskottet anslöt sig vidare till den i propositionen uttalade meningen att det icke vore lämpligt, att frågan om förundersökningen i brottmål och de straffprocessuella tvångsmedlen upptoges till särskild behandling.

Reservanter inom utskottet uttalade dock den uppfattningen, att såsom förberedelse till den nya processordningen borde upptagas till särskild behandling frågan om en förbättrad förundersökning i brottmål med bestämmelser tillika om sådana straffprocessuella åtgärder som anhållande, häktning och kroppsrannsakan.

Riksdagen beslöt att i nu ifrågavarande avseenden såsom eget yttrande åberopa vad utskottet anfört.

I sin till 1932 års riksdag avgivna ämbetsberättelse framhöll justitieombudsmannen, efter redogörelse (sid. 108 o. f.) för ett på justitieombudsmannens uppdrag anhängiggjort åtal för olaga anhållande och olaga husrannsakan (jfr N. J. A. 1932: 423), att vad i nämnda rättsfall förekommit syntes bestyrka det trängande behovet av lagstiftning om de straffprocessuella tvångsmedlen.

Vid 1932 års riksdag väcktes i förevarande ämnen två motioner i första kammaren. I motion nr 56 av herr Löfgren hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande års riksdag av förslag till lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål jämte därmed sammanhängande frågor. I motion nr 254 av herr Branting yrkades, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära förslag till särskild lagstiftning angående förberedande undersökning i brottmål samt de straffprocessuella tvångsmedlen.

Första lagutskottet hemställde i anledning av motionerna att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida utan avbidan på en allmän rättegångsreform en reglering i lag av vissa av de straffprocessuella tvångsmedlen låte sig genomföras, samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet anförde därvid:

Någon egentlig meningskiljaktighet torde icke råda därom, att en närmare reglering i lag av den förberedande undersökningen och tvångsmedlen i brottmål vore synnerligen önskvärd. Vid behandling av den till 1931 års riksdag avgivna propositionen angående huvudgrunderna för en rättegångsreform uttalade sig riksdagen för, att en sådan lagstiftning i enlighet med vissa i propositionen uppdragna riktlinjer borde komma till stånd i samband med genomförandet av den nya rättegångsordningen. Riksdagen godtog därvid också den i propositionen uttalade uppfattningen, att denna fråga icke lämpligen borde upptagas till särskild behandling. Såsom skäl härför hade i propositionen åberopats dels sambandet mellan förfarandets olika delar, dels att innan dessa ämnen reglerades i lag borde genom förbättrad åklagarorganisation och höjda kompetenskrav för åklagarna förutsättningar skapas för de nya bestämmelsernas riktiga tillämpning och dels att ett utbrytande av dessa frågor till särskild behandling knappast kunde beräknas medföra någon egentlig tidsvinst.

Enligt utskottets mening hade riksdagen icke anledning att nu frånga den uppfattningen, att en fullständig reglering av förevarande frågor lämpligast skedde i samband med genomförande av en förbättrad åklagarorganisation och en ny rättegångsordning för brottmålen. Utskottet hade emellertid särskilt övervägt frågan, huruvida icke till behandling skulle kunna upptagas vissa ämnen, där behovet av en lagstiftning särskilt framträtt. Det kunde erinras, att det av justitieombudsmannen refererade rättsfallet avsåge instituten anhållande och husrannsakan samt att några andra nyligen inträffade fall närmast — såsom justitieombudsmannen uttalat — riktat uppmärksamheten på de vådor för den enskilde individens skydd till personlig frihet, som bristen på klara och fullständiga bestämmelser rörande de straffprocessuella tvångsmedlen skapade. Det torde också vara dessa fall som närmast föranlett, att kravet på en lagstiftning på detta område redan nu ånyo blivit framfört. Enligt utskottets mening skulle det också vara väsentligt lättare att relativt snabbt få en lagstiftning till stånd, om uppgiften begränsades till de straffprocessuella tvångsmedlen eller vissa av dem. Processkommissionen hade redan i sitt yttrande över 1920 års förslag uttalat sig för en sådan partiell reform. Än större skäl för denna mening torde föreligga, sedan riksdagen nu antagit huvudgrunder för en rättegångsreform, vilka innebure mindre genomgripande förändringar ifråga om förfarandet och organisationen än av processkommissionen förutsatts. De skäl som anförts mot att upptaga hela frågan om den förberedande undersökningen till särskild behandling ägde knappast tillämpning beträffande tvångsmedlen. Det borde särskilt framhållas, att svagheten i vår nuvarande åklagarorganisation visserligen kunde utgöra ett skäl mot ett utbyggande och lagfästande av den förberedande undersökningen men däremot snarast ett ytterligare skäl för en reglering i lag av de straffprocessuella tvångsmedlen och deras handhavande.

Vid en särskild lagstiftning rörande tvångsmedlen syntes bestämmelserna rörande häktning kunna lämnas väsentligen orörda. I stort sett torde nämligen på detta område, som blivit föremål för en ganska utförlig reglering i lag, behovet av en ny lagstiftning vara mindre trängande. Så mycket mera behövt syntes utskottet vara, att en rättslig reglering utan dröjsmål ägde rum rörande det frihetsberövande, som plägade föregå häkt-

ningen. Ett förfarande med anhållande såsom förberedande åtgärd till häktning kunde säkerligen icke helt undvaras, men därest användningen av ett sådant förfarande icke reglerades, äventyrades härigenom på ett betänkligt sätt de till skydd för den enskildes frihet meddelade bestämmelserna om tiden för företagande av rannsaking med häktad. Utskottet ville därvid även erinra, att en anhållen person för närvarande icke i likhet med häktad hade någon rätt till försvarare samt att, därest han befunnes oskyldig, han icke hade någon sådan rätt till ersättning av statsmedel, som i vissa fall tillkomme oskyldigt häktad eller dömd. — Utskottet ansåge sig icke böra uttala någon bestämd mening om, huruvida det lämpligen låte sig göra att vid en partiell reform sådan som den här ifrågasatta även införa det straffprocessuella reseförbudet i vår rätt. Det syntes emellertid utskottet önskvärt att så kunde ske, enär reseförbudet utan tvivel ofta skulle kunna användas såsom surrogat för frihetsberövande. — Att den särskilda lagstiftningen borde omfatta bestämmelser rörande husrannsakan framginge av det ovan anförda. Det torde icke tarva särskild motivering att därvid lämpligen även instituten kroppsrensningen och beslag borde upptagas till behandling.

Nu förordade lagstiftningsarbetet kunde enligt utskottets mening utan svårighet eller olägenhet företagas, innan den nya rättegångsordningen genomfördes.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Jämlikt bemyndigande den 30 september 1932 tillkallade chefen för justitiedepartementet professorn vid Stockholms högskola Åke Hassler att såsom sakkunnig inom departementet deltaga i utredning av frågan om reglering i lag av vissa av de straffprocessuella tvångsmedlen. Därjämte uppdrogs åt extra ledamoten för lagärenden i departementet G. Dahlman att biträda vid utredningen.

Inom justitiedepartementet utarbetad promemoria.

Till fullgörande av sitt uppdrag ha utredningsmännen den 28 november 1932 avlämnat en promemoria angående lagstiftning i ämnet (se Statens off. utr. 1932: 29).

I promemorian har först till behandling upptagits frågan huruvida lagstiftning i ämnet nu bör komma till stånd. Härvidlag framhålles, att en fullständig reglering av det förberedande förfarandet och tvångsmedlen i brottmål icke lämpligen kan äga rum utan samband med den allmänna rättegångsreformen. Detta syntes dock icke utesluta att, såsom riksdagen ifrågasatt, en reglering i lag av vissa tvångsmedel skedde redan nu utan samband med den allmänna rättegångsreformen. Att en dylik reglering i och för sig vore synnerligen önskvärd och av trängande behov påkallad, syntes ej kunna bestridas. Såsom riksdagen framhållit kunde också svagheten i vår nuvarande åklagarorganisation åberopas som ett ytterligare skäl för att en lagstiftning i ämnet redan nu komme till stånd. I sakens natur läge, att en sådan lagstiftning i viss mån måste bliva av provisorisk karaktär. Sedan 1931 års riksdag godkänt vissa huvudgrunder för en rättegångsreform och i anledning därav utarbetande av en ny rättegångs- lag påbörjats, kunde emellertid tillses, att den ifrågavarande lagstiftning-

gen ej i väsentliga punkter komme i motsättning till vad å förevarande område kunde komma att gälla under en ny rättegångsordning.

Beträffande frågan i vilken omfattning reglering av de straffprocessuella tvångsmedlen nu borde ske uttalades i promemorian, att hinder ej torde möta att till särskild behandling upptaga kvarhållandet av för brott misstänkt person såsom förberedelseåtgärd till häktning. Detsamma syntes vara förhållandet med beslag och skingringsförbud ävensom hus- och kroppsrensningen. Däremot borde frågan om införande av reseförbud såsom ett surrogat i vissa fall för kvarhållande eller häktning icke upptagas till behandling i detta sammanhang. En reglering i lag av kvarhållande och därmed sammanhängande ämnen skulle naturligtast kunna ske därigenom, att i anslutning till gällande bestämmelser i 19 § promulgationsförordningen till strafflagen om gripande och häktning infördes stadganden jämväl om kvarhållande av för brott misstänkt person. I samband därmed borde vissa ändringar och förtydliganden ske i paragrafens bestämmelser om häktningsmyndighet och gripande av misstänkt person. Däremot borde regleringen av de övriga tvångsmedel, varom nu vore fråga, ske i form av en särskild lag.

I anslutning härtill ha utredningsmännen utarbetat vid promemorian fogade utkast till *dels* lag angående ändring i vissa delar av promulgationsförordningen till strafflagen *dels* lag med vissa bestämmelser om tvångsmedel i brottmål *dels* ock lagar om vissa följdändringar i rättegångsbalken och strafflagen. Dessa lagutkast torde som *bilaga A* få fogas vid detta protokoll.

Bestämmelser
om gripande
och kvarhåll-
ande m. m.

Vad först angår ändringarna i promulgationsförordningen till strafflagen föreslogos till en början vissa jämkningar och förtydliganden av gällande bestämmelser om gripande av för brott misstänkt person. Enligt de nya reglerna, som skulle intagas i 10 punkten av 19 §, skulle liksom nu envar äga gripa den som begått brott och träffades å bar gärning eller flyende fot, om på brottet efter lag kunde följa straffarbete eller fängelse. Däremot skulle, i motsats till vad nu gäller, dylikt gripande ej vara tillåtet, då brottet endast vore belagt med bötesstraff. Vidare skulle — något avvikande från vad nu gäller — envar äga gripa den, vilken av häktningsmyndighet vore efterlyst för brott. Dessutom skulle polisman, om beslut av häktningsmyndighet icke kunde utan fara avvaktas, äga gripa den som skäligen misstänktes för brott, såvida finge antagas, att denne kunde komma att häktas för brottet.

Vidare föreslogos i 11 och 12 punkterna bestämmelser angående häktningsmyndighets befogenhet att för utredning om häktningsfrågan kvarhålla misstänkt person ävensom stadganden, som avsågo att skapa säkerhet för att dylikt kvarhållande icke skedde utan tillräcklig anledning och att tiden för kvarhållandet ej utsträcktes längre, än som kunde anses oundgängligen nödvändig. Enligt de föreslagna bestämmelserna i 11 punkten

skulle sålunda häktningsmyndighet, då gripen person inställts för myndigheten, inom tjugofyra timmar förordna om hans häktande eller ock lösgiva honom. Om den inställde funnes vara skäligen misstänkt för brott och det syntes kunna ifrågakomma att häkta honom för brottet, skulle myndigheten dock äga inom samma tid förordna om hans kvarhållande, såvida det funnes vara av synnerlig vikt, att han toges i förvar till dess det kunde avgöras, huruvida häktning skulle äga rum. Det ålåge emellertid häktningsmyndighet att så snart ske kunde förordna om kvarhållen persons häktande eller lösgivande. Vad nu sagts om person, som inställts för häktningsmyndighet, skulle även gälla, där för brott misstänkt person kommit tillstädes inför häktningsmyndighet för att höras angående brottet. Till förhindrande av att vid sidan av det i lag reglerade kvarhållandet komme att praktiseras ett oregerat hållande i förvar av för brott misstänkt person föreslogs vidare uttryckligt stadgande därom, att ingen finge såsom misstänkt för brott annorledes än nu sagts hållas i förvar, ändå att han samtyckte därtill.

I 12 punkten föreslogos bestämmelser angående domarprövning av frågor om kvarhållande. Sålunda skulle kvarhållen person äga påfordra, att frågan om han vidare finge kvarhållas för brottet prövades av domare. Då sådan begäran gjorts, skulle den misstänkte inom tjugofyra timmar eller, om i något fall längre tid oundgängligen erfordrades, så snart ske kunde, dock sist inom fyrtioåtta timmar, inställas för ordföranden i den underrätt, inom vars domkrets den misstänkte förvarades. Hörde åtal för brottet till annan rätt och kunde den misstänkte utan längre tidsutdräkt inställas för ordföranden i denna, skulle det ske. Även om begäran om domarprövning ej framställts, skulle ändock under vissa förhållanden sådan prövning ske. Funne nämligen häktningsmyndighet behov föreliggande att utsträcka kvarhållandet utöver sju dagar, skulle frågan här om inom samma tid underställas rättens ordförande, och den misstänkte skulle i dylikt fall inställas för ordföranden inom sagda tid. Då fråga om kvarhållande på den kvarhållnes begäran eller eljest dragits under rättens ordförandes prövning, skulle denne efter den misstänktes hörande antingen förordna om hans lösgivande eller bestämma viss tid för fortsatt kvarhållande. Rättens ordförande skulle äga, om skäl därtill funnes, efter den misstänktes hörande besluta ytterligare utsträckning av kvarhållandet. Dock skulle misstänkt ej i något fall kunna för samma brottsliga gärning kvarhållas längre än fjorton dagar. Mot rättens ordförandes beslut finge talan ej föras. Konungen skulle äga beträffande rådhusrätt förordna, att prövning av frågor om kvarhållande skulle i ordförandens ställe ankomma på annan ledamot av rätten. I motiven framhölls, att beträffande häradsrätt Kungl. Maj:t torde utan särskild föreskrift i lagen äga i administrativ ordning — lämpligen i domsago stadgan — meddela föreskrift, att för sådant fall, då ordföranden befunne sig i tjänsteärenden å avlägsen ort, prövning av fråga om kvarhållande

skulle ankomma på annan i domsagan anställd person, som vore behörig mottaga förordnande som rättens ordförande. I fråga om rådhusrätt, som arbetade på mer än en avdelning, ansågs Konungen likaså äga i administrativ ordning fastställa bestämmelser angående den eller de ordförande, som skulle pröva frågor om kvarhållande. Då det emellertid särskilt i större städer kunde vara lämpligt att prövningen av dylika frågor ankomme å annan ledamot av rådhusrätten än ordföranden, föreslogs i utkastet den bestämmelsen, att Konungen skulle äga förordna därom. Konungen skulle vidare äga meddela bestämmelser om för brott gripen eller kvarhållen persons förvaring och underhåll och vad därmed hade sammanhang.

Slutligen föreslogs någon jämkning av de nu i 9 och 12 punkterna förekommande bestämmelserna angående vilka administrativa myndigheter som äga häktningsrätt. Bestämmelserna härom skulle sammanföras i 9 punkten. Den i gällande lag upptagna skillnaden mellan sådana administrativa myndigheter, vilka äga förordna om häkte, och sådana, som ha befogenhet att häkta eller låta häkta, ansågs såsom numera saknande reellt innehåll icke böra bibehållas. Den föreslagna regeln, att kvarhållande i vissa fall skulle prövas av rättens ordförande, syntes vidare böra föranleda borttagande av den rätt att häkta, som enligt nu gällande bestämmelser tillkommer borgmästare och råd samt magistratens ordförande. Häktningsrätt skulle ej tillkomma polisämbetsman i annan ort än stad. Enligt den föreslagna bestämmelsen skulle sålunda Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal så ock polisämbetsman, där sådan för viss stad vore särskilt förordnad, äga besluta om häktning av den som hölles misstänkt för brott.

Rörande den närmare motiveringen till lagförslaget tillåter jag mig hänvisa till nyssnämnda promemoria. Emellertid torde jag här böra anmärka, att i promemorian berörts frågan huruvida ej även häktad person borde erhålla rätt att påkalla domares prövning av häktningsfrågan. Bestämmelser härom ansågos dock ej behöva meddelas i detta sammanhang.

*Bestämmelser
om beslag,
skingrings-
förbud samt
hus- och
kroppsrann-
sakan.*

I utkastet till lag med vissa bestämmelser om tvångsmedel i brottmål upptogos bestämmelser om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan. Regleringen av dessa tvångsmedel avsåg framför allt att fastställa, under vilka omständigheter ingrepp av ifrågavarande art i den enskildes rättigheter borde tillåtas, att bestämma, åt vilka myndigheter handhavandet av dessa tvångsmedel skulle överlämnas, och att, i den mån så kunde ske, bereda den enskilde möjlighet att erhålla domstols eller domares prövning av befogenheten av dylikt ingrepp, som företagits av administrativ myndighet. I förstnämnda hänseende hade 1920 års förslag med iakttagande av vissa utav processkommissionen förordnade avvikelser därifrån samt i specialförfattningar förekommande bestämmelser

lagts till grund för utkastet. Med den ifrågasatta lagstiftningen avsågs ej ändring av de särskilda stadganden, som funnes i vissa specialförfattningar rörande ifrågavarande ämnen.

Enligt lagutkastet skulle beslag kunna läggas å föremål, som skäligen kunde antagas vara någon genom brott avhänt eller på grund av brott förverkat eller eljest hava betydelse för utredning angående brott, oavsett huruvida innehavaren av föremålet i fråga misstänktes för brottet eller ej. Vidare skulle beslag kunna äga rum oberoende av brottets beskaffenhet. Sistnämnda regel skulle dock ej gälla i fråga om beslag å försändelse i post- eller telegrafverkets vård. Beslag å dylik försändelse skulle nämligen få göras endast då försändelsen skäligen kunde antagas härleda sig från eller vara avsedd för den vilken misstänktes för brott, varå kunde följa straffarbete. För att göra bestämmelserna om beslag å dylik försändelse mera effektiva föreslogs vidare, att myndighet skulle äga, då anledning vore att försändelse som finge tagas i beslag skulle inkomma till post- eller telegrafanstalt, förordna att försändelsen skulle innehållas, till dess frågan om beslag blivit avgjord. Rätt att besluta om beslag skulle tillkomma administrativ häktningsmyndighet — alltså Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal samt polis-ämbetsman i stad. Domstol skulle även äga förordna om beslag i mål, som handlades där. En viss beslagsrätt skulle därjämte tillkomma polisman. Sålunda skulle polisman äga verkställa beslag vid fara i dröjsmål samt vid misstänkt persons gripande eller häktande ävensom vid hus- eller kroppsrannsakan. Polisman skulle dock vid beslag i dylika fall vara skyldig att genast göra anmälan därom hos häktningsmyndigheten, som hade att omedelbart avgöra, huruvida beslaget skulle bestå. Beslag å post- eller telegrafförsändelse skulle dock endast få beslutas av administrativ häktningsmyndighet eller av domstol. Detsamma skulle gälla förordnande om innehållande av dylik försändelse. I fråga om sådant förordnande uttalades dock tvekan, huruvida rätten att besluta här om kunde anförtros administrativ häktningsmyndighet, samt, då det icke syntes böra ifrågasättas att låta frågan om dylikt förordnande i stället ankomma å domstol eller domare, huruvida bestämmelser om innehållande över huvud borde meddelas i detta sammanhang. I lagutkastet upptogs vidare regler rörande förfarandet vid beslags verkställande. Sålunda meddelades bestämmelser om beslagtaget föremåls omhändertagande eller utmärkande, om skyldighet i vissa fall för den beslagtagande myndigheten att underrätta föremålets innehavare samt vid beslag å post- eller telegrafförsändelse försändelsens mottagare och avsändare om företaget beslag. Särskilda föreskrifter gävos rörande post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som tagits i beslag, i syfte att förhindra att innehållet däri obehörigen yppades. Slutligen skulle den som drabbats av beslag kunna få frågan om beslagets bestånd prövad av judiciell

myndighet. Sådan prövning skulle kunna erhållas hos ordföranden i den rätt, vilken hade att handlägga åtal för brott som föranlett beslaget. Sedan målet anhängiggjorts vid domstol, skulle det dock ankomma på denna att efter yrkande pröva huruvida beslaget skulle bestå.

I stället för beslag skulle skingringsförbud kunna meddelas. Reglerna för beslag skulle i stort sett gälla även i fråga om skingringsförbud.

Vad härefter angår husrannsakan skulle sådan under vissa förutsättningar tillåtas antingen för eftersökande av föremål, som vore underkastat beslag, eller av annat, som kunde bidra till utredning angående brott, eller ock för eftersökande av person, som skulle gripas eller häktas för brott. För husrannsakan i ändamål att eftersöka föremål eller annat skulle fordras, att någon på sannolika skäl misstänktes för brott av viss svårhetsgrad. Sålunda skulle husrannsakan hos den misstänkte få äga rum, då straffarbete eller fängelse efter lag kunde följa å brottet, varmot husrannsakan hos annan skulle få företagas allenast när straffarbete kunde följa å brottet. Beträffande husrannsakan hos annan än den misstänkte uppställdes vidare kravet att sannolika skäl skulle föreligga för att vad som eftersöktes där anträffades. Husrannsakan i ändamål att eftersöka person, som skulle gripas eller häktas, skulle få ske, då å brottet efter lag kunde följa straffarbete eller fängelse, varjämte för husrannsakan hos annan än den misstänkte tillika skulle fordras, att det funnes sannolika skäl för att den eftersökte uppehölle sig där. Oavsett brottets beskaffenhet och utan att särskild anledning behövde föreligga, att vad som eftersöktes skulle anträffas i lägenheten, skulle husrannsakan vara tillåten i lokal, som vore tillgänglig för envar eller vore känd såsom tillhåll för misstänkta personer eller såsom förvaringsplats för misstänkt gods. Rätt att besluta om husrannsakan skulle tillkomma administrativ häktningsmyndighet. Domstol skulle även äga förordna om sådan åtgärd i mål, som handlades vid domstolen. Uppdrag att verkställa husrannsakan skulle kunna lämnas polisman, som funnes lämplig därför. Under vissa förutsättningar skulle emellertid polisman äga utan förordnande företaga husrannsakan. Sålunda skulle polisman äga på eget bevåg verkställa sådan åtgärd, då ändamålet vore att eftersöka person, som enligt häktningsmyndighets beslut skulle gripas eller häktas, så ock då misstänkt person eller eftersökt föremål på färsk gärning följts eller spårats till lägenheten. Även i andra fall än nu sagts skulle polisman i befälsställning få företaga husrannsakan, såvida fara vore i dröjsmål. Vidare meddelades bestämmelser rörande förfarandet vid husrannsakan. Dessa bestämmelser överensstämde i huvudsak med dem, som meddelats i förutnämnda specialförfattningar. Därutöver upptogs emellertid bland annat föreskrifter om att enskild handling, som anträffades vid husrannsakan, ej finge öppnas eller närmare undersökas av annan än häktningsmyndighet.

Beträffande slutligen kroppsrannsakan, vars ändamål vore att upptäcka

föremål, som vore underkastat beslag, eller annat, som kunde bidraga till utredning angående brott, skulle sådan åtgärd få företagas å den, som på sannolika skäl misstänktes för brott, varå efter lag frihetsstraff kunde följa. I fråga om kroppsrannsakan och dess verkställande skulle i tillämpliga delar gälla vad som vore stadgat om husrannsakan.

Såsom förut nämnts föreslogos i promemorian vissa följdändringar i rättegångsbalken och strafflagen. I 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken skulle sålunda införas bestämmelser angående rätten att fullfölja talan mot domstols beslut i fråga angående beslag eller skingringsförbud. Vidare skulle i 5 kap. 8 §, 10 kap. 17 och 18 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen vissa jämkningar ske i anledning av de meddelade bestämmelserna om kvarhållande, varjämte till 10 kap. 21 § samma lag skulle göras visst tillägg i anledning av införandet av stadgandena om beslag.

Följdändringar i andra lagar.

Över promemorian ha efter remiss utlåtanden avgivits av domhavandena, rådhusrätterna, hovrätterna, överståthållarämbetet och länsstyrelserna samt justitiekanslersämbetet och processlagberedningen. Med dessa utlåtanden ha tillika inkommit yttranden från åtskilliga landsfogdar, poliskammare, lands- och stadsfiskaler m. fl. Tillfälle har beretts justitieombudsmannen och Sveriges advokatsamfund att avgiva yttranden. Dessa ha inkommit med utlåtanden. Jämväl föreningen Sveriges landsfiskaler har avgivit yttrande.

Yttranden över promemorian.

De hörda myndigheterna ha i allmänhet ställt sig välvilliga till tanken att nu provisoriskt reglera vissa straffprocessuella tvångsmedel utan samband med den allmänna rättegångsreformen.

Frågan huruvida lagstiftning i ämnet nu bör komma till stånd.

Flertalet av de polis- och åklagarmyndigheter, från vilka länsstyrelserna införskaffat yttranden, har ansett lagstiftning böra komma till stånd inom det begränsade område förslaget avser. En del av dessa myndigheter ha särskilt understrukit att behov av dylik lagstiftning föreligger.

Överståthållarämbetet och det stora flertalet länsstyrelser ha funnit en reglering av de straffprocessuella tvångsmedlen vara av behovet påkallad och böra genomföras utan avbidan på rättegångsreformen. Ett par länsstyrelser äro dock av annan mening. Sålunda finner länsstyrelsen i Uppsala län en utbrytning av förevarande frågor medföra påtagliga principiella och tekniska olägenheter. Enligt länsstyrelsens uppfattning tydde det framlagda förslaget på att dessa frågor icke kunde lösas isolerade. Länsstyrelsen i Östergötlands län, som erkänner det principiellt otillfredsställande i nuvarande ordning, ifrågasätter, huruvida denna i praktiken lett eller kan komma att leda till sådana olägenheter och övergrepp, att man icke bör avvakta den tidpunkt, då en fullt rationell och sammanhängande revision av lagstiftningen å hela det hithörande området kan genomföras.

Av underdomstolarna ha de flesta tillstyrkt eller ej haft något att

erinra mot att lagstiftning i ämnet nu kommer till stånd. Dock ha några domhavande ansett bristen på lagbestämmelser å ifrågavarande område icke vara så kännbar, att den borde avhjälpas utan avbidan på rättegångsreformen. Vissa domhavande och rådhusrätter uttala ock betänkligheter med hänsyn därtill, att ifrågavarande lagstiftning i vissa hänseenden kunde strida mot vad sedermera komme att gälla i en ny rättegångsordning.

Av hovrätterna ha Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge funnit ifrågavarande lagstiftning vara välbehöflig och böra genomföras utan avbidan på tillämnade, mera vittgående ändringar på det straffprocessuella området. Svea hovrätt har förklarar sig ej vilja avstyrka provisoriska lagstiftningsåtgärder men har samtidigt erinrat om de svårigheter, som vore förknippade med en reglering i den begränsade omfattning förslaget avsåge. Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller, att nämnda begränsning kunde skapa en viss oklarhet mellan å ena sidan det område, inom vilket den föreslagna lagstiftningen avsåge att meddela uttömmande bestämmelser, och å andra sidan det område, där myndigheterna fortfarande nödgades söka sitt rättesnöre i praxis.

Justitiekanslern har ej haft något att erinra mot att hithörande frågor gjordes till föremål för lagstiftning utan avbidan på rättegångsreformen.

Justitieombudsmannen har livligt tillstyrkt att lagstiftning i ämnet komme till stånd. Inom förevarande del av processordningen rådde en betänklig osäkerhet. Det snara avhjälpan det av denna brist genom meddelandet av klara och fullständiga lagbestämmelser framstode såsom en angelägenhet av synnerlig vikt.

Slutligen har jämväl processlagberedningen, om ock med vissa erinringar, anslutit sig till tanken att genomföra en provisorisk lagstiftning inom förevarande område. Beredningen har härutinnan anfört följande:

De brister, som i olika hänseenden vidlåde vår straffprocess, vore otvivelaktigt av den djupgående beskaffenhet och stode för övrigt till varandra i det inbördes sammanhang, att för deras avlägsnande en omgestaltning av straffprocessen i dess helhet tedde sig som en nödvändighet. Beredningen anslöte sig på denna punkt till den uppfattning, som uttalats av processkommissionen och vid upprepade tillfällen delats av riksdagen. I den skrivelse, som låge till grund för den remitterade promemorian, hade emellertid riksdagen ifrågasatt, att en mera begränsad fråga, nämligen den om vissa av de straffprocessuella tvångsmedlen, borde upptagas till särskild behandling. Väl kunde mot en sådan utbrytning göras befogade erinringar. Det vore uppenbart, att handhavandet av tvångsmedlen stode i nära sammanhang med de regler, som gällde för förundersökningen. Sålunda måste redan frågan om den misstänktes anhållande röna inverkan av den befogenhet, som eljest tillkomme förhørsledaren att låta inställa en misstänkt till förhör. Än viktigare torde emellertid vara att i den mån anhållandet i lagen erkändes såsom ett medel för förundersökningen, i samma mån trängde sig ock i förgrunden frågan om den misstänktes försvar och vad därmed sammanhänge.

Tydligt vore även, att spörsmålen om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrranssakan nära sammanhängande med frågan hur förundersökningen anordnades, även om detta samband icke gjorde sig lika starkt gällande som i fråga om anhållandet. Om än beredningen alltså icke kunde förbise de svårigheter, som vore förknippade med varje partiell lagstiftning å förevarande område, ville beredningen å andra sidan vitsorda angelägenheten av att de nu rådande missförhållandena snarast möjligt avhjälptes. Såsom en förutsättning för en partiell reform å detta område måste emellertid enligt beredningens åsikt fasthållas, att de lagbestämmelser i ämnet, som nu meddelades, erhöles en sådan läggning, att de åtminstone till sina huvudgrunder kunde antagas fortbestå vid en allmän reform av straffprocessen.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har avstyrkt den föreslagna lagstiftningen om kvarhållande men i huvudsak ej haft något att erinra mot utkastets bestämmelser i fråga om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrranssakan. I samband härmed har styrelsen överlämnat ett av advokaten Eliel Löfgren utarbetat yttrande över de ifrågasatta lagändringarna, vilket yttrande styrelsen funnit innehålla beaktansvärda synpunkter.

Den föreslagna regleringen av institutet gripande har givit upphov till vissa principiella invändningar i det att, på sätt förut berörts, sambandet mellan detta institut och den förberedande undersökningen i brottmål av några myndigheter åberopats såsom skäl att låta lagstiftning på förevarande område anstå i avbidan på rättegångsreformen. Vissa myndigheter, vilka ansett lagstiftning böra komma till stånd, ha också betonat, att i praktiken kunde uppkomma svårigheter därigenom, att de föreslagna bestämmelserna om gripande ej uttömmade reglerade polismans befogenhet att 'anhålla' eller till förhör inställa för brott misstänkt person. Rådhusrätten i Västerås befarar att detta förhållande kunde leda till ökad rättsosäkerhet på de områden, som icke omfattades av den föreslagna lagstiftningen. För en lagtolkare låge det nära till hands att antaga att, då vissa tvångsmedel enligt lag finge användas under i lagen givna förutsättningar, användning av tvångsmedel överhuvud vore helt utesluten i andra fall. Med hänsyn härtill förefölle det lämpligast att giva den ifrågasatta lagstiftningen så vid omfattning, att densamma komme att inbegripa även den förberedande undersökningen i brottmål.

Bestämmelserna om gripande.

Av de myndigheter, som ansett lagstiftning i ämnet böra komma till stånd, ha nära nog samtliga funnit erforderligt, att häktningsmyndighets befogenhet att för prövning av häktningsfrågan kvarhålla misstänkt person i lag regleras och att tiden för kvarhållandet begränsas. Huru institutet kvarhållande i övrigt bör läggas och utformas är emellertid föremål för delade meningar.

Bestämmelserna om kvarhållande m. m.

Vad först angår *maximitiden för kvarhållande*, ha de flesta polis- och åklagarmyndigheter, länsstyrelser samt domhavande och rådhusrätter

ej haft något att erinra mot vad i promemorian härutinnan förordats. Från vissa håll göres dock gällande, att den föreslagna tiden, särskilt med tanke på förekommande mera svårutredda brottmål av ekonomisk natur, blivit alltför knappt tillmätt. Några anse däremot att tiden blivit väl lång. En domhavande befarar att institutet kunde komma till användning som surrogat för häktning och som ett medel att kringgå bestämmelserna rörande tid för anställande av rannsaking med häktad samt förordar därför, att tiden för kvarhållandet begränsas till allenast tre dagar.

Av övriga myndigheter ha Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt justitiekanslern i huvudsak anslutit sig till promemorian ståndpunkt. Däremot ha Svea hovrätt, justitieombudsmannen och processlagberedningen ansett maximitiden böra avsevärt förkortas och bestämmelserna i övrigt såsom följd härav modifieras.

Svea hovrätt har till stöd för sin mening anfört följande:

Att enligt förslaget kvarhållandets laglighet skulle vara underkastat domarens prövning sammanhängande därmed, att kvarhållandet kunde fortgå så lång tid som fjorton dagar. Till förebyggande av att en misstänkt berövades sin frihet, innan tillräckliga skäl förebragts emot honom, plägade i modern rätt tiden för kvarhållande begränsas till allenast en eller ett par dagar; efter denna tid skulle den kvarhållne antingen frigivas eller ock häktas. Härigenom undvekes i regel behovet av en särskild procedur för prövning av kvarhållandets berättigande och man undginge den frestelse, som hos oss för närvarande föreläge, och även om förslaget upphöjdes till lag torde komma att fortbestå, att låta kvarhållandet i större eller mindre utsträckning spela häktningens roll, till vinnande av uppskov med målets dragande inför rätta. Enligt hovrättens mening hade det bort närmare undersökas, huruvida icke i förslaget maximitiden för kvarhållandet kunnat avsevärt förkortas. I detta sammanhang förtjänade nämnas, att för närvarande tiden för kvarhållandet i det övervägande flertalet fall ej överstege en vecka. Förslagets ståndpunkt syntes vara förestavad dels av en önskan att i den misstänktes intresse såvitt möjligt undvika ogrundade häktningsbeslut, dels av syftet att bereda erforderlig tid för polisutredningen. Vad förstnämnda synpunkt anginge ville hovrätten invända, att ett kvarhållande, som fortgått avsevärd tid och vars berättigande godkänts av domaren, knappast torde inför det allmänna omdömet avsevärt skilja sig från häktning. Något vägande skäl emot tidens förkortande utgjorde ej heller den omständigheten, att polisutredningen då i ett eller annat mera invecklat mål vid första rannsakingstillfället måhända ej hunnit längre än att förhandlingarna väsentligen finge avse det befogade i häktningsåtgärden.

Justitieombudsmannen har yttrat följande:

De väsentliga avvikelser från 1920 års förslag, som skett i förslaget såväl i fråga om tidpunkten för domarens officialprövning som rörande den längsta tiden för kvarhållande och för vilka några motiv ej anförts, vore ägnade att väcka allvarliga betänkligheter ur rättssäkerhetens synpunkt. Visserligen fordrades för kvarhållande under längre tid än sju dagar ett beslut av domaren. Häri låge otvivelaktigt någon garanti för missbruk. Emellertid förutsattes det, att denna domarens prövning bleve ganska summarisk. Med hänsyn härtill torde det icke vara berättigat att tillägga

denna alltför mycken vikt såsom korrektiv mot oriktiga kvarhållanden. En dylik prövning kunde aldrig utgöra och vore ej heller avsedd att skapa samma rättsskydd mot obehöriga kränkningar av den personliga friheten som en offentlig domstolsförhandling, därvid den misstänkte ägde tillgång till juridiskt skolad försvarare. Det syntes under sådana förhållanden angeläget, att ett frihetsberövande icke under en längre tid finge fortvara utan att rätten varit i tillfälle att efter en offentlig, ackusatoriskt präglad förhandling taga ståndpunkt till frågan.

Enligt rättsstatistiken för år 1930 hade i fall, då häktning ägt rum, tiden mellan anhållandet och häktandet utgjort i 71 procent av fallen 1—3 dagar samt i 24 procent 3—7 dagar. Vid Stockholmspolisen hade enligt uppgift kvarhållandet i mer än 98 procent av fallen icke fortvarit utöver fem dygn. På landsbygden torde det vara ännu mera sällsynt, att kvarhållande av för brott misstänkt person sträckte sig utöver sistnämnda tidrymd.

Vid nu angivna förhållanden funne justitieombudsmannen sig icke kunna tillstyrka, att den tid, inom vilken domaren ex officio hade att pröva fråga om misstänkt persons kvarhållande, sattes så lång som till sju dagar, samt ännu mindre, att misstänkt finge för samma brottsliga gärning kvarhållas under två fulla veckor, låt vara efter domarens prövning. En avsevärd förkortning av de härutinnan föreslagna tidrymderna vore påkallad till skydd mot missbruk av rätten att kvarhålla. Lagfästes förslaget i denna del, kunde utvecklingen mot lagens mening lätt gå dithän, att kvarhållande intill den tid, då frågan måste underställas domarens officialprövning, komme att bliva en allmän regel, icke på grund av svårighet för häktningsmyndigheten att tidigare avgöra häktningsfrågan utan för vinnande av den längsta möjliga tid för bevisningens fullständiggande i andra avseenden. Även i invecklade brottmål torde näppeligen vara nödigt att lämna häktningsmyndigheten längre rådrum att fatta ståndpunkt i häktningsfrågan än under fyra à fem dagar. En återgång till 1920 års förslag syntes därför vara att tillråda uti nu ifrågavarande hänseenden. I så fall kunde emellertid ifrågasättas, huruvida den föreslagna officialprövningen av domaren överhuvudtaget borde bibehållas. Bestämdes den längsta tiden för kvarhållande i enlighet med 1920 års förslag till fem dagar, kunde domarens prövning utan olägenhet begränsas till de fall, däri den misstänkte själv påfordrade sådan.

Processlagberedningen har närmare utvecklat sin uppfattning sålunda:

Enligt beredningens åsikt torde vid en allmän reform av straffprocessen lagstiftningen å förevarande område böra utformas efter i huvudsak följande riktlinjer.

Syftet med häktning borde liksom enligt nu gällande rätt vara att förhindra, att den misstänkte genom flykt undandrog sig rättegång eller straffets verkställande eller genom undanskaffande av föremål, inverkan på vittnen eller eljest försvårade utredningen. Förordnande om häktning borde kunna meddelas allenast av rätten, som därvid, åtminstone under vissa förutsättningar, torde kunna bestå av endast en domare. Innan beslut meddelades i häktningsfrågan, borde förhandling äga rum inför rätten. Den misstänkte borde härvid kunna biträdas av försvarare, som vid behov utsåges av rätten. Därast häktning beslutades under förundersökningen, hade rätten att bestämma den tid, inom vilken åtal skulle anhängiggöras eller den häktade skulle frigivas. Häktning och åtal vore sålunda oberoende av varandra. I lagen borde fastställas den längsta

tid, som finge av rätten medgivas. Undantagsvis borde dock, om sakens invecklade beskaffenhet gjorde det nödvändigt, rätten kunna efter ny förhandling besluta förlängning. Den tid, som finge stå till buds för förundersökningen, borde med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall avpassas så, att förundersökningen under denna kunde slutföras. I en på muntlighet och omedelbarhet byggd rättegång vore det nämligen i hög grad önskvärdt, att förhandlingen kunde koncentreras till ett enda rättegångstillfälle. Under hela förundersökningen hade rätten att vaka över att denna bedreves så snabbt som möjligt. Funnes den häktades kvarhållande ej längre vara erforderligt, borde han omedelbart frigivas, utan att denna åtgärd inverkade på frågan huruvida åtal skulle anställas. Först sedan förundersökningen i huvudsak avslutats, hade åklagaren att taga ställning till denna fråga. Vid sidan av häktningen borde även förekomma reseförbud, som i många fall torde kunna träda i stället för häktning.

Befogenhet att anhålla för brott misstänkt borde tillkomma polismyndighet och åklagare. Syftet med anhållandet borde vara att bereda nämnda myndigheter erforderligt rådrum för att frågan om den misstänktes häktande skulle kunna underställas rättens prövning. Anhållandetiden borde därför vara helt kort. Till stöd för medgivandet av en längre anhållandetid skulle visserligen kunna anföras, att därigenom vunnos ökad möjlighet att använda ett för den misstänkte lindrigare tvångsmedel. Denna fördel torde emellertid till stor del vara endast skenbar. Om anhållandet skulle komma att i viss mån övertaga häktningens uppgift, måste det omgärdas med i huvudsak samma garantier, som gällde för häktningen. Det vore uppenbart, att ej heller häktningen borde med hänsyn till sin anordning erhålla en mot den misstänkte mera ingripande karaktär än som med nödvändighet betingades av syftet med densamma. Skillnaden mellan en längre tids anhållande och häktning skulle bliva alltför oklar för att ens i den allmänna uppfattningen kunna tilläggas någon betydelse; därmed skulle ock anhållandets karaktär av ett lindrigare tvångsmedel utplånas. Tillräckliga skäl att sålunda upptaga två institut med i huvudsak samma uppgift och likartad utformning torde enligt beredningens åsikt alltså icke föreligga. Såsom framginge av en av beredningen lämnad redogörelse rörande anhållandetidens längd i vissa främmande länder vore denna tid i allmänhet helt kort. På flera håll vore fristen begränsad till allenast tjugofyra timmar. En dylik kort anhållandetid medförde ej blott, att frågan om den misstänktes kvarhållande snarast möjligt underställdes prövning av en opartisk, auktoritativ myndighet, den ledde även till att anhållande i regel icke skedde utan att mot den misstänkte föreläge det mått av bevisning, som krävdes för att häktning skulle kunna komma i fråga. I främmande processlagar uppställdes också väsentligen samma materiella förutsättningar för de båda institutens användning.

Den i utkastet förordade ordningen kunde måhända synas i viss mån överensstämmande med de principer, som enligt beredningens uppfattning borde gälla för en reformerad straffprocess. Genom den föreslagna rätten att kvarhålla ernåddes — då kvarhållandet i motsats till den nuvarande häktningen vore fullt fristående i förhållande till åtalet — möjlighet att under en icke alltför kort tid hålla en misstänkt person i förvar utan att ställning toges till frågan huruvida åtal skulle äga rum. För den misstänkte vore fördelen härav särskilt betydelsefull i den mån

anhållandet i den allmänna uppfattningen framstode som mindre menligt för det medborgerliga anseendet än häktningen. Genom den långa anhållandetiden vunnes vidare, att processmaterialet vid första rannsakingen kunde föreligga i fullständigare skick. Slutligen kunde enligt utkastet på ett tidigt stadium frihetsberövandet bliva föremål för domares prövning.

Den överensstämmelse, som sålunda syntes föreligga mellan utkastet och de av beredningen angivna huvudgrunderna, vore emellertid till övervägande del endast formell. De i utkastet förordade ändringarna torde nämligen, då de inpassades i nu gällande rättegångsordning, leda till ett helt annat resultat än det man eftersträvade i en reformerad straffprocess. Härtill bidroge särskilt, att förundersökningen liksom för närvarande skulle lämnas i stort sett oreglerad. Det finge ej förbises att en viktig del av den verksamhet, som i en modern straffprocess vore förlagd till förundersökningen, hos oss ofta ankomme på rätten, och att denna hade att övervaka, att den misstänktes berättigade intressen icke åsidosattes. Varje åtgärd, som vore ägnad att skjuta över på förundersökningen någon del av den verksamhet, som nu ägde rum under handläggningen vid rätten, medförde sålunda — därest ej samtidigt förundersökningen närmare reglerades — ett försvagande av den misstänktes ställning och en ökad fara för ensidighet i utredningen. Ett genomförande av de föreslagna ändringarna torde innebära, att en misstänkt person komme i sämre ställning än han skulle göra i en process, byggd på de av beredningen angivna grunderna, och det kunde jämväl ifrågasättas, huruvida ej hans rättsskydd i vissa hänseenden bleve till och med svagare än det vore enligt nu gällande rätt.

Utkastets bestämmelser komme med stor sannolikhet att leda till en förlängning av den anhållandetid, som nu i allmänhet förekomme. Även om den i utkastet angivna längsta fristen vore avsedd som undantag, låge, såsom erfarenheten från liknande fall visade, den faran nära, att undantagen tenderade att bliva regel. Av rättsstatistiken framginge, att i det alldeles övervägande antalet fall anhållandetiden för närvarande icke överskred tre dagar, och det kunde starkt ifrågasättas huruvida den förlängning, som i utkastet medgäves, vore påkallad av ett verkligt behov.

Den långa anhållandetiden torde icke vara erforderlig, om anhållandets syfte vore allenast att bereda tillfälle till den misstänktes inställande inför häktningsmyndighet och förebringande av utredning rörande häktningen. Detta omdöme syntes beredningen äga giltighet jämväl för det fall, att anhållande tillätes på något svagare grunder än som gällde för häktning. Att märka vore, att processkommissionen även med nu antydda utgångspunkt ansett sig böra förorda en betydligt kortare frist. Det borde ock framhållas, att den föreslagna anordningen lätt ingåve den föreställningen, att anhållande finge ske på väsentligt svagare grunder än häktning. En sådan utveckling syntes emellertid betänklig. Då i promulgationslagen till strafflagen stadgades, att ingen finge häktas som misstänkt för brott, där ej misstanken vore grundad på sannolika skäl, avsåge denna bestämmelse helt visst varje form av frihetsberövande i straffprocessuellt syfte, och det torde knappast överensstämma med svensk rättsuppfattning, att en misstänkt under någon längre tid vore berövad sin frihet, utan att häktningsgrund föreläge. Även om i vissa fall på grund av häktningens samband med åtal häktning nu ej skulle tillgripas utan att den förebragta bevisningen vore jämförelsevis stark, kunde därur

ej hämtas stöd för införande av ett frihetsberövande på grunder, som vore väsentligt svagare än de som i lag föreskrevs för häktning.

Enligt lagutkastets formulering torde anhållandet utgöra allenast en förberedelse till häktning. Emellertid syntes vissa uttalanden i motiven grunda sig på den uppfattningen att anhållande skulle delvis ersätta häktning. En utveckling i denna riktning skulle leda till att anhållandet erhöle en annan karaktär än den som framginge av lagtexten. Under formen av anhållande skulle man — i anslutning till den praxis, som i viss omfattning utbildat sig — möjliggöra en utsträckning av den tid, inom vilken efter 1922 års lagstiftning målet skulle upptagas vid rätten.

I den mån utkastet sålunda i sak medförde en förlängning av häktningstiden, ernåddes visserligen, såsom redan antytts, att målet, då det komme under rättens handläggning, kunde föreligga i mera utrett skick. Denna fördel vunnes emellertid på ett sätt, som innebure en fara för målets allsidiga utredning. Tillräcklig garanti finnes icke, att under förundersökningen den misstänktes rätt tillgodosåges. Därest på detta sätt tyngdpunkten i behandlingen förlades till förundersökningen, syntes det nödvändigt, att denna reglerades i lag och i viss utsträckning underkastades rättens kontroll. Sålunda borde myndigheternas befogenheter och den misstänktes rättigheter närmare preciseras, och framför allt borde försvararinstitutionen utbyggas på ett helt annat sätt än nu vore förhållandet. Gällande bestämmelser om rätt för misstänkt att påkalla förordnande av rättegångsbiträde — i vilka nu icke föreslogos någon ändring — utginge från den förutsättningen, att den misstänkte vore häktad. Med rätta hade ock i debatten vid 1922 års riksdag angående den då föreslagna och av riksdagen godkända begränsningen av häktningstiden framhållits betydelsen av att den tilltalades försvar kunde träda i verksamhet på ett så tidigt skede som möjligt. Att en lång anhållandetid icke främjade detta syfte, torde vara uppenbart. Av största betydelse vore även att, såsom redan berörts, domstolsbehandlingen för närvarande fyllde de kontrolluppgifter, som i en reformerad process kunde förläggas till förundersökningen. Med hänsyn härtill framstode det som angeläget, att den egentliga domstolsbehandlingen följde inom jämförelsevis kort tid efter frihetsberövandet. Ett ökat tillgodeende av detta intresse hade ock varit huvudsyftet med den år 1922 genomförda lagstiftningen.

I detta sammanhang borde framhållas, att någon större betydelse i kontrollhänseende icke torde kunna tillmätas den i utkastet införda domarprövningen. Närmare bestämmelser om denna prövning hade icke upptagits i utkastet och torde näppeligen kunna ersättas av de vaga anvisningarna i promemorian. Ville man åt en dylik prövning giva verkligt värde, måste den regleras vida fullständigare än som skett genom de nu föreslagna knapphändiga bestämmelserna. Föreskrifter måste sålunda meddelas om bevisupptagning och framför allt om den anhållnes rätt att biträdas av försvarare. Men därmed vore man åter inne på problemet om förundersökningen. I varje fall vore det tydligt, att den föreslagna domarprövningen icke kunde uppväga olägenheten av ett ytterligare undanskjutande av den mera ingående behandling av häktningsfrågan, som nu förekomme inför domstolen vid målets första handläggning.

På de skäl, som nu anförts, funne beredningen vägande erinringar kunna riktas mot det remitterade utkastet. Även om de principer, som låge till grund för detsamma, i vissa hänseenden kunde anses överensstamma med de grunder, som borde gälla för en reformerad straffprocess, torde dessa principer, då de skulle tillämpas inom den nuvarande rättegångens

ram, komma att leda utvecklingen i en ej önskvärd riktning och försvåra övergången till en förbättrad rättegångsordning.

Av vad redan yttrats torde och framgå de riktlinjer, som enligt beredningens uppfattning borde följas jämväl vid en partiell lagstiftning i ämnet. Anhållandetiden borde ej i något fall överskrida en jämförelsevis kort period, exempelvis tre till fyra dagar. Inom denna tid skulle beslut fattas om häktning eller frigivande. En dylik anordning skulle stå i full överensstämmelse med grunderna för 1922 års lagstiftning angående förkortande av häktningstiden. Såsom framginge av statistiken skulle en sådan tid även vara fullt tillräcklig för det övervägande antalet mål. En olägenhet skulle visserligen vara, att i en del av de mera invecklade målen processmaterialet vid första rättegångstillfället skulle föreligga i ofullständigare skick än om den misstänkte en längre tid varit anhållen. Denna olägenhet torde emellertid icke vara av större betydelse, då i dessa mål i regel uppskov av andra orsaker torde bliva erforderligt. Den första rannsakingen komme då i dessa mål att bliva huvudsakligen en prövning av häktningsfrågan. Även med en dylik kort anhållandetid kunde naturligen förenas möjlighet för den misstänkte att få spörsmålet om hans anhållande underställt domarens prövning. En sådan anordning syntes emellertid med nödvändighet kräva, att samma möjlighet infördes jämväl då den misstänkte vore häktad.

I de erinringar processlagberedningen sålunda framställt mot det utremitterade förslaget har styrelsen för Sveriges advokatsamfund förklarat sig i allt väsentligt instämma.

Den föreslagna anordningen att fråga om kvarhållande skulle underkastas *prövning av domare* har mötts av invändningar från skilda håll. Emellertid synes flertalet av de hörda myndigheterna anse, att sådan prövning under vissa betingelser borde äga rum.

Av de polis- och åklagarmyndigheter, som avgivit yttranden, synes inemot hälften ställa sig avvisande mot förslaget i denna del. De flesta grunda sitt avstyrkande på farhågan att anordningen med domarprövning skulle vålla avbräck och tidsförlust i den förberedande undersökningen. Särskilda betänkligheter anföras med hänsyn till de långa avstånden på landsbygden i de nordligare delarna av riket; de tidsödande resor som kunde förekomma anses draga avsevärda kostnader för det allmänna. Poliskammaren i Göteborg framhåller, att utredningen angående förutsättningarna för kvarhållande och häktning bleve alltför dominerande på bekostnad av utredningen rörande själva brottet. Enligt poliskammarens mening skulle den föreslagna anordningen försvåra eller stundom omöjliggöra uppklarandet av brott ävensom i vissa fall till den häktades nackdel medföra utsträckning av rannsakingstiden. Några erinra att en domare vanligen vore föga förtrogen med de förhållanden, under vilka polisarbetet måste försiggå, och att hans erfarenhet beträffande spörsmål av polisteknisk art i allmänhet vore ganska ringa. Domaren vore ofta obekant med person- och ortsförhållanden och bleve icke i tillfälle att få de värdefulla intryck, som en utredning på brottsplatsen lämnade. På det tidiga utredningsstadiet vore han därför ofta mindre skickad än åklagaren att träffa ett riktigt avgörande. Andra understryka,

att domarens prövning måste bli mycket summarisk och av ringa värde, samt antaga, att domaren så gott som alltid skulle komma att fastställa häktningsmyndighetens beslut. Från något håll ifrågasättes jämväl, hurvida domarens befattning med brottmål redan på polisundersökningens stadium kunde förenas med den egentliga domarverksamheten och den opartiska ställning domaren borde intaga under rannsakingen. Slutligen befarar en landsfogde, att häktningsmyndighetens ansvars känsla komme att minskas i följd av domarens prövning av beslutet och att den föreslagna anordningen därigenom komme att motverka sitt syfte att bereda den misstänkte nödigt skydd mot obehörigt frihetsberövande.

Av länsstyrelserna ha några anfört betänkligheter av principiell innebörd. Sålunda framhåller länsstyrelsen i Uppsala län, att förslaget icke syntes giva någon garanti för att domarens prövning bleve annat än en formalitet. Länsstyrelsen i Kalmar län betonar de svårigheter, som vad landsbygden angår kunde uppstå i sådana fall, då rättens ordförande vore upptagen med ting eller annat sammanträde å annan ort än kansliorten. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser, att den föreslagna anordningen skulle föranleda betydande kostnader för statsverket och svårighet för polispersonalen i distrikt med stora avstånd. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att systemet för länets vidkommande skulle bli föga ändamålsenligt och åsamka statsverket betydande kostnader samt att bestämmelsernas iakttagande skulle omöjliggöras därigenom, att i vissa domsagor rättens ordförande kunde vara upptagen med tingsammansämbud och sakna kompetent ersättare. Länsstyrelsen i Norrbottens län anser anordningen för nämnda landsdels vidkommande vara särdeles omständlig och tungrodd. Förslaget syntes bereda den för brott misstänkte möjlighet att genom okynnesklagan i betänklig grad förrycka och sönderhacka en pågående polisutredning. Då inom stora delar av länet för den misstänktes inställande inför domaren kunde åtgå en tid av två eller tre dagar, skulle snabbheten i polisundersökningen i hög grad motverkas. Den garanti mot obehörigt frihetsberövande, som avsåges med domarens överprövning, skulle ock rent sakligt sett bli tämligen svag.

Bland domhavandena ha de flesta lämnat förslaget utan erinran eller allenast framställt detaljanmärkningar. Dock ha tjugufem domhavande avstyrkt eller ställt sig betänksamma mot principen om domarprövning. Av dessa ha flera motiverat sin ståndpunkt därmed, att domaren genom sin medverkan i den förberedande undersökningen skulle känna sig bunden av sin därunder bildade uppfattning av målet och vid rannsakingen ej längre för den tilltalade eller allmänheten framstå såsom fullt opartisk och fri från förutfattade meningar. Vissa domhavande framhålla att något behov av domarprövning ej föreläge. Det torde vara ytterst sällsynt, att kvarhållande ägde rum utan fog, och någon större risk för att den misstänkte skulle kvarhållas av häktningsmyndigheten längre än som vore nödigt för bedömning av frågan om hans häktande eller frigivande förefunnos icke. Ett par domhavande erinra,

att då domarprövning ansetts kunna undvaras i fråga om häktning det vore oegentligt att föreskriva dylik prövning beträffande kvarhållande. Åtskilliga domhavande understryka, att någon ökad trygghet mot obehörigt frihetsberövande ej stode att vinna med den föreslagna anordningen. Domarens prövning måste bliva synnerligen summarisk och komme lätt att framstå såsom en ren formalitet. Vidare uttalas farhågor att den misstänktes inställande inför domaren skulle försvåra och fördröja polisens utredningsarbete och att begäran om domarprövning ofta komme att framställas av okynne. Andra betona att den föreslagna anordningen innebure en ökning av häradshövdingarnas arbetsbörd. Slutligen erinras om de svårigheter, som kunde uppstå i sådana fall, då häradshövdingen vore bortrest i tjänsteärenden och kompetent ersättare saknades. De domhavande, som avstyrkt förslaget, anse i allmänhet att prövning av beslut om kvarhållande borde anförtros åt administrativ myndighet, länsstyrelsen eller landsfogden.

Av rådhusrätterna har allenast ett mindre antal direkt motsatt sig principen om domarprövning. Sålunda befaras från något håll, att systemet skulle bliva vissa brottslingar till alltför stor hjälp i deras strävanden att undgå straff. Rådhusrätten i Gävle anser, att domarprövningen visserligen tillgodosåge ett viktigt intresse, men ifrågasätter, huruvida det ur principiell synpunkt kunde vara lämpligt att engagera rättens ordförande eller annan domstolsledamot i polisundersökningar och därigenom tvinga dessa domare att redan på ett tidigt stadium taga ställning till bevisfrågor, som de måhända ånyo kunde få till bedömande vid en blivande rannsaking. Det syntes kunna ifrågasättas, om icke det erkännande för oväld och opartiskhet, som den svenska domarekåren åtnjöte, kunde bliva rubbat, därest förslaget upphöjdes till lag.

Övriga myndigheter ha ej haft något att invända mot själva principen om domarprövning. Svea hovrätt erinrar dock, att i modern lagstiftning tiden för kvarhållande plögade begränsas till allenast en eller ett par dagar, varigenom i regel undvekes behovet av en särskild procedur för prövning av kvarhållandets berättigande. Svea hovrätt ävensom justitieombudsmannen och processlagberedningen anse det vara inkonsekvent, att en person skulle kunna hållas häktad ända till fjorton dagar utan att få häktningsskålen underkastade domarens prövning, medan den kvarhållne skulle äga rätt att påkalla sådan prövning omedelbart.

Beträffande *förfarandet* vid prövningen inför domaren hava några få underdomstolar ansett att handläggningen borde vara offentlig och att den misstänkte borde få biträdas av försvarare. Från skilda håll påyrkas att närmare bestämmelser angående förfarandet måtte meddelas i lagen. Svea hovrätt, som ifrågasätter huruvida icke den misstänkte borde hava rätt att anlita försvarare, anför bland annat följande:

Enligt hovrättens förmenande borde de grundläggande principerna angående förfarandet vid prövningen inför domaren fastslås i lag. Där-

igenom vunnes att rättstillämpningen kunde bli enhetlig. Domarens prövning borde givetvis i första hand verkställas på grundval av polisutredningen och förhöret med den misstänkte. Lämpligt syntes även att stadga rätt för domaren att ålägga polis- och åklagarmyndigheten att anskaffa ytterligare utredning. Därest domare skulle vara berättigad att anställa förhör å eller utan ed med andra personer, erfordrades regler om rätt för domaren att inkalla till förhör ävensom om ersättning av allmänna medel till de inkallade. Skulle den kvarhållne vid prövningen få anlita biträde för sitt försvar, en fråga som syntes kräva närmare övervägande, borde bestämmelser meddelas angående rätt för den, som vore medellös, att erhålla sådant biträde. Ätminstone för sådana fall, då kvarhållandet fortfarande längre än några få dagar, framställde sig även frågan om rätt för den kvarhållne att erhålla biträde i och för den blivande rättegången på samma villkor som gällde för häktad. Ställdes den misstänkte utan försvarare, låge den faran nära till hands, att utredningen finge en alltför ensidig inriktning och att den måhända korta tid, som förflöte mellan häktningen och första rannsakingstillfället, ej räckte till att förbereda försvaret.

Justitieombudsmannen erinrar att ifrågavarande undantag från den i vår rätt eljest gällande principen om offentlighet vid förhandlingar inför domstol och domare syntes vara av den principiella vikt, att detsamma borde komma till klart uttryck i lagtexten. Enligt justitieombudsmannens mening borde jämväl tagas i övervägande att i anledning av förevarande lagstiftning vidtaga vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen.

Processlagberedningen framhåller, att om man åt domarprövningen ville giva verkligt värde måste den regleras vida fullständigare än som skett i förslaget. Föreskrifter måste sålunda meddelas om bevisupptagning och framför allt om den anhållnes rätt att biträdas av försvarare.

Vad angår *förslagets utformning i övrigt* har kritiken — fränsett rena detaljanmärkningar — huvudsakligen riktat sig mot de föreslagna tidsbestämmelser, enligt vilka häktningsmyndighet skulle inom tjugofyra timmar förordna om den misstänktes häktande, kvarhållande eller lösgivande samt kvarhållen person, som begärt domarprövning, inom tjugofyra eller undantagsvis fyrtioåtta timmar inställas inför domaren.

Åtskilliga polis- och åklagarmyndigheter ha ansett längre rådrum än tjugofyra timmar vara erforderligt för avgörande av frågan om häktning eller kvarhållande. Därvid har bland annat framhållits att enär, enligt gällande bestämmelser, den som blivit häktad skulle utan dröjsmal föras till allmänt häkte, det ofta vore förenat med svårigheter att fortsätta utredningen, efter det beslut om häktning meddelats. Polis-kammaren i Göteborg anser att särskilt i de större städerna, där antalet under en dag anhållna personer kunde bli mycket stort, påkallades längre utredningstid, enär i annat fall kriminalpolisens numerär måste betydligt utökas. En landsfogde framhåller att den föreslagna tidsbestämelsen skulle bereda särskilda svårigheter för landsfogdarna, vilka hade att besluta om häktning i vissa fall, då misstänkt person anhållits av polismyndighet i köping. Enligt nuvarande ordning kunde häktning i enkla

fall beslutas på grundval av en telefonledes lämnad rapport, varemot enligt förslaget landsfogden måste inställa sig i köpingen eller den anhållne transporteras till landsfogden. Som landsfogde vid sidan om sin funktion som polis- och åklagarmyndighet hade en mängd andra ämbetsplikter och han för utförande av sina åligganden måste uppehålla sig längre eller kortare tider i olika delar av länet, skulle den föreslagna anordningen vara till avsevärd olägenhet. Från skilda håll erinras att landsfiskalerna ofta vore förhindrade att omedelbart anställa förhör med anhållen person och att, särskilt i de nordliga länen, polisundersökningen krävde tidsödande resor för anskaffande av utredningsmaterial. Styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler har bland annat anfört följande:

På grund av de stora avstånden i Norrland och på vissa andra håll hände det ofta att landsfiskalen under två eller flera dagar befunno sig borta från sin bostad i ock för tjänstegöromål, ibland å sådan ort, där telefonförbindelse saknades. Den föreslagna tiden vore otillräcklig särskilt i sådana fall, då utredning skulle verkställas i brottmål, däri ett flertal personer — en liga — vore inblandade. Det torde då vara fullständigt omöjligt att inom nämnda tid medhinna för besluts fattande nödig polisutredning och sammanförande av erhållna uppgifter i ett protokoll eller i en rapport. Måste därunder polismyndighet å andra platser anlitas för erhållande av nödig utredning, t. ex. då anhållen ville bevisa sitt alibi, torde av flera anledningar — såsom därvarande landsfiskals bortovaro i tjänsteärende — dylik utredning icke kunna emotses inom den önskvärda tiden. Vid utredning om förskingrings- och förfalskningsbrott, vartill misstänkt person nekade, torde undersökning av räkenskaper och andra handlingar, såsom utlatande från skriftextpert, oftast taga så lång tid, att ej heller i detta fall kunde avgöras, om brott föreläge eller icke.

Av övriga myndigheter ha fem länsstyrelser och några underdomstolar ansett tidsfristen för meddelande av beslut om häktning eller kvarhållande vara alltför knappt tillmätt. Rådhusrätten i Göteborg befarar, att med den föreslagna bestämmelsen målen ofta komme att anhängiggöras hos domstolen i mycket outrett skick. Utredningen skulle då i huvudsak komma att ske dels vid domstolen och dels genom åklagaren, biträdd av polisen, under mellantiderna mellan de särskilda rättegångstillfällena. Uppskov med målen skulle i mycket större utsträckning än nu vore fallet bliva nödvändiga, och tiden mellan anhållandet och domen skulle säkerligen utsträckas. Ett dylikt resultat vore oförenligt med en rättegångsordning med huvudförhandling i målen.

De flesta polis- och åklagarmyndigheter samt ett avsevärt antal domhavande och rådhusrätter ha funnit den föreslagna tid, inom vilken kvarhållen person efter framställd begäran om domarprövning skulle inställas inför domaren, vara alldeles för kort. Salunda har framhållits att många platser i övre Norrland läge så avlägset och isolerat, att det med tillgängliga kommunikationsmedel vore omöjligt att på fyrtioåtta timmar hinna fram till domarens kansliort. Många ha jämväl understrukit, att iakttagandet av den föreslagna tidsbestämmelsen komme att

i hög grad försvåra och förrycka polisutredningen. Åtskilliga domhavande erinra om de svårigheter, som skulle uppkomma, om en anhållen person inställdes för domaren omedelbart före eller under pågående tings-sammanträde. Svea hovrätt anser att någon bestämd maximitid ej borde föreskrivas. Såframt ej fristen sattes så lång, att den förfelade sitt syfte, måste omständigheter kunna inträffa, som i särskilda fall omöjliggjorde iakttagandet av bestämmelsen. Detta gällde särskilt landets nordliga delar, där regeln om den anhållnes inställande inför domaren kunde stöta på stora praktiska svårigheter. Häktningsmyndigheten skulle i sådana fall vara nödsakad att antingen lösgiva den kvarhållne eller häkta honom. Med hänsyn till nämnda omständigheter borde — såsom process-kommissionen på sin tid föreslagit — ifrågavarande regel givas sådant innehåll att, sedan anmälan inkommit, prövningen skulle företagas om möjligt samma eller påföljande dag eller så snart ske kunde.

Bestämmelserna om beslag och skingringsförbud.

Av de hörda myndigheterna har det stora flertalet tillstyrkt eller förklarat sig ej hava något att erinra mot de föreslagna bestämmelserna om beslag och skingringsförbud. I fråga om de allmänna förutsättningarna för beslag hava endast några få anmärkningar blivit framställda. Sålunda har en domhavande ansett förslaget medgiva beslag i alltför stor utsträckning. En begränsning borde ske i så måtto, att beslag av föremål, som endast hade betydelse för utredning angående brott, finge hos annan än den för brottet misstänkte verkställas endast om å brottet kunde följa straffarbete i mer än två år. Rådhusrätten i Västerås påyrkar att skriftliga meddelanden mellan den misstänkte och hans försvarare måtte undantagas från rätten till beslag. Processlagberedningen erinrar att enligt nu gällande rätt den tilltalades närmaste ävensom rättegångsfullmäktig i regel vore uteslutna från att avgiva vittnesmål samt att även vissa befattningshavare, såsom präst och läkare, ägde undandraga sig att vittna rörande vissa förhållanden. Tanken att nära anförvanter till den brottslige i viss mån borde befrias från skyldighet att bidra till utredningen hade ock kommit till uttryck genom bestämmelsen i 3 kap. 11 § strafflagen, att nämnda personer icke skulle fällas till ansvar för viss form av efterföljande delaktighet. Även i en reformerad straffprocess skulle enligt de av riksdagen godkända huvudgrunderna för rättegångs-reformen vissa personer, som stode den tilltalade nära, vara befriade från skyldighet att avlägga vittnesmål, och befrielse från vittnesplikt borde även medgivas vissa befattningshavare beträffande dem lämnade meddelanden. En naturlig följd härav syntes vara, att skriftliga meddelanden till dessa personer, i varje fall när de vore i deras besittning, ej borde få tagas i beslag. Enligt beredningens mening borde från beslag undantagas skriftliga meddelanden från den misstänkte till de anförvanter, som avsåges i 3 kap. 11 § strafflagen, till rättegångsfullmäktig ävensom till ämbets- eller tjänsteman, i den mån meddelandet kunde anses omfattat av hans tystnadsplikt.

Vad angår beslag å post- eller telegrafförsändelse eller förordnande om innehållande av dylik försändelse ha vissa myndigheter ävensom styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler ansett de särskilda reglerna härom böra vidgas till att avse jämväl andra försändelser, som befordras med något för allmänheten upplåtet kommunikationsmedel såsom järnväg eller fartyg. Några anse att beslagtagande av post- eller telegrafförsändelse borde få ske även i fall då brottet vore belagt med lindrigare påföljd än straffarbete. Sålunda framhåller en domhavande att det vid utredning angående s. k. tippningstävlingar vore av vikt att kunna hos postverket beslagtaga försändelser med insatsbelopp till den misstänkte. Rådhusrätterna i Eskilstuna och Västerås ifrågasätta, huruvida post- och telegrafförsändelser borde intaga en särställning. I varje fall syntes åtskilliga andra handlingar, exempelvis sådana som anförtrots åt banker, böra likställas med nämnda försändelser.

I fråga om befogenheten att besluta om beslag eller skingringsförbud ha ett par myndigheter förordat att polisman finge något friare händer än vad förslaget avsett. Beträffande innehållande av post- eller telegraf-försändelse anser däremot processlagberedningen, att beslut i sådan fråga borde ankomma på rätten eller domaren. Skulle av praktiska skäl hinder härför möta, borde enligt beredningens mening bestämmelser om innehållande ej meddelas i detta sammanhang.

Åtskilliga domhavande och vissa andra myndigheter avstyrka eller ställa sig tveksamma till den föreslagna bestämmelsen om rätt att påkalla domares prövning av beslag eller skingringsförbud, innan målet varit före vid domstolen. Sålunda framhålles att något verkligt behov av dylik prövning knappast föreläge och att bestämmelsen skulle vålla domaren onödigt besvär. Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar att behovet av rättsskydd mot ekonomisk skada till följd av omotiverade beslagsåtgärder finge med hänsyn till den relativt korta tiden mellan beslagtagandet och domstolsförhandlingen anses tillräckligt tillgodosett genom vederbörande befattningshavares skadeståndsskyldighet i fall av överskridande av tjänstebefogenheten. Enligt länsstyrelsens mening ägde detta uttalande ännu större fog i fråga om skingringsförbud.

De föreslagna bestämmelserna om hus- och kroppsrannsakan ha tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta myndigheter. Några ha emellertid ansett de föreslagna villkoren för dessa tvångsmedels användning vara för snävt begränsade. Sålunda anmärker rådhusrätten i Landskrona, att bestämmelserna om husrannsakan vore alltför ensidigt inriktade på anskaffandet av bevisning rörande begångna grövre brott. Husrannsakan borde enligt rådhusrättens mening få ske även beträffande olovligt innehav av vapen, sprängämnen, bedövningsmedel, gifter, in-smugglad sprit m. m. eller över huvud sådana förseelser, som kunde möjliggöra och förbereda svårare brott. En domhavande ävensom länsstyrel-

Bestämmelserna om hus- och kroppsrannsakan.

sen i Västerbottens län anse att husrannsakan borde medgivas jämväl i vissa fall av olaga jakt. Hovrätten över Skåne och Blekinge finner husrannsakan böra tillåtas oberoende av brottets beskaffenhet i sådana fall, då ändamålet vore att verkställa myndighets order om gripande av misstänkt person. Justitieombudsmannen anser att ämbetsbrott, som kunna medföra avsättning, med vissa undantag borde med avseende å rätten till husrannsakan likställas med brott, varå straffarbete kan följa. Landsfogden i Stockholms län, med vilken länsstyrelsen i samma län instämmer, finner kravet, att misstanken skall vara grundad å sannolika skäl, vara för strängt. Det skulle medföra en väsentlig nedsättning av polisens effektivitet, om hus- eller kroppsrensningen ej finge företagas, förrän häkningsförutsättningar föreläge. Även Svea hovrätt anser nyssnämnda krav böra mildras, så att i detta hänseende överensstämmelse vunnas med motsvarande villkor för beslut om kvarhållande. Justitieombudsmannen har slutligen ifrågasatt, huruvida icke bestämmelse borde meddelas därom, att husrannsakan ej finge ske under andra förutsättningar än de lagstadgade, även om samtycke till sådan åtgärd lämnades.

I fråga om befogenheten att förordna om husrannsakan ha vissa myndigheter förordat särre jämkningar i olika riktningar. Processlagberedningen ifrågasätter emellertid, huruvida det ej borde ankomma på rätten eller domaren att besluta om husrannsakan. Då en efterföljande prövning av rättmätigheten av en verkställd husrannsakan saknade värde, syntes det särskilt angeläget, att åtgärden ej vidtoges annat än efter prövning av en högt kvalificerad myndighet. Ett stadgande i detta syfte borde dock kompletteras med föreskrift att husrannsakan, då det vore fara i dröjsmål eller vissa andra vägande skäl föreläge, kunde beslutas av administrativ myndighet eller polisman.

Departement-
schefen.

Då jag den 30 september 1932 inför Kungl. Maj:t anmälde riksdagens skrivelse i förevarande ämne, förklarade jag mig i likhet med justitieombudsmannen i hans uttalande i ämbetsberättelsen till 1932 års riksdag och med första lagutskottet vid samma riksdag kunna vitsorda det trängande behovet av reglerande bestämmelser särskilt i fråga om anhållande och husrannsakan. Denna min mening har, såsom framgår av yttrandena, delats av de flesta av dem vilka nu haft tillfälle uttala sig. Även om sålunda enighet föreligger angående behovet av en lagstiftning å förevarande område, har dock i en del av yttrandena framhållits, att en sådan lagstiftning utan samband med en reglering av rättegångsordningen i brottmål eller åtminstone av den förberedande undersökningen vore förenad med icke obetydliga svårigheter. Riktigheten härav lär icke kunna bestridas. Härtill kommer, att vid en blivande lagstiftning i ämnet måste å ena sidan iakttagas, att huvudprinciperna i den nuvarande rättegångsordningen lämnas orubbade, men å andra sidan tillses, att de nya lagbestämmelserna erhålla en sådan läggning att de åtminstone till

sina huvudgrunder kunna antagas fortbestå efter en allmän reform av straffprocessen. Uppenbarligen är det förenat med vissa vanskligheter att utforma lagstiftningen så att båda dessa synpunkter bliva i erforderlig omfattning tillgodosedda. Att den förberedande undersökningen för närvarande är så gott som oregerad är ej heller ägnat att underlätta frågans lösning.

Vad angår beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan synes dock den förebragta utredningen bestyrka, att en lagstiftning rörande dessa ämnen väl låter sig genomföra oberoende av en reglering av andra delar av straffprocessrätten. Det är närmast beträffande regleringen av polismyndighets rätt att utan häktning hålla för brott misstänkt person i förvar som egentliga svårigheter i detta avseende möta. I vissa yttranden har den meningen uttalats, att med hänsyn till det nära sammanhang, som föreligger mellan misstänkt persons tagande i förvar och rätten att inställa honom till polisförhör, en reglering ej kan ske av kvarhållandet utan samband med en reglering av förundersökningen i övrigt. Denna erinran torde i så måtto vara befogad, att nya bestämmelser om gripandet ej, såsom i promemorian föreslagits, böra meddelas utan att befogenheten att inställa misstänkt person till förhör regleras. Visserligen äro de nu gällande bestämmelserna om gripande otydliga och ofullständiga. Å andra sidan har från dessa utbildat sig en viss praxis rörande polismyndighets och polismans rätt att anhålla eller till förhör inställa för brott misstänkt person. En omarbetning av reglerna om gripande utan en reglering av rätten att inställa till förhör skulle därför, såsom i vissa yttranden framhållits, vara ägnad att skapa större osäkerhet å förevarande område än som nu råder. En reglering av hela detta område torde emellertid icke utgöra en nödvändig förutsättning för en lagstiftning om kvarhållandet. Denna torde utan större olägenhet kunna begränsas till att utan ett närmare ingående på de omständigheter, under vilka en misstänkt kommit i polisens förvar, meddela regler angående förutsättningen och närmare villkor för hans fortsatta kvarhållande. Den omarbetning av bestämmelserna i promulgationsförordningen till strafflagen rörande gripande av misstänkt person, som föreslagits i den remitterade promemorian, har jag sålunda ej funnit böra nu vidtagas.

Enligt gällande rätt saknas helt föreskrifter angående en misstänkt persons ställning under den förberedande undersökningen före häktningen. Först med denna äger han rätt att erhålla rättegångsbiträde och därigenom samt vid den snart därefter följande rannsakningen vid domstol full möjlighet att få de omständigheter belysta, vilka kunna andragas till hans försvar. Uppenbart är, att med införandet av bestämmelser om rätt att före häktningen kvarhålla misstänkt person under någon längre tid behov skulle framträda att redan på denna tidpunkt bereda honom möjlighet att erhålla rättegångsbiträde. Även i andra avseenden intager enligt gällande bestämmelser en hos polisen kvarhållen person sämre ställning än häktad. Möjlighet saknas exempelvis att på sätt

gäller om häktningstid få tiden för kvarhållandet avräknad å straffet; ej heller kan, såsom fallet är beträffande den som varit oskyldigt häktad, ersättning av statsmedel utgå till den som blivit utan tillräckliga skäl kvarhållen. Olägenheterna härav bliva tydligen större i samma mån som tiden för kvarhållandet utsträcker. Bestämmelser i nu angivna hänseenden lära icke lämpligen kunna genomföras annorledes än i sammanhang med en rättslig reglering av det förberedande undersökningsförfarandet i dess helhet. Vid dessa förhållanden synes man hänvisad till att genom begränsning av möjligheten att utan häktning kvarhålla misstänkt person till att endast avse en jämförelsevis kort tid undanröja de mest framträdande olägenheter som för närvarande äro förknippade med denna form av frihetsberövande. Att med hänsyn till den förestående processreformen hinder ej möter mot en dylik reglering av kvarhållandet framgår av vad processlagberedningen härutinnan anført.

De bestämmelser angående misstänkt persons kvarhållande, vilka emellertid sålunda synas kunna införas, böra såsom i den remitterade promemorian föreslagits lämpligen upptagas i 19 § promulgationsförordningen till strafflagen.

Vad angår frågan vilka myndigheter skola äga förordna om misstänkt persons kvarhållande ansluter jag mig till den i promemorian uttalade uppfattningen, att sådan befogenhet endast bör tillkomma häktningsmyndighet. Att såsom i ett yttrande ifrågasatts tilldela underordnad myndighet denna befogenhet, låt vara under särskilda förhållanden, torde ej vara tillrådligt. I detta sammanhang synes även vara lämpligt att, såsom i promemorian föreslagits, vidtaga en omredigering av föreskrifterna angående de med häktningsbefogenhet utrustade myndigheterna.

Enligt det vid promemorian fogade utkastet till ändrad lydelse av 19 § i förutnämnda förordning skulle, då den misstänkte gripits av annan än häktningsmyndighet, den gripne för prövning av frågan om kvarhållande eller häktning, så snart ske kunde, inställas för häktningsmyndighet. I vissa yttranden har häremot erinrats, att en bestämmelse om ovillkorlig skyldighet att genast inställa den misstänkte ofta skulle medföra stora praktiska olägenheter samt att anledning saknades att ändra den nu gällande föreskriften om skyldighet att utan dröjsmål anmäla gripandet. Bland annat med hänsyn till organisationen av landsbygdens polis- och åklagarväsen synes denna erinran vara beaktansvärd, i synnerhet om — såsom nu föreslås — någon nyreglering av gripandet i övrigt icke äger rum. Erinras bör, att redan genom blotta anmälningsskyldigheten vinnes syftet att å häktningsmyndigheten snarast möjligt överflytta ansvaret för den gripnes fortsatta behandling.

Då anmälan om gripande ingått till häktningsmyndighet liksom då häktningsmyndigheten själv verkställt gripandet — varunder tydligen innefattas även det fall att häktningsmyndighet efter hållet förhör tager

i förvar misstänkt person, som ej redan tidigare är att anse som gripen — bör, såsom i utkastet skett, fastställas en viss tid, inom vilken myndigheten senast skall ha att taga ställning till frågan om hans lösgivande eller häktande eller eventuellt hans kvarhållande. Denna tid har i utkastet föreslagits till 24 timmar. Vissa polis- och åklagarmyndigheter ha uttryckt farhågor för att tiden skulle vara alltför knappt tillmätt. Erindringen synes mig dock icke böra föranleda någon ändring i vad som enligt utkastet föreslagits. Kan ej inom nämnda tid bestämd ståndpunkt tagas till frågan huruvida den misstänkte skall häktas eller kvarhållas, synes något frihetsberövande icke längre böra tillåtas.

I fråga om de förutsättningar, under vilka ett fortsatt kvarhållande skall få ske därest beslut om häktning ej kan fattas, torde, såsom i utkastet föreslagits, kvarhållande ej böra få äga rum, om ej situationen är sådan att häktning kan tänkas senare komma i fråga. Att i annat fall kvarhålla en misstänkt, bör ej medgivas; det lärer ej heller enligt nu tillämpad praxis ifrågakomma. Fastmera synes det vara särskilt angeläget att i detta avseende meddela sådana bestämmelser, att kvarhållande ej kan äga rum på alltför lösa grunder. Den i utkastet härutinnan föreslagna bestämmelsen torde ej bereda tillräcklig garanti härför. I anslutning till vad processkommissionen i sitt betänkande föreslagit synes därför kvarhållande böra få ske allenast då ej fulla skäl till häktning föreligga utan därför erfordras ytterligare utredning, samt det finnes vara av synnerlig vikt, att den misstänkte tages i förvar i avvaktan på utredningens fullständighet.

Då kvarhållandet naturligen ej bör utsträckas längre än som påkallas av dess syfte, bör, liksom i utkastet, stadgande meddelas därom, att häktningensmyndighet så snart ske kan skall meddela beslut huruvida den kvarhållne skall häktas eller frigivas. Det bör starkt understrykas att rätten till kvarhållande icke får utnyttjas för åstadkommande av en förlängning av den tid inom vilken den misstänkte skall ställas inför domstol.

Uppenbarligen är det av särskild vikt att förhindra att vid sidan av det i lagen reglerade kvarhållandet i praxis uppkommer någon annan form för att hålla misstänkt person i förvar. Den i utkastet i detta syfte föreslagna bestämmelsen att någon som icke är häktad ej må annorledes än i lagen stadgas på grund av misstanke för brott hållas i förvar, ändå att han därtill samtycker, är därför alldeles särskilt betydelsefull.

Tiden för kvarhållandet har i utkastet föreslagits till sju dagar med möjlighet till ytterligare utsträckning med högst samma tid efter domares beprövande. Den kvarhållne skulle emellertid äga rätt att när som helst under de första sju dagarna påkalla domarens prövning av frågan om han vidare skulle kvarhållas. Rörande den sålunda föreslagna kvarhållandetiden ha i yttrandena delade meningar yppats. Sålunda ha utkastets bestämmelser från flera håll tillstyrkts; även den meningen har uttalats, att domaren borde medgivas rätt att än ytterligare förlänga kvar-

hållandetiden. Dessa uttalanden ha uppenbarligen grundats på den uppfattningen, att polis- och åklagarmyndighet borde beredas möjlighet att före häktningen fullfölja utredningen så att målet vid rannsakingen föreläge i ett såvitt möjligt utrett skick. I andra yttranden har däremot en rakt motsatt mening gjort sig gällande. Bland dem, som sålunda funnit kvarhållandetiden böra avsevärt inskränkas, äro Svea hovrätt, justitieombudsmannen och processlagberedningen. Till denna uppfattning har jag redan i det föregående i huvudsak anslutit mig; möjligheten till en förlängning av frihetsberövandet före första rannsakingstillfället med ända upp till fjorton dagar skulle otvivelaktigt komma att utnyttjas i sådan omfattning, att tyngdpunkten i utredningen i många fall komme att förskjutas från domstolsförfarandet till den i lag oreglerade polisundersökningen.

Såsom lämplig maximitid för kvarhållande har justitieombudsmannen angivit fem dygn, medan processlagberedningen förordat en jämförelsevis kort tid, exempelvis tre till fyra dagar. Av den statistiska utredning justitieombudsmannen åberopat torde framgå, att en kvarhållandetid före häktning av fem dygn från gripandet väl bör räcka till för fattande av ståndpunkt i häktningsfrågan även i mera invecklade och svårutredda brottsfall. Att ytterligare begränsa förvaringstiden lärers å andra sidan ej vara tillrådligt, särskilt med hänsyn därtill att häktning enligt gällande rätt innebär åtal. Om häktningsmyndigheten såsom förut anförts erhåller en tid av tjugofyra timmar till sitt förfogande för avgörande av frågan om den misstänktes häktande, frigivande eller kvarhållande, bör alltså maximitiden för kvarhållande efter häktningsmyndighetens beslut härom sättas till fyra dygn.

Den i utkastet föreslagna bestämmelsen om kvarhållandetiden avsåg samma brottsliga gärning. Då emellertid en befogenhet för häktningsmyndigheten att successivt fatta nya beslut om kvarhållande på grund av misstanke om olika brott i vissa fall skulle kunna tänkas föranleda godtycklig förlängning av kvarhållandet, synes förbudet mot kvarhållande utöver fyra dygn böra vara ovillkorligt.

I utkastet har stadgats rätt för den kvarhållne att påkalla domares prövning av kvarhållandet. Härvidlag är till en början att märka att, såsom i flera yttranden erinrats, därest dylik rätt medgives kvarhållen person, även häktad torde böra erhålla en motsvarande rätt. Uppenbarligen skulle det dock lätt kunna medföra onödig tidsspilla och kostnad, om för brott misstänkt person skulle äga att begära prövning först av kvarhållandet, sedan av häktningen. Om man därtill, såsom processlagberedningen ifrågasatt, medgäve rätt till bevisupptagning vid domarprövningen, kunde utvecklingen gå därhän, att en betydande del av utredningen på det förberedande stadiet förlades till domarförhören med kvarhållna och häktade. Medgives ej rätt till bevisupptagning vid dessa förhör, torde å andra sidan domarprövningen bliva av mindre värde. Härtill kommer, att införande av domarprövning med hänsyn till den nuvarande

organisationen av våra lantdomstolar skulle stöta på vissa praktiska svårigheter. Det möter jämväl svårighet att tillfredsställande reglera domarprövningen utan att samtidigt lösa frågan om den misstänktes rätt att på detta förberedande stadium begagna sig av rättegångsbiträde, något som i detta sammanhang icke låter sig göra. Framhållas må ock att en domarprövning uppenbarligen får avsevärt mindre betydelse, då kvarhållandetiden blir starkt begränsad och det icke skall ankomma på domaren att lämna medgivande till dess förlängning. På grund härav har jag — trots att domarprövningen otvivelaktigt skulle inneburi en värdefull garanti mot obehörigt frihetsberövande — ansett bestämmelser härom för närvarande ej böra upptagas.

Den reglering av kvarhållandet jag sålunda föreslagit innebär icke några mera genomgripande förändringar i gällande lagstiftning. Emellertid torde såsom redan antytts i allt fall de mest framträdande bristerna i den nuvarande ordningen genom de föreslagna bestämmelserna bliva undanröjda. Beaktas bör även, att den nu förordade ordningen anknyter till syftet med 1922 års lagstiftning, nämligen att den som på grund av misstanke för brott berövats sin frihet skall snarast möjligt bliva inställd för domstol.

De föreskrifter för vilka nu redogjorts torde lämpligen upptagas såsom punkt 12 i 19 § av promulgationsförordningen. I samband därmed böra i paragrafen vissa ytterligare ändringar vidtagas. Sålunda torde, på sätt i det föregående antytts, de nu i 9 och 12 punkterna förekommande bestämmelserna angående vilka administrativa myndigheter som äga häktningsrätt böra sammanföras i 9 punkten, därvid den i utkastet föreslagna bestämmelsen lär kunna med någon jämkning bibehållas. I anledning därav att i yttrandena tvekan yppats angående innebörden av uttrycket polisämbetsman torde i stället böra såsom häktningsmyndighet upptagas polismästare samt polisintendent som är chef för kriminalavdelning i stad. I praktiken torde redan nu förordnande om häktning icke meddelas av andra polisämbetsmän. Erinras bör, att enligt instruktionen för överståthållarämbetet polisassessorerna i Stockholm i egenskap av åklagare ha den befogenhet som tillkommer stadsfiskal och att polisassessorerna således i denna egenskap kunna utöva häktningsrätt. — I vissa yttranden har ifrågasatts meddelande av närmare bestämmelser rörande häktningsmyndigheternas lokala kompetens. En reglering härav synes dock ej kunna ske i detta sammanhang och ej heller vara erforderlig för de nya bestämmelsernas tillämpning. Anmärkas bör, att någon ändring i den ordning uti ifrågasatt hänseende som utvecklats i praxis icke är avsedd.

Huvudsakligen i anledning av de föreslagna bestämmelserna i 9 punkten bör 11 punkten underkastas redaktionell jämkning. I samband därmed torde även böra uttryckligen utmärkas, att stadgandet i 11 punkten avser allt gripande, som verkställts av annan än häktningsmyndighet.

I vissa yttranden från åklagar- och polishåll har framhållits, att det i

14 punkten förekommande stadgandet att häktad skall utan dröjsmål föras till allmänt häkte vore ägnat att försvåra polisens utredningsarbete, och att stadgandet ofta föranledde häktningsmyndighet å landet att uppskjuta meddelande av häktningsbeslut. Den begränsning av kvarhållandetiden som nu föreslagits torde nödvändiggöra att undersökningsmyndigheten kan erhålla uppskov med den häktades inforslande till häktet i sådana fall då det för den fortsatta utredningen är erforderligt att han kvarbliver i utredningsorten. En dylik anordning är även ägnad att minska behovet av ett kvarhållande före häktning. Med hänsyn härtill synes i förevarande punkt böra stadgas, att där den häktade, för utredningen angående det brott som föranlett häktningen eller angående annat brott varför han misstänkes, finnes böra kvarbliva å den ort där utredningen pågår, häktningsmyndigheten skall äga besluta att med den häktades överförande till häktet skall tillsvidare anstå.

Enligt utkastet skulle bestämmelser om för brott gripen eller kvarhållen persons förvaring och underhåll meddelas av Konungen. I vissa yttrandena har framhållits att dessa bestämmelser borde intagas i själva lagen. Då föreskrifter om behandlingen av häktad person redan nu finnas i promulgationsförordningen, synes anmärkningen böra beaktas. Såsom punkt 29 i 19 § torde alltså upptagas bestämmelser i förevarande avseende beträffande kvarhållen samt annan som utan att vara häktad hålles i förvar på grund av misstanke för brott.

I enlighet med vad nu anförts har jag låtit inom departementet upprätta förslag till *lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.*

Jag övergår härefter till frågan om en rättslig reglering av instituten beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakn. Det förslag härtill, som innefattas i det utremitterade utkastet till lag med vissa bestämmelser om tvångsmedel i brottmål, överensstämmer i huvudsak med 1920 års förslag, vilket i stort sett godtagits av lagrådet. I utkastet ha även de av processkommissionen uppdragna grundlinjerna för en reglering av dessa institut i allmänhet följts. Vad särskilt angår husrannsakn har vid utarbetandet av utkastet jämväl eftersträfvats, att bestämmelserna så vitt möjligt komme att överensstämma med vad i vissa specialförfattningar finnes stadgat angående detta ämne. I de avgivna yttrandena har den i utkastet föreslagna regleringen av dessa tvångsmedel ganska allmänt godkänts. De anmärkningar som framställts ha i regel endast avsett en eller annan detaljfråga. Särskilt må framhållas, att processlagberedningen funnit utkastet kunna i stort sett läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Med hänsyn till vad nu nämnts synes en rättslig reglering av ifrågavarande tvångsmedel kunna ske i huvudsaklig överensstämmelse med utkastet. I anslutning till detta och med beaktande av vissa i yttrandena gjorda erinringar har jag låtit inom departementet upprätta förslag till *lag om vissa tvångsmedel i brottmål.*

I fråga om de särskilda bestämmelserna däri får jag anföra följande:

Vad angår de allmänna förutsättningarna för beslagtagande, vilka upptagits i 1 § i utkastet, har såsom förut nämnts processlagberedningen gjort gällande, att från beslag borde undantagas skriftliga meddelanden från den misstänkte till de anförvanter, som avses i 3 kap. 11 § strafflagen, till rättegångsfullmäktig ävensom till ämbets- eller tjänsteman, i den mån meddelandet kunde anses omfattat av dennes tystnadsplikt. Denna anmärkning har jag funnit böra beaktas. Från den i 1 § stadgade allmänna beslagsrätten har därför undantagits dels skriftligt meddelande från den misstänkte till anhörig, som i 3 kap. 11 § strafflagen sägs, eller till rättegångsbiträde i saken, dels ock skriftligt meddelande från den misstänkte till ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där meddelandets innehåll kan antagas omfattat av denne i lag eller författning ålagd tystnadsplikt. I fråga om skriftliga meddelanden av det senare slaget åsyftas endast sådana fall, då en ovillkorlig tystnadsplikt åligger vederbörande, t. ex. präst, läkare eller barnmorska med avseende å förtroliga meddelanden, och således ej de fall, då tystnadsplikten allenast innebär förbud mot att i oträngt mål yppa visst förhållande.¹ — Paragrafen har i övrigt endast underkastats vissa mindre jämkningar av redaktionell art.

Förslagets 2 § innehåller liksom motsvarande paragraf i utkastet särskilda bestämmelser om beslagtagande av post- och telegrafförsändelser. Såsom framhållits i promemorian har nämligen postverket med hänsyn till bestämmelserna i poststadgan ansett sig icke kunna till polismyndighet utlämna postförsändelser, även om dessa kunnat antagas ha betydelse för utredning angående brott. För utlämnande av telegrafförsändelse i dylika fall har fordrats Kungl. Maj:ts tillstånd. I utkastet hade därför, i likhet med vad som skett i tidigare förslag, rätt till beslag å sådana försändelser medgivits i fall då å brottet enligt lag kunde följa straffarbete. I några yttranden har ifrågasatts, huruvida tillräckliga skäl föreläge att bereda dessa försändelser en särställning i förhållande till andra enskilda handlingar. Därvid har från vissa håll även anförts att lika starka skäl kunde åberopas för att åtskilliga andra handlingar, exempelvis sådana som anförtrotts åt bank, erhöles samma särställning. Att medgiva beslagsrätt av post- eller telegrafförsändelse under annan förutsättning än i utkastet föreslagits, torde dock ej vara tillrådligt. Såsom processkommissionen i sitt betänkande framhållit innebär nämligen beslag av sådan handling ett ingrepp såväl i det normala befordrandet av dessa försändelser som ock i den hemlighet som är tillförsäkrad brev och telegram. Å andra sidan synes det icke erforderligt att utsträcka särbestämmelserna att avse exempelvis handlingar vilka anförtrotts åt bank. En sådan ståndpunkt ha ej heller tidigare förslag intagit. I något yttrande har framhållits, att beslag borde kunna ske även

¹ Jfr lagen om bankrörelse 258 §, lagen om sparbanker 70 § samt förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken 15 §.

av försändelser, som för transport överlämnats till något för allmänheten upplåtet transportmedel, såsom järnväg eller fartyg, varför yrkande framställt att de särskilda reglerna om beslag av post- eller telegrafförsändelser måtte utvidgas att omfatta även nyssnämnda försändelser. Häremot kan emellertid erinras, att den i 1 § medgivna beslagsrätten omfattar även nu åsyftade försändelser.

I anledning av vad sålunda anförts har ifrågavarande bestämmelse i utkastet upptagits även här; dock ha i redaktionellt avseende jämkningar skett bland annat för att utmärka, att stadgandet icke endast avser det fall att försändelsen finnes å post- eller telegrafstation utan då den överhuvud är i post- eller telegrafverkets vård.

Enligt 2 § andra stycket i utkastet skulle, då anledning föreläge att försändelse som kunde tagas i beslag skulle inkomma till post- eller telegrafanstalt, förordnande kunna meddelas, att försändelsen skulle innehållas, till dess frågan huruvida beslag skulle äga rum blivit avgjord. Sådant förordnande skulle kunna meddelas av administrativ häktningsmyndighet. Processlagberedningen har emellertid ansett, att beslut om dylikt innehållande ej borde anförtros åt sådan myndighet utan endast åt rätten eller domaren. Skulle av praktiska skäl hinder möta att låta beslutet ankomma på rätten eller domaren, borde enligt beredningens mening bestämmelser om innehållande ej meddelas i detta sammanhang.

Frågan om rätt att meddela förordnande om innehållande av post- eller telegrafförsändelse är uppenbarligen av ömtålig natur. Ett sådant tvångsmedel, vilket i praktiken kan innebära stoppande av alla post- eller telegrafförsändelser till den misstänkte och understundom även till annan, måste naturligen användas med största urskillning och varsamhet. Ett misstag vid dess användande skulle kunna medföra oöverskådliga följder för den av åtgärden drabbade. Det ligger i sakens natur, att om syftet med åtgärden ej skall förfelas, den därav drabbade icke bör underrättas om åtgärden; klagorätt över förordnandet kan följaktligen ej ifrågakomma. Under sådana förhållanden är det av synnerlig vikt, att tvångsmedlet ej anförtros åt annan än högt kvalificerad myndighet. Förordnande om innehållande synes med hänsyn härtill i varje fall ej böra ankomma på administrativ häktningsmyndighet i allmänhet. Å andra sidan torde det emellertid icke lämpligen låta sig göra att förbehålla befojenheten härutinnan åt vissa sådana myndigheter. Ej heller synes det under nuvarande förhållanden lämpligt att låta sådant förordnande bero på beslut av rätten eller domaren. Med hänsyn härtill torde, såsom beredningen även ifrågasatt, bestämmelser rörande detta ämne ej böra meddelas i detta sammanhang.

3 och 4 §§. I fråga om de myndigheter, som skola äga förordna om beslag, ha de i utkastet härutinnan föreslagna bestämmelserna ansetts böra bibehållas, dock med samma jämkning som förordats beträffande motsvarande bestämmelse i promulgationsförordningen till strafflagen.

Angående förfarandet vid beslag ha utkastets bestämmelser i huvudsak upptagits med några redaktionella ändringar. På grund av erinringar i yttrandena har i 5 § uttryckligen stadgats, att med lämnande av under rättelse om verkställt beslag må anstå, så länge det kan medföra fara för utredningens behöriga gång.

5—7 §§.

Enligt 8 § i utkastet skulle den som drabbats av beslag äga före målets handläggning vid domstol påkalla prövning av åtgärdens bestånd hos ordföranden i den rätt, som hade att pröva åtal för brottet. Då emellertid domarprövning av frågor om kvarhållande icke ansetts böra nu införas, synes sådan prövning av beslag — vilken säkerligen skulle bliva av vida mindre praktisk betydelse — ej heller böra stadgas. De i utkastet härutinnan föreslagna bestämmelserna ha därför ej upptagits.

8 §.

Däremot lär det i samma paragraf av utkastet föreslagna stadgandet att beslag skall hävas, om ej åtal skett inom viss tid efter åtgärdens vidtagande, böra bibehållas. Då bestämmelsen om domarprövning borttages, synes dock nämnda tid böra förkortas från tre månader till en månad. Från polishåll har erinrats, att det i vissa fall, då åtal ej kunde anhängiggöras inom den bestämda tiden på den grund att den misstänkte hölle sig undan, kunde vara av vikt att beslaget även efter denna tid finge bestå. Med hänsyn härtill har möjlighet ansetts böra beredas Konungens befallningshavande att tillåta beslagets bestånd under viss ytterligare tid.

De i 9—11 §§ i utkastet föreslagna bestämmelserna om rättens prövning av fråga om beslag, om klagan över sådant beslut, om verkställighet därav samt om skingringsförbud ha med några jämkningar av huvudsakligen redaktionell natur upptagits i 9—12 §§.

9—12 §§.

Förslagets 13 § motsvarar 12 § i utkastet. I fråga om de där uppställda förutsättningarna för rätt till husrannsakan har i några yttranden framhållits, att husrannsakan för eftersökande av den som skall gripas eller häktas för brott alltid borde få vidtagas oavsett brottets beskaffenhet. Då starka skäl synas tala för en dylik utvidgning av rätten till husrannsakan, har den avvikelse från utkastet gjorts, att husrannsakan för eftersökande av den som skall gripas eller häktas för brott må företagas hos denne så ock hos annan, om sannolika skäl finnas att den eftersökte uppehåller sig där.

13 §.

Däremot har det icke syntts tillrädligt att, såsom i ett yttrande ifrågasatts, medgiva husrannsakan för utredning angående sådant ämbetsbrott, varå ej kan följa frihetsstraff men väl avsättning. Även om därvid, sasom föreslagits, undantag göres för brott mot 25 kap. 17 § strafflagen, skulle dock komma att återstå flera fall, där det säkerligen skulle vara för rättskänslan stötande, om husrannsakan vore tillåten. Det kan icke heller antagas att husrannsakan annat än undantagsvis skulle vara av praktisk betydelse i sådana fall. I tidigare förslag ha särskilda bestämmelser om rätt till husrannsakan vid brott av denna art icke upptagits.

I några yttranden har erinrats, att för rätt till husrannsakan ej borde

stadgas en så sträng förutsättning som att misstanken skulle vara grundad å sannolika skäl. Emellertid har såväl i processkommissionens betänkande som i redan gällande bestämmelser om husrannsakan en dylik fordran ansetts böra uppställas. Med hänsyn till arten av det intrång i den enskildes rätt, som en husrannsakan innebär, lär det också vara angeläget att förebygga att husrannsakan sker i anledning av alltför löst grundad misstanke. Vad utkastet i denna del innehåller har därför ansetts böra bibehållas.

Justitieombudsmannen har ansett uttrycklig bestämmelse erfordras därom att husrannsakan ej finge ske under andra förutsättningar än de lagstadgade, även om samtycke till åtgärden lämnades. Väl synes sådant samtycke i regel ej böra medföra befogenhet att vidtaga en så ingripande åtgärd som husrannsakan, åtminstone ej då fråga är om husrannsakan hos den misstänkte. Men att i förevarande avseende uppställa ett generellt stadgande — vilket ej skett i tidigare förslag — lär knappast vara påkallat. Verkan av samtycke synes lämpligen böra överlåtas åt rättspraxis att avgöra med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.

14 §. I fråga om befogenheten att förordna om husrannsakan eller att utan förordnande företaga sådan åtgärd har i vissa yttranden ifrågasatts avvikelse från de i utkastets 13 § därom upptagna bestämmelserna. Sålunda har processlagberedningen ansett att förordnande om husrannsakan i regel borde meddelas av rätten eller domaren och att, endast då fara vore i dröjsmål eller vissa andra vägande skäl föreläge, åtgärden skulle få beslutas av administrativ myndighet eller polisman. Från andra håll har påyrkats, att polisman borde tillerkännas större rätt att utan förordnande företaga husrannsakan än som föreslagits i utkastet. Då det emellertid ej syntts lämpligt, åtminstone så länge anhållande eller häktande ej kan bli föremål för domarprövning, att låta befogenheten att besluta om husrannsakan i princip ankomma på rätten eller domaren och det ej lär vara tillrädligt att medgiva polisman större rätt i fråga om husrannsakan än i utkastet ifrågasatts, ha de däri upptagna bestämmelserna med någon redaktionell jämkning bibehållits.

15—18 §§. I fråga om förfarandet vid husrannsakan ha de i 14—17 §§ i utkastet föreslagna bestämmelserna ansetts kunna bibehållas. Dock ha några ändringar, huvudsakligen av redaktionell art, vidtagits.

9 §. De i 18 § i utkastet föreslagna bestämmelserna om kroppsrensningen ha med någon jämkning upptagits i förslagets 19 §. Det torde i detta sammanhang böra anmärkas, att vissa myndigheters yttranden inhämtats över en inom departementet utarbetad särskild promemoria angående skyldighet för person, som misstänkes för brott, att i vissa fall underkasta sig blodundersökning för alkoholanalys. I denna promemoria hade föreslagits sådant tillägg till de i utkastet upptagna bestämmelserna om kroppsrensningen, att dessa bestämmelser skulle gälla jämväl med avseende å tagande av blodprov för undersökning, huruvida någon vore påverkad av alkohol.

Då jag emellertid funnit viss ytterligare utredning böra äga rum, innan förslag till lagstiftning i detta ämne förelägges riksdagen, torde med denna fråga få tillsvidare anstå.

Förslagets 20 § motsvarar 19 § i utkastet.

I vissa fall ankommer enligt gällande bestämmelser utredningen angående brott icke å någon av de myndigheter, som angivas i förslagets 3 §. I mål vari s. k. köpingsåklagare utför åtalet skall sålunda även utredningen verkställas av denne och endast häktningsrätten tillkomma landsfiskalen eller, i särskilda fall, landsfogden. Och i vissa medelstora städer, där stadsfiskalen är skild från befattningen med polisväsendet, ankommer själva förundersökningen helt å en poliskommissarie, vilken är föreståndare för kriminalpolisen, under det att stadsfiskalen beslutar i häktningsfrågan och utför åtalet. I några yttranden har hemställts att befogenheten att förordna om beslag, husrannsakan eller liknande åtgärd i sådana fall måtte — i överensstämmelse med vad nu får anses gälla — tillkomma jämväl den befattningshavare, å vilken sålunda arbetet med förundersökningen ankommer. Därvid har bland annat framhållits att organisatoriska förändringar eljest kunde bliva erforderliga samt att berörda befattningshavare ofta vore lika kvalificerade att handhava ifrågasvarande tvångsmedel som landsfiskal eller stadsfiskal. Enligt min mening är det visserligen icke tillrådligt att generellt tilldela de befattningshavare som nu avsetts en sådan befogenhet. Däremot synes den hänsyn böra tagas till bestående organisation av polis- och åklagarväsendet, att Kungl. Maj:t beredes möjlighet att för en övergångstid medgiva en befattningshavare av ifrågasvarande slag, vilken anses innehava tillräckliga kvalifikationer härför, samma befogenheter som enligt lagförslaget skulle tillkomma de i 3 § angivna myndigheterna. En tilläggsbestämmelse av denna innebörd har upptagits i förslaget.

I fråga om de ändringar i rättegångsbalken och strafflagen, som skulle påkallas av lagstiftningen om kvarhållande och om vissa tvångsmedel i brottmål, kan jag i stort sett ansluta mig till de i promemorian framlagda förslagen, vilka i huvudsak lämnats utan erinran av de hörda myndigheterna. Några jämkningar av redaktionell art ha vidtagits, varjämte jag i enlighet med ett påpekande av justitiekanslern funnit införandet av lagregler rörande kvarhållande böra föranleda jämkning jämväl av 25 kap. 14 § strafflagen. I överensstämmelse med 1920 års förslag torde dessutom 16 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes — 'om häktning, förvarsarrest och annat tagande i förvar' — böra förses med vissa tillägg såsom följd av lagen om vissa tvångsmedel i brottmål. Slutligen lärer denna lag böra föranleda ett tillägg till 17 § lagen om konsularjurisdiktion.

Jag har därför även låtit inom departementet utarbeta förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbal-

ken, lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes samt lag om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Slutligen vill jag erinra att riksdagen i sin förut berörda skrivelse ifrågasatt införande i vår rätt av straffprocessuellt reseförbud. Jag delar emellertid den i promemorian uttalade meningen att denna fråga icke lämpligen kan bringas till lösning i detta sammanhang.»

Föredraganden uppläser härafter de ifrågavarande lagförslagen av den lydelse, bilagor till detta protokoll utvisa, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Axel Wennerholm.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Härigenom förordnas, att 19 § förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) skall sålunda ändras, att dels till paragrafen fogas en ny punkt, betecknad såsom 29, av den lydelse nedan angives, dels ock 9, 11, 12 och 14 punkterna erhålla följande lydelse:

19 §.

9. Beslut om häktning må meddelas av Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal ävensom av polismästare och polisintendent som är chef för kriminalavdelning i stad (häktning myndighet).

11. Är någon efter 10 punkten eller eljest gripen av annan än häktning myndighet, skall anmälan därom utan dröjsmål göras hos sådan myndighet.

12. Har till häktning myndighet ingått anmälan som i 11 punkten sägs, eller är för brott misstänkt person av sådan myndighet omedelbart gripen, skall denna så snart ske kan och sist inom tjugufyra timmar förordna om hans häktande eller lösgivande. Äro ej fulla skäl till häktning utan erfordras därför ytterligare utredning, må dock häktning myndigheten, där det finnes vara av synnerlig vikt att den misstänkte i avvaktan på utredningens fullständigande tages i förvar, förordna om hans kvarhållande. Är någon sålunda kvarhållen, åligger det häktning myndigheten att så snart ske kan meddela beslut, huruvida den misstänkte skall häktas eller givas fri; och må han ej i något fall kvarhållas längre tid än fyra dygn.

Ej må annorledes än i denna punkt sägs någon, som icke är häktad, på grund av misstanke för brott hållas i förvar, ändå att han därtill samtycker.

14. Den som är häktad skall utan dröjsmål föras till allmänt häkte. Där den häktade för utredningen angående det brott, vilket föranlett häktningen, eller annat brott, varför han misstänkes, finnes böra kvarbliva å den ort där utredningen pågår, må dock häktning myndigheten besluta att med överförande till sådant häkte skall tillsvidare anstå.

29. Den som är för brott kvarhållen må ej underkastas andra inskränkningar i sin frihet än som påkallas av hänsyn till ändamålet med kvarhållandet, ordningen å platsen eller allmän säkerhet; och skall så förfaras att hans förvaring eller förflyttande ej väcker onödig uppmärksamhet.

Rum, där kvarhållen person förvaras, skall uppfylla skäligen anspråk på sundhet och bekvämlighet. I övrigt skall beträffande den kvarhållnes behandling i tillämpliga delar gälla vad i 21—28 punkterna är stadgat med avseende å häktad, dock att vad där sägs om föreståndare för häkte i stället skall avse häktningsmyndighet.

På den kvarhållnes begäran skall häktningsmyndigheten, så snart det utan fara för utredningens behöriga gång kan ske, underrätta hans husfolk eller närmaste anhöriga om kvarhållandet.

Vad i denna punkt är stadgat om kvarhållen person skall jämväl äga tillämpning å den som på grund av misstanke för brott eljest hålles i förvar utan att vara häktad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag
till
Lag
om vissa tvångsmedel i brottmål.

Härigenom förordnas som följer:

Om beslag och skingringsförbud.

1 §.

Påträffas föremål som kan antagas vara av betydelse för utredning angående brott eller genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat, må föremålet tagas i beslag. Beslag må dock ej läggas å skriftligt meddelande från den misstänkte till anhörig, som i 3 kap. 11 § strafflagen sägs, eller till rättegångsbiträde i saken, ej heller å skriftligt meddelande från den misstänkte till ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där det kan antagas att meddelandets innehåll omfattas av denne i lag eller författning ålagd tystnadsplikt.

2 §.

Finnes i post- eller telegrafverkets vård brev, telegram eller annan försändelse, som kan antagas härleda sig från eller vara avsedd för den vilken misstänkes för brott varå efter lag kan följa straffarbete, må beslag läggas å försändelsen, där den enligt 1 § skulle vara underkastad beslag.

3 §.

Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal ävensom polismästare och polisintendent som är chef för kriminalavdelning i stad äge förordna om beslag. Samma rätt have ock domstol i mål som där handlägges.

4 §.

Vid misstänkt persons gripande eller häktande eller vid hus- eller kroppsrensningen må den som verkställer sådan åtgärd taga i beslag föremål, som därvid påträffas och som är underkastat beslag. Då fara är i dröjsmål, må polisman även eljest företaga beslag, där ej fråga är om

försändelse i post- eller telegrafverkets vård. Om sålunda verkställt beslag skall anmälan utan dröjsmål göras till myndighet som i 3 § sägs, och skall denna snarast möjligt pröva huruvida beslaget skall bestå.

5 §.

Beslagtaget föremål skall omhändertagas av förrättningsmannen eller, där detta ej lämpligen kan ske, sättas i förvar under försegling eller ock genom skriftligt anslag eller på annat sätt så utmärkas, att uppenbart är att det tagits i beslag.

Omhändertages beslagtaget föremål eller sättes det i förvar och är den hos vilken beslaget äger rum ej närvarande, skall han underrättas om åtgärden. Då försändelse i post- eller telegrafverkets vård tagits i beslag, skall underrättelse därom meddelas försändelsens mottagare och, om avsändaren är känd, även denne. Med lämnande av underrättelse som nu sagts må dock anstå, så länge det kan medföra fara för utredningens behöriga gång.

Föremål som tagits i beslag skall så vårdas, att det ej kan förbytas, förändras eller annorledes missbrukas.

6 §.

Tages post- eller telegrafförsändelse eller handelsbok eller annan enskild handling i beslag, må handlingen ej öppnas eller närmare undersökas av annan än myndighet som i 3 § sägs; dock må sakkunnig eller annan, som anlitas för utredningen angående brottet eller eljest därvid höres, efter myndighetens anvisningar granska handlingen. Äger den som verkställer beslaget ej öppna eller närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Handling varom här är fråga skall snarast möjligt undersökas. Kan innehållet i post- eller telegrafförsändelse i dess helhet eller till någon del utan fara för undersökningens behöriga gång meddelas försändelsens mottagare, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas denne.

7 §.

Över beslag skall föras protokoll, vari ändamålet med åtgärden och vad vid förrättningen förekommit angives samt beslagtaget föremål noga beskrives.

Den som drabbats av beslag äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande jämväl uppgift om det brott som föranlett åtgärden.

8 §.

Finnes beslag ej längre erforderligt, skall det genast hävas. Varder ej brott som föranlett beslag åtalat inom en månad från åtgärdens verkställande, skall beslaget hävas, där ej Konungens befallningshavande medger att det må bestå under viss ytterligare tid.

9 §.

Då mål angående brott som föranlett beslag handläggas inför rätten, pröve denna på yrkande av den som drabbats av beslaget, om detta fortfarande må bestå. Rätten meddele ock i slutliga utslaget bestämmelse i fråga om beslag som då äger bestånd.

10 §.

Om klagan över rättens beslut i fråga om beslag stadgas i rättegångsbalken. Där ej rätten annorlunda förordnat, gånge dess beslut i verkställighet utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

11 §.

Finnes syftet med beslag å föremål som i 1 § avses kunna vinnas därigenom att föremålet sättes under förbud att säljas eller skingras, må beslag ej äga rum, utan må i stället skingringsförbud meddelas innehavaren av föremålet. Föremål som sättes under skingringsförbud förblive under innehavarens vård och nyttjande. Vad i 3, 4 och 6—10 §§ stadgas om beslag skall i tillämpliga delar gälla om skingringsförbud, dock att domstols beslut i fråga om skingringsförbud alltid skall gå i verkställighet utan hinder därav att beslutet ej vunnit laga kraft.

12 §.

Om beslag eller skingringsförbud, som enligt särskilda författningar må äga rum, gälle vad där är stadgat.

Om hus- och kroppsrannsakan.

13 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må husrannsakan företagas hos honom för eftersökande av föremål som är underkastat beslag eller av annat som kan bidra till utredning angående brottet. För samma ändamål må husrannsakan i anledning av brott, varå efter lag kan följa straffarbete, äga rum hos annan än den misstänkte, då brottet förövats eller den misstänkte gripits där eller eljest sannolika skäl finnas, att föremål som är underkastat beslag eller annat som kan bidra till utredning angående brottet skall där anträffas.

För eftersökande av den som skall gripas eller häktas för brott må husrannsakan företagas hos honom, så ock hos annan, om sannolika skäl finnas att den eftersökte uppehåller sig där.

För ändamål som i första och andra styckena sägs må jämväl i andra fall än där avses husrannsakan företagas i lägenhet, som enligt sin bestämmelse är tillgänglig för envar, eller som plägar tjäna till härbärge

eller tillhåll för lösdrivare eller för personer vilka äro straffade eller miss-tänkta för brott, eller där sådant gods som eftersökes plägar uppköpas eller mottagas som pant.

14 §.

Myndighet som i 3 § sägs äge förordna om husrannsakan. Verkställande av husrannsakan må uppdragas åt polisman som därför finnes lämplig. Utan förordnande må polisman företaga husrannsakan, då ändamålet är att eftersöka den som enligt myndighets beslut skall gripas eller häktas ävensom då person, som eljest skall gripas för brott, eller föremål, som är underkastat beslag, på färsk gärning följts eller spårats till lägenheten. Polisman i befälsställning må även i annat fall utan förordnande företaga husrannsakan, såvida fara är i dröjsmål.

15 §.

Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Stängd lägenhet eller slutet förvaringsrum må, om det erfordras, öppnas med våld. Har så skett, skall lägenheten eller förvaringsrummet efter verkställd förrättning på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej utan särskilda skäl verkställas mellan klockan sju eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

16 §.

Vid husrannsakan skola såvitt möjligt såsom vittnen närvara två av förrättningsmannen därtill anmodade ojäviga personer. Den hos vilken husrannsakan sker må jämväl tillkalla vittnen, likväl utan att undersökningen därigenom uppehålls. Har varken han eller av honom tillkallat vittne eller någon av hans husfolk närvarit, skall underrättelse meddelas honom om den vidtagna åtgärden så snart det kan ske utan fara för utredningens behöriga gång.

Målsägande eller ombud för honom må, när särskilda skäl därtill äro, av myndighet som i 3 § sägs tillåtas närvara vid husrannsakan för att tillhandagå med upplysningar; dock skall noga tillses att målsäganden eller ombudet ej vid förrättningen onödigtvis erhåller kännedom om förhållande som därvid yppas.

17 §.

Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må icke öppnas eller närmare undersökas i annan ordning än i 6 § första stycket sägs.

18 §.

Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändamålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den hos vilken husrannsakan företagits äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande jämväl uppgift om det brott som föranlett åtgärden.

19 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må kroppsrrannsakan verkställas å honom, om skälig anledning finnes att därigenom skall upptäckas föremål som är underkastat beslag eller annat som kan bidra till utredning angående brottet.

I fråga om kroppsrrannsakan skall i tillämpliga delar gälla vad i 14—18 §§ är stadgat om husrannsakan. Där kroppsrrannsakan är av mera väsentlig omfattning, skall den verkställas inomhus och i avskilt rum. Kroppsrrannsakan å kvinna må ej utan hennes medgivande verkställas eller bevittnas av annan än kvinna eller läkare.

20 §.

Om hus- eller kroppsrrannsakan, som enligt särskilda bestämmelser må företagas, gälle vad där är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933, vid vilken tid 16 § 7 och 8 punkterna förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) skola upphöra att gälla.

Där enligt bestämmelser, som vid lagens ikraftträdande gälla, utredning angående brott icke ankommer å myndighet som i 3 § sägs, må Konungen, om särskilda skäl därtill äro, medgiva den befattningshavare, å vilken utredningen ankommer, samma befogenheter som enligt denna lag tillkomma sådan myndighet.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, vilka lagrum senast ändrats, det förra genom lagen den 6 juni 1924 (nr 210) och det senare genom lagen den 8 juni 1917 (nr 253), skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

16 Kap.

10 §.

Har underrätt — — — rätten meddelas. Lag samma vare, där genom beslut, som av underrätt meddelats under rättegången, förordnats om kvarstad eller beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller yrkande om hävande av sådan åtgärd ogillats.

Vad i — — — partens klagan.

30 Kap.

11 §.

Har underrätt förordnat om kvarstad, beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller ogillat yrkande om hävande av sådan åtgärd, och varder det beslut av hovrätten upphävt, vare ej klagan över hovrättens utslag tillåten.

Har hovrätt — — — är stadgat.

Hovrätts utslag — — — hovrätten fastställt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Häri genom förordnas, att 5 kap. 8 §, 10 kap. 17, 18 och 21 §§, 15 kap. 10 § samt 25 kap. 14 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 Kap.

8 §.

Rymmer fånge eller häktad eller den, som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, eller sätter han sig till motvärn emot fångvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller sätter sig någon, som skall häktas, till motvärn emot den, som äger verkställa häktningen eller därvid biträder; då må det våld brukas, som till rymningens förekommande eller häktningens verkställande nödigt är. Sätter sig fånge eller häktad person till motvärn emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall; då må ock det våld brukas, som till ordningens bibehållande är nödigt.

Lag samma vare, där annan än fånge, häktad eller kvarhållen eller den, som skall häktas, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, verkställa häktningen eller bibehålla ordningen.

10 Kap.

17 §.

Tager man den, som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, eller häktad eller fånge med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man kvarhållen person eller häktad eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straff-

arbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

18 §.

Vid tillämpning av straff i fall, som i 17 § sagt är, skall synnerligt avseende göras å beskaffenheten av brott, därför den kvarhållne, häktade eller fångne var kvarhållen, häktad eller dömd.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter tillslutna äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmätt; vare ock straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

15 Kap.

10 §.

Nu har någon, för förment brott, annan utan laga skäl gripit: skedde det ej av argt uppsåt, och blev med den gripne sedan lagligen förfaret; då skall till fängelse i högst sex månader eller böter dömas.

25 Kap.

14 §.

Släpper ämbetsman, som över fånge eller häktad eller den som är kvarhållen såsom misstänkt för brott inseende haver, honom med vilja lös, eller hjälper honom att undkomma; dömes till avsättning och straffarbete från och med sex månader till och med fyra år: varde ock förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. Släpper han fången eller den häktade eller kvarhållne av vårdslöshet; dömes, om vårdslösheten grov var, till avsättning, så ock till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år, och, om den mindre var, till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Häri genom förordnas, att rubriken till 16 kap. ävensom 16 kap. 91 och 94 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola — lagrummen i nedan angivna delar — erhålla följande ändrade lydelse:

16 Kap.

Om häktning, förvarsarrest och annat tagande i förvar m. m.

91 §.

I fråga — — — kapitel sägs.

Vad nu är sagt gälle ock om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan.

94 §.

Befälhavare, vilken, enligt vad i strafflagen för krigsmakten är stadgat, i disciplinmål äger utan inskränkning utöva bestraffningsrätt över underlydande, äge beträffande dem samma befogenhet att förordna om häktning, som enligt allmän lag tillkommer Konungens befallningshavande i avseende å för brott misstänkta personer. Vad nu är sagt gälle ock i fråga om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan i anledning av brott, för vilket underlydande är misstänkt.

Enahanda befogenhet — — — utöva bestraffningsrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Häri genom förordnas, att 17 § lagen den 5 juni 1909 om konsularjurisdiktion skall erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

Konsulardomaren utövar polismyndighet i allmänhet och äger häkta eller häkta låta för brott misstänkt person, så ock förordna om beslag och skingringsförbud samt hus- och kroppsrannsakan. Konsulardomaren äger ock för bestämt fall förordna annan man att på hans ansvar verkställa polisundersökning och besluta om åtgärd, som här sägs. Även utan sådant förordnande har konsul, som är anställd å annan ort inom jurisdiktionsområdet än den, som är säte för konsulardomaren, att företaga åtgärder av nu nämnda slag; underrätte dock skyndsammast om vidtagen åtgärd konsulardomaren, som, utan hinder av konsulns åtgärd eller beslut, äger i ärendet förordna.

Konsulardomaren skall, såvitt ske kan, hava tillsyn över häktad person.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Bilaga A.

(De genom P. M. framlagda lagutkasterna.)

1) Utkast till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

Häri genom förordnas, att 19 § 9—12 punkterna förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11, s. 101) skola erhålla följande ändrade lydelse:

19 §.

9. Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal, så ock polisämbetsman, där sådan för viss stad är särskilt förordnad, äge besluta om häktning av den, som hålles misstänkt för brott.

10. Den, som begått brott och å bar gärning eller flyende fot träffas, må av en var gripas, om på brottet efter lag kan följa straffarbete eller fängelse. En var have ock rätt att gripa den, vilken av häktningsmyndighet är efterlyst för brott. Kan beslut av sådan myndighet icke utan fara avvaktas, må polisman även eljest gripa den, som skäligen misstänkes för brott, såvida antagas må, att han kan komma att häktas för brottet.

Har enskild person enligt vad ovan sägs gripit annan, skall han så snart ske kan överlämna den gripne till polisman. Kan den gripne inom samma eller kortare tid inställas för häktningsmyndighet, skall det ske.

Polisman skall utan dröjsmål inställa gripen person för häktningsmyndighet.

11. Då för brott misstänkt person inställts för häktningsmyndighet, förordne denna inom tjugofyra timmar om den misstänktes häktande eller give honom inom samma tid lös, där ej anledning är till kvarhållande, som nedan sägs.

Finnes någon, som inställts för häktningsmyndighet, vara skäligen misstänkt för brott, och synes det kunna ifrågakomma att häkta honom för brottet, må häktningsmyndigheten inom ovan nämnda tid förordna om hans kvarhållande, där det finnes vara av synnerlig vikt, att han tages i förvar till dess avgöras kan, huruvida häktning skall äga rum. Har någon sålunda kvarhållits, förordne häktningsmyndigheten så snart ske kan om hans häktande eller lösgivande.

Vad här stadgas gälle ock där för brott misstänkt person kommit tillstädes inför häktningsmyndighet för att höras angående brottet.

Ej må någon såsom misstänkt för brott annorledes än nu sagts hållas i förvar, ändå att han därtill samtycker.

12. Har för brott misstänkt person efter ty ovan sägs kvarhållits av häktningsmyndighet, äge han begära, att frågan om han vidare skall kvarhållas för brottet prövas av domare. Då sådan begäran gjorts, skall den misstänkte inom tjugofyra timmar eller, om i något fall längre tid oundgängligen erfordras, så snart ske kan, dock sist inom fyrtioåtta timmar, inställas för ordföranden i den underrätt, inom vars domkrets den

misstänkte förvaras. Hör åtal för brottet till annan rätt, och kan den misstänkte utan längre tidsutdräkt inställas för ordföranden i denna, skall det ske.

Finnes häktningsmyndigheten, i fall då den misstänkte ej framställt begäran, som i första stycket sägs, behov föreligga av hans kvarhållande utöver sju dagar, skall frågan härom underställas rättens ordförande. Den misstänkte skall i sådant fall inställas för ordföranden inom sagda tid.

Då fråga om kvarhållande dragits under rättens ordförandes prövning, skall denne efter den misstänktes hörande antingen förordna om hans lösgivande eller bestämma viss tid för fortsatt kvarhållande. Finnes skäl därtill, må rättens ordförande efter den misstänktes hörande besluta ytterligare utsträckning av kvarhållandet. Ej må dock i något fall misstänkt för samma brottsliga gärning kvarhållas längre än fjorton dagar. Rättens ordförandes beslut i fråga om kvarhållande skall med angivande av skälen därför skriftligen delgivas häktningsmyndigheten och den misstänkte. Mot sådant beslut må talan ej föras.

Konungen äger beträffande rådstuvurätt förordna, att prövning av frågor om kvarhållande skall i ordförandes ställe ankomma på annan ledamot av rätten.

Bestämmelser om för brott gripen eller kvarhållen persons förvaring och underhåll samt vad därmed har sammanhang meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

2) Utkast till lag med vissa bestämmelser om tvångsmedel i brottmål.

Med upphävande av 16 § 7 och 8 punkterna förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 16 februari 1864 (nr 11, s. 101) förordnas som följer:

Om beslag och skingringsförbud.

1 §.

Påträffas föremål, som skäligen kan antagas vara någon genom brott avhänt eller på grund av brott förverkat eller eljest hava betydelse för utredning angående brott, må sådant föremål, oberoende av brottets beskaffenhet, tagas i beslag, där ej fråga är om försändelse, som i 2 § sägs.

2 §.

Finnes hos post- eller telegrafanstalt försändelse, som skäligen kan antagas härleda sig från eller vara avsedd för den, vilken misstänkes för brott, och kan å brottet efter lag följa straffarbete, må försändelsen tagas i beslag, där det kan antagas vara av betydelse för utredning angående brottet.

Är anledning, att försändelse, som enligt vad sålunda stadgats, må tagas i beslag, skall inkomma till post- eller telegrafanstalt, må förordnande meddelas, att försändelsen, när den inkommer, skall innehållas, till dess frågan huruvida beslag skall äga rum blivit avgjord. Sådant förordnande skall meddelas att gälla viss tid, högst en månad från den dag då för-

ordnandet delgavs anstaltens föreståndare. Det åligger denne att, när försändelse innehållits därom ofördröjligen underrätta myndighet, som meddelat förordnandet.

3 §.

Konungens befallningshavande, landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal, så ock polisämbetsman, där sådan för viss stad är särskilt förordnad, äge besluta om beslag samt meddela förordnande, som i 2 § 2 stycket sägs. Samma rätt have ock domstol i mål, som där handlägges.

4 §.

Vid för brott misstänkt persons gripande eller häktande eller vid hus- eller kroppsrensningen må polisman, som verkställer sådan åtgärd, taga i beslag föremål, som därvid påträffas och som är underkastat beslag.

Då fara är i dröjsmål, må ock polisman eljest företaga beslag där ej fråga är om försändelse, som i 2 § avses.

Har enligt vad nu är stadgat föremål tagits i beslag, skall anmälan därom ofördröjligen göras till myndighet, som i 3 § sägs, vilken har att omedelbart avgöra, huruvida beslaget skall bestå.

5 §.

Beslag skall så verkställas, att därigenom vållas så ringa olägenhet som möjligt.

Den, som verkställer beslag, skall omhändertaga beslagtaget föremål eller sätta det i förvar under försegling. Kan detta ej ske, skall föremålet genom skriftligt anslag eller på annat sätt utmärkas, så att uppenbart är, att detsamma tagits i beslag. Föremål, som tagits i beslag, skall så vårdas, att det ej kan förbytas, förändras eller annorledes missbrukas.

Omhändertages beslagtaget föremål eller sättes det i förvar, och är den, hos vilken beslaget äger rum, ej närvarande, skall han underrättas om åtgärden. Då försändelse tagits i beslag å post- eller telegrafanstalt, skall underrättelse därom meddelas försändelsens mottagare och, om avsändaren är känd, även denne.

6 §.

Tages post- eller telegrafförsändelse eller handelsbok eller annan enskild handling i beslag, må handlingen, om den är förseglad, icke öppnas och i annat fall ej närmare undersökas av annan än i 3 § nämnd myndighet. Utan hinder av vad nu är sagt må dock sakkunnig eller annan, som av sådan myndighet anlitas för utredningen angående brottet eller eljest höres inför densamma, efter myndighetens anvisningar granska föremål, varom här är fråga.

Verkställes beslag av enskild handling, som ej är förseglad, och äger förrättningsmannen icke närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Enskild handling, som tagits i beslag, skall snarast möjligt undersökas. Finnes beslag å post- eller telegrafförsändelse ej genast kunna hävas, men kan innehållet i sådan försändelse i dess helhet eller till någon del utan fara för undersökningens behöriga gång meddelas försändelsens mottagare, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas denne.

7 §.

Över beslag och undersökning enligt 6 § tredje stycket skall föras protokoll, vari angives ändamålet med beslaget eller undersökningen så ock vad vid förrättningen förekommit. Föremål, som tages i beslag, skall noga upptecknas och beskrivas. Häves beslaget helt eller delvis eller vidtages ändring ifråga om beslagtaget föremåls förvaring, skall anteckning därom göras i protokollet.

Den, som drabbats av beslag, äge på begäran erhålla bevis om åtgärden, innehållande jämväl uppgift om det brott, som föranlett dess vidtagande.

8 §.

Finnes vidmakthållande av beslag ej längre erforderligt, skall beslaget genast hävas.

Innan domstol haft tillfälle att pröva beslag, må den, som drabbats av åtgärden, påkalla dess hävande hos ordföranden i den rätt, som har att pröva åtal för brott, som föranlett beslaget. Ordföranden meddele efter hörande av den myndighet, som förordnat om åtgärden, sitt beslut så snart ske kan. Mot beslutet må talan ej föras.

Varder ej brottslig gärning, som föranlett beslag, åtalad inom tre månaden från beslagets verkställande, eller fattas dessförinnan beslut, att åtal å gärningen ej skall äga rum, vare beslaget förfallet.

9 §.

Då inför domstol handläggas mål angående brott, som föranlett beslag, pröve domstolen på yrkande av den, vilken drabbats av beslaget, om detta fortfarande skall bestå. Domstolen meddele ock i slutliga utslaget bestämmelse i fråga om beslag, som gjorts i målet och ännu ej hävts.

Om klagan över domstols beslut i fråga om beslag skils i rättegångsbalken.

Domstols beslut om hävande av beslag gånge, där domstolen så förordnat, i verkställighet utan hinder därav, att beslutet ej vunnit laga kraft.

10 §.

Finnes syftet med beslag å föremål, som i 1 § avses, kunna vinnas därigenom, att föremålet sättes under förbud att säljas eller skingras, må beslag ej äga rum utan i stället skingringsförbud meddelas innehavaren av föremålet. Föremål, som sättes under skingringsförbud, förblive under innehavarens vård och nyttjande. Vad i 3 §, 4 §, 5 § första stycket, 6 § första och tredje styckena samt 7—9 §§ stadgas om beslag skall i tillämpliga delar gälla om skingringsförbud, dock att domstols beslut om hävande av skingringsförbud alltid skall gå i verkställighet utan hinder därav, att beslutet ej vunnit laga kraft.

11 §.

Om beslag eller skingringsförbud, som enligt särskilda författningar må äga rum, gälle vad där är stadgat.

Om hus- och kroppsransakan.

12 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må husransakan företagas hos honom för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller av annat, som kan bidra till utredning angående brottet. För samma ändamål må husransakan i anledning av brott, varå efter lag kan följa straffarbete, äga rum hos annan än den misstänkte, då brottet förövats eller den misstänkte gripits där eller eljest sannolika skäl föreligga, att föremål, som är underkastat beslag, eller annat, som kan bidra till utredning angående brottet, skall där anträffas.

För eftersökande av person, som skall gripas eller häktas för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må husransakan företagas hos denne så ock hos annan, om sannolika skäl finnas, att den eftersökte uppehåller sig där.

Oberoende av brottets beskaffenhet må husransakan för utredning angående brott eller för gripande eller häktande av för brott misstänkt person företagas i lägenhet, som enligt sin bestämmelse är tillgänglig för envar, eller som plägar tjäna till härbärke eller tillhåll för lösdrivare eller för personer, vilka äro straffade eller misstänkta för brott, ävensom inom lägenhet, där sådant gods, som eftersökes, plägar uppköpas eller mottagas såsom pant.

13 §.

Myndighet, som i 3 § sägs, äge förordna om husransakan. Verkställande av husransakan må kunna uppdragas åt polisman, som därför finnes lämplig.

Utän förordnande, varom i första stycket förmäles, må husransakan företagas av polisman i befälställning, när fara är i dröjsmål, så ock av annan polisman, då ändamålet är att eftersöka person, som enligt häktningensmyndighets beslut skall gripas eller häktas, ävensom då misstänkt person eller eftersökt föremål på färsk gärning följts eller spårats till lägenheten.

14 §.

Vid husransakan skola såvitt möjligt såsom vittnen närvara två av förrättningsmannen därtill anmodade ojäviga personer. Den, hos vilken husransakan sker, äge jämväl tillkalla vittnen, dock att undersökningen ej därigenom må uppehållas. Har varken han eller hans husfolk eller av honom tillkallade vittnen närvarit, skall underrättelse meddelas honom om den vidtagna åtgärden.

Erfordras vid husransakan biträde av målsägande eller annan, äge myndighet, som i 3 § sägs, efter särskild prövning förordna, att sådan person må närvara för att tillhandagå med upplysningar och råd. Förrättningsmannen skall vid förrättningen noga tillse, att icke skada tillfogas den av åtgärden drabbade genom yppande av förhållande, som icke angår utredningen i målet.

15 §.

Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Öppnas ej stängd lägenhet eller slutet förvaringsrum, må erforderligt våld användas. Lägenhet eller förvaringsrum, som öppnats med våld, skall efter verkställd förrättning på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej, med mindre särskilda skäl därtill föranleda, företagas mellan klockan sju eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

16 §.

Post eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må, om den är förseglad, icke öppnas och i annat fall ej närmare undersökas av annan än i 3 § nämnd myndighet.

17 §.

Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändamålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den, hos vilken husrannsakan företagits, äge på begäran erhålla bevis om åtgärden innehållande jämväl uppgift om det brott, som föranlett dess vidtagande.

18 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller fängelse, må kroppsrannsakan verkställas å honom i ändamål att upptäcka föremål, som är underkastat beslag, eller annat, som kan bidra till utredning angående brottet.

I fråga om beslut om kroppsrannsakan och dess verkställande skall i tillämpliga delar gälla vad i 13—17 §§ om husrannsakan är stadgat. Där kroppsrannsakan är av mera väsentlig omfattning, skall den verkställas inomhus och i avskilt rum. Kroppsrannsakan å kvinna må ej utan hennes medgivande verkställas eller bevittnas av annan än kvinna eller läkare.

19 §.

Om hus- eller kroppsrannsakan, som enligt särskilda bestämmelser må företagas, gälle vad där är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

**3) Utkast till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap.
11 § rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas, att 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, vilka lagrum senast ändrats, det förra genom lagen den 6 juni 1924 (nr 210) och det senare genom lagen den 8 juni 1917 (nr 253), skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

16 Kap.

10 §.

Har underrätt genom beslut under rättegången dömt någon till utgivande av vite eller till ansvar för uteblivande eller annan förseelse i målet; eller ogillat yrkande om ansvar för förseelse, som nu är sagd, eller om ådömande av förelagt vite för uteblivande; eller utlåtit sig angående ersättning åt förundersökare jämlikt lagen angående villkorlig straffdom eller lagen innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga eller åt vittne eller annan, som kallats att meddela upplysning i målet, eller åt någon, som förordnats att biträda part i rättegången eller att i visst mål eller ärende biträda såsom tolk; eller skilt fullmäktig från fullmäktigskapet: mot det beslut skall, i händelse av missnöje, särskild talan föras; och skall underrättelse härom i sammanhang med beslutet av rätten meddelas. Lag samma vare, där genom beslut, som av underrätt meddelats under rättegången, förordnats om kvarstad eller beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller yrkande om hävande av sådan åtgärd ogillats.

Vad i — — — partens klagan.

30 Kap.

11 §.

Har underrätt förordnat om kvarstad, beslag eller skingringsförbud eller därmed jämförlig åtgärd eller ogillat yrkande om hävande av sådan åtgärd, och varder det beslut av hovrätten upphävt, vare ej klagan över hovrättens utslag tillåten.

Har hovrätt — — — är stadgat.

Hovrätts utslag — — — hovrätten fastställt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

4) Utkast till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 8 §, 10 kap. 17, 18 och 21 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 8 §, 10 kap. 17, 18 och 21 §§ samt 15 kap. 10 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 Kap.

8 §.

Rymmer fånge eller häktad eller den, som kvarhållits såsom misstänkt för brott, eller sätter han sig till motvärn emot fångvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller sätter sig någon, som skall häktas, till motvärn emot den, som äger verkställa häktingen eller därvid bi-

träder; då må det våld brukas, som till rymningens förekommande eller häktningens verkställande nödigt är. Sätter sig fånge eller häktad person till motvärn emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall; då må ock det våld brukas, som till ordningens bibehållande är nödigt.

Lag samma vare, där annan än fånge, häktad eller kvarhållen eller den, som skall häktas, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, bibehålla ordningen eller verkställa häktningen.

10 Kap.

17 §.

Tager man häktad eller fånge eller den, som kvarhållits såsom misstänkt för brott, med våld lös av den, som honom gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad eller fånge eller kvarhållen person, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

18 §.

Vid tillämpning av straff i fall, som i 17 § sagt är, skall synnerligt avseende göras å beskaffenheten av brott, därför den kvarhållne, häktade eller fångne var kvarhållen, häktad eller dömd.

21 §.

Bryter man offentlig myndighets insegel, varmed saker eller skrifter tillslutna äro, eller rubbar man lös egendom, som är tagen i beslag, satt i kvarstad eller utmätt, vare ock straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

15 Kap.

10 §.

Nu har någon utan laga skäl berövat annan friheten på grund av misstanke för brott; skedde det ej av argt uppsåt, och blev med den misstänkte så förfaret, som om laga gripande, kvarhållande eller häktning är stadgat; då skall till fängelse i högst sex månader eller böter dömas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 2 mars 1933.

Närvarande:

justitieråden ALEXANDERSON,
EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitierådet GREFBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 februari 1933, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall;

2) lag om vissa tvångsmedel i brottmål;

3) lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken;

4) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

6) lag om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av extra ledamoten för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Gunnar Dahlman.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslagen i allmänhet.

Lagrådet:

Frågorna huruvida och i vilken omfattning förundersökning i brottmål och de i dylika mål tillåtna s. k. tvångsmedlen borde i avvaktan på en allmän reform av straffprocessen göras till föremål för provisorisk lagreglering hava hos oss länge givit anledning till meningsbrytningar. Den mångsidiga belysning dessa spörsmål härunder småningom vunnit synes lagrådet hava givit till resultat att tanken på en lagstiftning, som till behandling upptager den förberedande undersökningen i dess helhet, måste, huru önskvärd en dylik lagstiftning än må vara, övergivas. Till de stora svårigheter,

som alltid äro förbundna med att ensamt för sig reglera ett särskilt stadium av brottmålsförfarandet, kommer att de nödiga organisatoriska förutsättningarna alltför bristfälligt äro för handen. Därav följer ock att provisoriet bleve av en typ, som redan i den skrivna lagen och än mera i tillämpningen komme att högst väsentligt avvika från den, som med säkerhet måste antagas utmärka en reformerad straffprocess, huru denna än i sina detaljer må utformas. Att för en helt kort övergångstid införa ett dylikt provisorium kan icke vara lämpligt. Skulle åter den allmänna reformen fördröjas, måste det allvarligt befaras att såsom följd av lagstiftningens ingripande på förundersökningens område befastes vanor och åskådningar, som verkade hindrande och förryckande på processreformens genomförande i dess rätta anda. Även de som i fråga om nyttan och lämpligheten av en lag om förundersökning äro av annan mening torde i allt fall nödgas erkänna att efter 1931 och 1932 års riksdagars uttalanden i ämnet utsikterna att genomföra en sådan lagstiftning äro synnerligen små.

Annorlunda ter sig sakläget i vad angår lagbestämmelser om särskilda ingrepp i personlig frihet, besittningsskydd och hemfrid, vilka antingen av ålder ansetts tillåtna eller i senare tid vunnit hävd, men vilka beträffande förutsättningar och former för deras utövning och behörigheten att besluta eller verkställa ingreppet icke alls eller blott ytterst ofullständigt reglerats i skriven lag. Det är oförnekligt att även här sambandet med organisation och förfarande inom straffprocessen som helhet och med det förberedande förfarandet i synnerhet är ganska intimt och att i följd därav även på detta, likvisst vida mera skarpt begränsade, område en specialreglering måste bliva bristfällig och få provisorisk karaktär. Å andra sidan föreligger utan tvivel såväl för den allmänna rättstryggheten som för dem som skola handhava dessa ingrepp i alldeles särskild grad ett trängande behov att möjligast fasta och tydliga gränser uppdragras för befogenhetens omfattning och att ordningen för dess behöriga utövning angives i lag. Frågan blir då huruvida även här ett provisorium möter alltför stora svårigheter och om det med skäl måste befaras bliva till hinder för en framtida mera nöjaktig reglering.

Enligt lagrådets uppfattning utvisa de remitterade förslagen att så icke behöver vara förhållandet. På den i förslagen beträdda vägen synes man, med anpassning till befintliga förutsättningar, kunna vinna nödtorftiga förbättringar, vilka visserligen ingalunda bära någon slutgiltighetens prägel, men å andra sidan — begränsade som de äro till relativt fristående moment i förfarandet — icke verka prejudicierande för en framdeles i större sammanhang infogad reglering, utan låta sig omformas till överensstämmelse med de grundsatser, som därvid bliva bestämmande. Såsom processlagberedningen med styrka betonat är emellertid härvid av en avgörande betydelse att rätten att kvarhålla misstänkt person, såsom ock i förslaget skett, begränsas till mycket kort tid och bindes vid tillräckligt stränga förutsättningar.

Förslaget till ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall.

19 § 11 och 12 punkterna.

Lagrådet:

Under uttrycket »är någon gripen» innefattar förslaget, enligt vad remissprotokollet angiver, även det fall att någon efter anställt förhör — till vilket han kan hava hämtats eller ock frivilligt inställt sig — hindras att avlägsna sig. Det synes emellertid lämpligare att särskilt omnämna detta ofta förekommande fall, som för övrigt ur olika synpunkter ej rätt lyckligt betecknas med ordet gripande. Därav komme ock att mera otvetydigt framgå att i den händelse häktningsmyndigheten utan att anmälan enligt 11 punkten föregått anställer förhöret och detta äger rum utan att den förhörde därförut hållits i förvar, tiden inom vilken beslut om häktning eller lösgivande skall meddelas är att räkna från det förhöret avslutades eller verkligt avbrott däri inträdde.

Då anmälan till häktningsmyndighet enligt 11 punkten skall ske jämväl i det fall att häktningsbeslut redan meddelats i fråga om den som gripes, bör i det inledande stadgandet i 12 punkten undantag göras för detta fall. Nämnda stadgande bör ock undergå annan jämkning, bl. a. till förebyggande av den säkerligen icke avsedda tolkning att just den häktningsmyndighet, som gripit eller till vilken anmälan om gripande ingått, skulle hava skyldighet att fatta beslutet i häktningsfrågan. Anmälan av polisman ingår naturligen i regel till häktningsmyndighet, under vars lydnad han står; enskild person bör äga hänvända sig till bäst tillgängliga häktningsmyndighet. Denna är emellertid kanske icke ens behörig handlägga häktningsfrågan i det föreliggande fallet; exempelvis är landsfiskal enligt instruktionens 13 och 14 §§ pliktig att i vissa fall hänskjuta den till landsfogdens prövning. I andra fall är häktningsmyndighet i annat distrikt åtminstone den mera lämpliga att handlägga frågan, enär brottet där begåtts och nämnda myndighet redan har utredningen om brottet för händer, kanske ock tagit initiativet till den misstänktes gripande. Vad den myndighet som gripit eller mottagit anmälan om gripande har att göra i dylika fall är tydligen att så skyndsamt sätta sig i förbindelse med den som bör besluta i häktningsfrågan att avgörande kan träffas inom den i 12 punkten föreskrivna fristen.

Med kvarhållande betecknas i 12 punkten endast det kvarhållande som fortvarar på grund av ett särskilt inom de första tjugufyra timmarna meddelat förordnande; ej det som dessförinnan äger rum. I enlighet härmed är punktens slutbestämmelse om en maximitid för kvarhållandet av fyra dygn att förstå. Det synes dock ej vara lämpligt att göra en sådan dis-

tinktion, utan punkten bör så redigeras att även tiden före det särskilda förordnandet inbegripes. Vinner denna erinran beaktande, bör sista stycket i 29 punkten utgå ur förslaget.

19 § 14 punkten.

Justitierådet Alexanderson:

Den nu sedan länge undantagslöst upprätthållna grundsatsen att häktad person ofördröjligen skall föras till allmänt häkte ansågs vid den tid då den hos oss fastslogs i lagen innefatta en synnerligen viktig rättsförmån för den som berövats sin frihet. De skäl som förestavade detta uppfattningssätt hava numera ej samma giltighet. Och det lider icke något tvivel att bestämmelsen i många fall betydligt tynger och försvårar utredningsarbetet och i följd därav även till den häktades nackdel nödvändiggör uppskov med målets avgörande till nytt rannsakingstillfälle. Den är också den verkliga huvudanledningen till att vid sidan av lagen och således till villkor och omfattning oreglerad av denna uppkommit den nyare praxis med den misstänktes hållande i förvar en tid innan häktning beslutas. Med hänsyn härtill anser jag icke erinran böra göras mot förslaget att den som förklarats häktad skall kunna någon tid stå till polismyndighetens förfogande för att vidare höras, med de garantier för hans behandling som i den nya 29 punkten lagfästas. Men det synes mig böra såsom villkor uppställas att det finnes vara av synnerlig vikt för utredningen att så sker, till förekommande av en praxis som av bekvämlighetssskäl utvecklar till regel vad dock bör vara undantag. Vinner denna erinran beaktande, torde det å andra sidan icke vara nödvändigt att begränsa undantaget till det fallet att häktningssmyndigheten har sitt säte på annan ort än där häktet är. Även om de befinna sig i samma stad, kan onekligen överförandet till häkte betänkligt tynga utredningen.

Förslaget torde förutsätta att från och med första rannsaking vid domstol det är denna och ej polismyndighet, som är att betrakta som den häktningssmyndighet, på vars ansvar den tilltalade är berövad friheten, och att redan härav följer att den som efter rannsaking alltjämt hålles häktad skall förvaras å allmänt häkte. Jag anser dock denna regel böra komma till uttryck i punkten.

Förslaget till lag om vissa tvångsmedel i brottmål.

1 §.

Lagrådet:

För att utmärka att beslag icke må äga rum på alltför lösa grunder synes — i överensstämmelse med vad såväl 1920 års förslag som det vid remissprotokollet fogade utkastet innehåller — här böra stadgas att före-

målet skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat.

Justitierådet Grefberg:

I paragrafens andra punkt hava från beslag undantagits bland annat skriftliga meddelanden från den misstänkte till anhöriga som avses i 3 kap. 11 § strafflagen. Såsom motiv för bestämmelsen har anförts att på grund av de nuvarande vittnesjäven den tilltalades närmaste i regel äro uteslutna från att avgiva vittnesmål. Med hänsyn till den rätt, som enligt 17 kap. 9 § rättegångsbalken förefinnes att i svåra brottmål höra jäviga personer, synes det emellertid motiverat att ett motsvarande undantag göres beträffande det nu ifrågavarande förbudet mot beslag. Undantaget borde då avse brott, varå icke kan följa ringare straff än straffarbete i två år. Såsom ytterligare skäl för en sådan ändring må framhållas att den omständigheten att straff ej utkräves av vissa den brottslige närstående personer för viss efterföljande delaktighet i brott icke kan anses hava det intima samband med den frihet från beslag som förslaget innefattar. Även om de anhöriga gå fria från straff för t. ex. befordrande av den brottsliges flykt följer därav icke med nödvändighet att exempelvis ett till en hemmavarande anförvant adresserat av den brottslige avlåtet brev, som innehåller en flyktplan och som ankommer till adressaten medan husrannsakan pågår, skall vara undantaget från beslag. En sak är att befordra flykt, en annan att beredas tillfälle att så göra. Att den ifrågavarande bestämmelsen även i övrigt kan missbrukas i olika avseenden till men för utredningen torde få anses uppenbart. Och ju fullständigare en utredning är, desto större äro garantierna för ett riktigt domslut.

Regeringsrådet Aschan:

Från den i första punkten givna regeln om rätt att taga i beslag påträffat föremål, som kan antagas vara av betydelse för utredning angående brott, har i andra punkten stadgats det undantag, att beslag ej må läggas å skriftligt meddelande från den misstänkte till vissa anhöriga eller till rättegångsbiträde i saken, ej heller å skriftligt meddelande från den misstänkte, vars innehåll kan antagas omfattat av mottagaren enligt lag eller författning ålagd tystnadsplikt. Detta undantag, vartill motsvarighet icke finnes vare sig i 1920 års förslag eller i den i statsrådsprotokollet omfördälda promemorian, har tillkommit på hemställan av processlagberedningen. Beredningen har till stöd härför i huvudsak åberopat dels att i en reformerad straffprocess vissa personer som stode den tilltalade nära borde vara befriade från skyldighet att avlägga vittnesmål samt att sådan befrielse jämväl borde medgivas vissa befattningshavare beträffande dem lämnade meddelanden, varav en naturlig följd syntes vara att skriftliga meddelanden till dessa personer, i varje fall när meddelandena vore i deras besittning,

icke finge tagas i beslag, dels att på grund av de nuvarande vittnesjäven den tilltalades närmaste ävensom rättegångsfullmäktig i regel vore uteslutna från att avgiva vittnesmål samt att enligt nu gällande föreskrifter vissa befattningshavare, såsom präst och läkare, ägde undandraga sig att vittna om vissa förhållanden, dels ock den omständigheten att enligt 3 kap. 11 § strafflagen nära anföranter till den som förövat brott icke finge fällas till ansvar för viss form av efterföljande delaktighet.

Mot de anförda skälen kunna dock invändningar göras. Att den misstänkte närstående böra befrias från vittnesplikt motiveras — förutom av den bristande tillförlitligheten hos ett sådant vittnesmål — därav att man vill förskona vittnet från den konflikt, som kan förväntas uppkomma mellan sanningsplikten och känslan av samhörighet med den misstänkte. Men en sådan konflikt kan ej sägas föreligga i det fall att ett skriftligt meddelande från den misstänkte tages i beslag hos dennes anhöriga eller på väg till dem. Det måste ock anses vara en väsentlig skillnad mellan att nödgas förråda ett givet förtroende och att utsättas för beslag av ett skriftligt meddelande från annan. Av den omständigheten att släktskap ansetts böra medföra straffrihet för viss efterföljande delaktighet torde ej heller några bestämda slutsatser kunna dragas beträffande förevarande ämne. Frågans avgörande synes bero på i vad mån man av — i och för sig icke obefogad — hänsyn för den misstänkte och honom närstående anser sig kunna avstå från stundom betydelsefulla möjligheter till utredning av brott och tillika medgiva tillfälle att undanröja bevisning och eljest försvåra utredningen.

Vad särskilt angår meddelande till rättegångsbiträde är att märka huru- som processkommissionen i fråga om försvarares rätt att utan vittne muntligen meddela sig med misstänkt eller tilltalad, som är anhållen eller häktad, ansåg att ovillkorlig rätt härtill borde tillkomma allenast offentlig försvarare, under det att beträffande annan försvarare domstolen skulle hava att bestämma härom. Kommissionen anförde därvid att mot en sådan rätt kunde göras gällande att den kunde missbrukas genom att den misstänkte och försvararen överenskomme om åtgärder i syfte att försvåra utredningen i målet. Såvitt anginge den av rätten förordnade offentlige försvararen behövde säkerligen sådant missbruk ej befaras. I fråga om annan försvarare däremot syntes mera försiktighet vara på sin plats.

Vid behandling av frågan om undantag från beslag av skriftliga meddelanden mellan den misstänkte och hans försvarare åberopade kommissionen att den förordat bestämmelser i syfte att den misstänkte och försvararen skulle kunna i trygghet förhandla med varandra och att ur samma synpunkter påkallades ett undantag från beslagsrätten av innebörd att skriftliga meddelanden mellan den misstänkte och hans försvarare ej finge tagas i beslag.

I den i statsrådsprotokollet åberopade promemorian (sid. 13) har anförts att det av processkommissionen sålunda ifrågasatta undantaget sammanhängde med kommissionens reglering av den förberedande undersökningen och rätte-

gångsförfarandet i brottmål i övrigt och därför ej kunde upptagas i förevarande sammanhang. För denna ståndpunkt synas goda skäl föreligga.

På grund av vad sålunda anförts och då det föreslagna undantaget från beslagsrätten måste anses innebära en allvarlig inskränkning i till buds stående möjligheter att vinna utredning om begångna brott och även eljest vara ägnat att försvåra utredningen samt berörda undantag icke med hänsyn till andra intressen kan anses oundgängligen påkallat, hemställer jag att ifrågavarande bestämmelse måtte utgå.

Justitieråden Alexanderson och Eklund:

I andra punkten hava skriftliga meddelanden från den misstänkte till vissa personer undantagits från beslag. Det bärande skälet för ett dylikt undantag torde kunna angivas vara följande. Rätten att göra beslag är, såvitt den avser föremål som beslagtagas endast i bevisningssyfte, ett uttryck för att samhällets intresse av framgångsrik brottsbeivran tillerkännes större vikt än besittningsskyddets upprätthållande; men om det gäller skriftliga meddelanden som äro eller kunna antagas vara av förtrolig art, ingriper beslaget även i den rättshelgd som — efter omständigheterna i större eller mindre grad — tillkommer det enskilda förtroendet människor emellan. I vissa fall bör denna helgd tilläggas en sådan betydelse att intresset av obehindrad brottsutredning får stå tillbaka och beslagsrätt i följd därav uteslutes. Så kan förhållandet anses vara när ingreppet skulle blottställa den förtroliga kommunikationen mellan nära anhöriga, mellan part och hans rättegångsbiträde, mellan läkare och patient o. s. v.

Den i förslaget upptagna bestämmelsen i ämnet begränsar emellertid, såsom nämnt, undantaget att gälla meddelanden från den misstänkte; meddelanden till honom skulle alltså under de allmänna förutsättningarna vara underkastade beslag. Det avsedda skyddet måste dock bliva högst ofullständigt, om det ej i lika mån omfattar meddelanden i båda riktningarna. Och om den anförda grunden för undantaget godkännes såsom riktig, lär något giltigt skäl för begränsningen i fråga ej kunna angivas. Processkommissionens principbetänkande intager ock den här förordade ståndpunkten.

Å andra sidan synes med fog kunna ifrågasättas, huruvida ej i annat hänseende undantaget erhållit för stor räckvidd, då ingen hänsyn tagits till grovheten av den förbrytelse, som är föremål för utredning. Vad meddelanden emellan part och rättegångsbiträde angår, torde förtroendeförhållandet böra tillerkännas avgörande vikt, oberoende av brottets art. Den omständigheten att sedan en person häktats, han enligt nu gällande lag, med dess svaga utbildning av försvarareinstitutionen och därav följande otillräckliga garantier för lojalitet från biträdets sida, icke äger någon ovillkorlig rätt till förtrolig konferens med biträdet i enrum, är icke giltig grund för att skriftväxling på det stadium, då den häktade ännu befann sig på fri fot, men redan hade antagit biträde i målet, skall få bliva före-

mål för beslag. I fråga om meddelanden mellan den misstänkte och övriga i punkten nämnda personer synes däremot undantag från beslag ej böra gälla, där brottet är av verkligt grov beskaffenhet. Av lagtekniska skäl torde för närvarande gränsen för denna brottskategori knappast kunna bestämmas annorlunda än så att den omfattar brott, för vilka straffminimum är två års straffarbete eller därutöver. Skäl saknas eljest icke för att draga gränsen lägre ned.

Det är att märka att omfattningen av det i 1 § stadgade undantaget återverkar på beslagsrätten å försändelse i post- eller telegrafverkets vård enligt 2 §.

2 §.

Lagrådet:

I fråga om antagande att försändelse i post- eller telegrafverkets vård är avsedd för den misstänkte eller härleder sig från honom synes det vara av än större betydelse än beträffande det antagande, varom i 1 § första punkten är fråga, att för beslagsrätt kräva att det stödes på tillräckliga skäl.

Slutorden i paragrafen torde böra undergå någon jämkning till förtydligande av hänvisningens innebörd.

4 §.

Lagrådet:

Meningen är säkerligen icke att medgiva beslagsrätt åt annan än den som med laga rätt företager åtgärd, som omförmåles i första punkten. Paragrafens lydelse bör jämkas till utmärkande av rätta innebörden, och även i andra hänseenden torde genom någon överarbetning möjliga misstolkningar kunna bättre förebyggas.

5 §.

Lagrådet:

Då beslag undantagsvis kan verkställas även av enskild person, lär uttrycket förrättningsman böra undvikas.

Underrättelse om gjort beslag synes i den händelse det företages i frånvaro av den från vilket beslaget sker böra meddelas denne även om det beslagtagna icke tagits om händer eller satts i förvar. Lämnas han t. ex. i okunnighet om att ett honom tillhörigt upplag i det fria lagts under beslag, kan allvarlig förlust tillskyndas honom genom att han t. ex. träffar försäljningsavtal om varan att genast levereras. Underrättelse bör innehålla upplysning huru med det beslagtagna förfarits.

Paragrafens sista stycke synes tarva någon jämkning, bl. a. till utmärkande av att värden skall avse ej blott att hindra förryckande av utredningen i målet, utan ock att det beslagtagna ej tager skada.

Justitieråden Alexanderson och Eklund:

För rätt till uppskov med underrättelse om beslag synes böra fordras att synnerligt men för utredningens behöriga gång eljest kan uppstå. Samma förutsättning bör uppställas för den i 6 § andra stycket medgivna underlåtenheten att meddela utdrag eller avskrift av beslagtagen post- eller telegraföfsändelse.

7 §.

Lagrådet:

Innehållet i paragrafen föranleder icke erinran under förutsättning att den får så förstås att, där enskild verkställt beslaget, protokollet skall uppställas av den myndighet, hos vilken den enskilde gör anmälan om att beslaget skett. I formellt hänseende bör sådan jämkning vidtagas att ordet »förrättningen» undvikas, då detta ord ej väl lämpar sig för det fall att beslaget gjorts av enskild person.

10 §.

Lagrådet:

Hänvisningen till rättegångsbalken beträffande klagan över rättens beslut torde böra utgå såsom överflödig och dessutom icke fullt korrekt såtillvida som rättegångsbalkens stadganden äga omedelbar giltighet endast i fråga om allmän domstols beslut, däremot icke i det fall att specialdomstol, t. ex. krigsdomstol eller vattendomstol, fattat beslut rörande beslag.

Paragrafens andra punkt synes lämpligen kunna, med erforderlig jämkning, upptagas i 9 §.

11 §.

Lagrådet:

Vinnes beaktande för vad nyss sagts om lämpligheten av en sammanslagning av 9 och 10 §, föranledes härav jämkning i den i förevarande paragraf gjorda hänvisningen. Tillräcklig anledning att i fråga om verkställighetsregeln göra skillnad mellan beslag och skingringsförbud synes ej föreligga.

Att märka är emellertid att i fråga om verkställighet av skingringsförbud i brottmål är redan i gällande lag, nämligen i 2 punkten av 6 § promulgationslagen till lagen den 14 juni 1901 om ändringar i rättegångsbalken, meddelad bestämmelse, som emellertid har en annan innebörd än den som enligt förslaget — med eller utan nyss förordade jämkning — skall gälla om beslut angående ett enligt förevarande paragraf givet skingringsförbud. Det torde därför vara nödigt att i ovannämnda lagrum i promulgationslagen till 1901 års lag göra ett tillägg, innefattande erinran om att angående verkställighet av domstols beslut i fråga om beslag eller skingringsförbud enligt lagen om vissa tvångsmedel i brottmål är där stadgat.

12 §.

Lagrådet:

Vad man här velat föreskriva lärers vara att i den mån i lag eller författning meddelas bestämmelser om beslag eller skingringsförbud avvikande från dem, som återfinnas i förevarande lag, dennas bestämmelser ej skola äga tillämpning. Det hemställs att åt paragrafen gives en avfattning som bättre än i förslaget skett giver uttryck häråt.

13 §.

Lagrådet:

Enligt paragrafen fordras att den, hos vilken husrannsakan må företagas är på sannolika skäl misstänkt för brottet, vilket är samma fordran som promulgationslagen till strafflagen uppställer för häktning. I 1920 års förslag var icke en så sträng förutsättning uppställd; där föreskrevs endast att anledning skall finnas att misstänka någon för brottet. Skärpningen har skett för att förebygga att husrannsakan skedde i anledning av alltför löst grundad misstanke. För vinnande av detta syfte torde emellertid vara tillfyllest kräva att vederbörande är med skäl misstänkt för brottet. Anledning synes ej förefinnas att för husrannsakan uppställa strängare krav än för någons kvarhållande. Det kan befaras att utredningen mången gång skall avsevärt försvåras eller kanske rent av omöjliggöras om för husrannsakan fordras på sannolika skäl grundad misstanke. Husrannsakan bör få användas redan för utrönande av om skäl till häktning förefinnes. Det hemställs alltså om sådan ändring i paragrafen att såsom förutsättning för husrannsakan föreskrives att någon är med skäl misstänkt för brottet.

Vidtages nu ifrågasatt ändring i paragrafen lärers 19 § böra på motsvarande sätt jämkas.

I förslaget till lag angående ändring i vissa delar av promulgationslagen till strafflagen har i 19 § under 12 upptagits en bestämmelse, enligt vilken det icke är tillåtet att annorledes än i lagen stadgas på grund av misstanke för brott hålla någon i förvar, ändå att han därtill samtycker. Justitieombudsmannen har framhållit, att en motsvarande föreskrift borde meddelas i fråga om husrannsakan. I anledning härav har departementschefen uttalat, att samtycke väl i regel ej syntes böra medföra befogenhet att vidtaga en så ingripande åtgärd som husrannsakan, åtminstone ej då fråga vore om husrannsakan hos den misstänkte, men att verkan av samtycke lämpligen borde överlätas åt rättspraxis att bedöma med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Uppenbart är att det icke låter sig göra att behandla alla fall lika. Vad särskilt angår den som misstänkes för brott bör det visserligen, om han själv av egen drift — i syfte att fria sig från misstanken eller av annan anledning — begär att husrannsakan skall hos honom företagas, icke vara uteslutet att taga hänsyn till en sålunda framställd begäran. Annorlunda är emellertid läget när initiativet,

såsom regelmässigt är händelsen, utgår från den som har hand om utredningen. Bli den misstänkte tillspord, huruvida han har något att erinra mot att husrannsakan sker, ligger det för honom nära till hands att antaga, att ett avböjande svar skall betraktas såsom en för honom ofördelaktig omständighet, huru goda skäl han än må hava haft för sin vägran. Att utröna, huruvida i dylika fall ett till myndigheten lämnat samtycke har tillkommit fullt frivilligt eller icke, är därför näppeligen möjligt. Samtycke som i denna ordning inhämtas hos den misstänkte bör därför icke under några förhållanden få åberopas såsom stöd för att hos honom företaga husrannsakan. Att denna grundsats strängt upprätthålles synes vara så viktigt, att en uttrycklig bestämmelse i ämnet är av nöden.

14 §.

Lagrådet:

I denna paragraf meddelas bestämmelser om vilken som skall äga befogenhet att under de i 13 § angivna förutsättningarna besluta om husrannsakan. Då emellertid stadgandena om polismans befogenhet att utan förordnande företaga husrannsakan möjligen kunna missförstås så att husrannsakan skulle kunna äga rum även i annat fall än i 13 § sägs, torde en förtydligande hänvisning till nämnda paragraf böra ske.

Föreskriften i andra punkten synes med hänsyn till sin natur icke böra upptagas i lagen utan, därest den finnes erforderlig, i administrativ författning.

16 §.

Lagrådet:

I den i statsrådsprotokollet åberopade promemorian anföres att den hos vilken husrannsakan företages bör beredas tillfälle att övervara förrättningen samt att, om detta ej låter sig göra, tillstädesvarande husfolk bör tillkallas. Ett uttryckligt stadgande härom synes böra inarbetas i paragrafens första stycke.

19 §.

Lagrådet:

Då kroppsrensningen å kvinna icke i något fall bör få verkställas eller bevittnas av annan än kvinna eller läkare hemställes att orden »utan hennes medgivande» måtte ur paragrafen uteslutas.

Det erinras om vad vid 13 § anförts i fråga om ändring i förevarande paragrafs första stycke.

20 §.

Lagrådet:

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad som anförts vid 12 §.

Övergångsbestämmelserna.

Lagrådet:

Det i andra stycket förekommande uttrycket att »utredning angående brott icke ankommer å myndighet som i 3 § sägs» åsyftar det fall att å en ort utredningen angående brott ankommer på poliskommissarie i stad eller på s. k. köpingsåklagare eller därmed jämställd särskild åklagare å landet. Med hänsyn till den befogenhet i avseende å utredningen, som även i nämnda fall tillkommer Konungens befallningshavande eller landsfogden, synes uttrycket missvisande. Bestämmelsen torde lämpligen böra hänföra sig till det fall att utredning om brott ankommer på annan än myndighet som i 3 § sägs.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

91 §.

Lagrådet:

Innehållet i det tillagda andra stycket torde lämpligare inarbetas i första stycket, varvid även bortfölla en liten oegentlighet, som vidlåder den föreslagna redaktionen.

Övriga lagförslag.

Förslagen lämnades av lagrådet utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för utrikesdepartementet, chefen för försvarsdepartementet samt chefen för socialdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, lagrådets den 2 mars 1933 avgivna utlåtande över de den 3 februari 1933 till lagrådet remitterade förslagen till

1) lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall;

2) lag om vissa tvångsmedel i brottmål;

3) lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken;

4) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

6) lag om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Lagrådet har i sitt utlåtande funnit sig kunna i stort sett godkänna den föreslagna lagstiftningen. De erinringar, som inom lagrådet framställts å enstaka punkter, hava avsett spörsmål, vilka icke äro av avgörande betydelse.

Vad först angår det remitterade förslaget till ändring i promulgationsförordningen till strafflagen har uttrycket 'är någon gripen' avsetts omfatta även det fall att någon, som icke redan tidigare vore att anse såsom gripen, efter anställt förhör hindrades att avlägsna sig. Att detta fall icke särskilt omnämnts i lagtexten har berott därpå, att det icke ansetts nödvändigt att vid en reglering av kvarhållandet av den provisoriska natur som förslaget avser göra avvikelse från det uttryckssätt som användes i gällande lag. Då emellertid lagrådet uttalat att nämnda, ofta förekommande fall borde särskilt angivas i lagtexten, torde detta nu böra beaktas och i enlighet härmed jämkning ske i avfattningen av 11 och 12 punkterna. Till förebyggande av den icke avsedda tolkningen att just den häktningsmyndighet, som gripit eller till vilken anmälan om gripande

ingått, skall hava skyldighet att fatta beslut i häktningsfrågan, lärer såsom lagrådet hemställt en omredigering av 12 punkten jämväl i detta hänseende böra vidtagas. På sätt lagrådet ifrågasatt torde därjämte lydelsen av samma punkt lämpligen kunna sålunda ändras, att under kvarhållande kommer att inbegripas också det hållande i förvar som äger rum innan häktningsmyndighet meddelar beslut i frågan om den misstänktes häktande, lösgivande eller fortsatta kvarhållande. Såsom lagrådet erinrat föranleder detta att sista stycket i 29 punkten utgår ur förslaget. Vad lagrådet i övrigt anmärkt beträffande 12 punkten torde likaledes böra iakttagas.

I enlighet med den mening som uttalats av en ledamot av lagrådet lärer den i 14 punkten uppställda förutsättningen för att häktningsmyndighet skall kunna förordna, att häktad person i stället för att ofördröjligen föras till allmänt häkte skall kunna någon tid stå till polismyndighetens förfogande för att vidare höras, böra så till vida skärpas, att anstånd med överförandet till häktet endast må äga rum, där det finnes vara av synnerlig vikt för utredningen. I samband härmed bör emellertid, såsom denne ledamot även ifrågasatt, bestämmelsens tillämplighet utsträckas till att avse även det fall att häktet finnes å den ort där häktningsmyndigheten har sitt säte. Därjämte torde, såsom samme ledamot jämväl föreslagit, i punkten böra intagas uttryckligt stadgande därom, att anståndet med överförandet icke får fortfara längre än till första rannsakingen.

Vidkommande härefter förslaget till lag om vissa tvångsmedel i brottmål torde böra iakttagas lagrådets erinran beträffande 1 § att beslag skall få äga rum allenast om föremålet i fråga *skäligen* kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat.

Enligt 1 § i det remitterade förslaget skulle från beslag vara undantagna vissa skriftliga meddelanden, nämligen från den misstänkte till vissa anhöriga, till rättegångsbiträde i saken, så ock till ämbets- eller tjänsteman, läkare eller annan, där det kunde antagas att meddelandets innehåll omfattades av denne i lag eller författning ålagd tystnadsplikt. I fråga om denna bestämmelse hava inom lagrådet olika meningar kommit till uttryck. Sålunda har en ledamot hemställt att bestämmelsen måtte utgå. En annan ledamot har ansett, att vad anginge meddelanden från den misstänkte till anhöriga undantaget borde vinna tillämpning allenast vid brott, varå icke kunde följa ringare straff än straffarbete i två år. Slutligen hava två ledamöter funnit undantagsbestämmelsen böra omfatta icke allenast skriftliga meddelanden *till* de nämnda personerna utan jämväl meddelanden *från* dessa till den misstänkte. Å andra sidan borde, enligt dessa ledamöters mening, utom vad anginge skriftliga meddelanden mellan den misstänkte och hans rättegångsbiträde, undantag från beslagsrätt ej gälla, då fråga vore om så grovt brott att straffminimum vore två års straffarbete eller därutöver.

Vid förnyat övervägande av spörsmålet har jag ansett mig kunna godtaga den uppfattning, åt vilken sistnämnda två lagrådsledamöter givit uttryck. I enlighet härmed bör därför bestämmelsen omredigeras. Framhållas må, att undantagsbestämmelsen uppenbarligen ej avser meddelanden mellan den för brottet misstänkte och någon som med skäl misstänkes för delaktighet däri.

De av lagrådet i fråga om 2, 4, 5 och 7 §§ gjorda erinringarna synas böra beaktas. Därutöver bör 5 §, liksom 6 och 9 §§, underkastas vissa jämkningar av redaktionell art. Två ledamöter av lagrådet hava beträffande 5 och 6 §§ anmärkt, att för rätt till uppskov med underrättelse om beslag borde fordras, icke som i förslaget att underrättelsen skulle kunna medföra fara för utredningens behöriga gång, utan i stället att genom underrättelsen skulle kunna uppstå synnerligt men för utredningens behöriga gång. Jämväl denna erinran synes böra iakttagas. Vad angår 10 § i det remitterade förslaget torde i enlighet med vad lagrådet erinrat första punkten böra utgå och andra punkten upptagas i närmast föregående paragraf. Nämnda omredigering föranleder ändrad paragrafbeteckning i det följande. Såsom 10 § böra sålunda med vissa jämkningar, delvis föranledda av lagrådets anmärkningar, upptagas de i remissförslagets 11 § förekommande bestämmelserna om skingringsförbud. Likaså bör 11 §, vilken motsvarar remissförslagets 12 §, underkastas omredigering i det avseende varom lagrådet hemställt.

För husrannsakan hos den som misstänkes för brott skulle enligt det remitterade förslaget bland annat fordras att misstanken vore grundad å sannolika skäl. Lagrådet har hemställt att i stället den fordran uppställes att vederbörande vore med skäl misstänkt för brottet. Med den i remissförslaget intagna bestämmelsen, vilken jämväl förekommer i gällande stadganden om husrannsakan i vissa specialförfattningar, avsågs att förebygga att husrannsakan skedde i anledning av alltför löst grundad misstanke. Mot att uppställa samma fordran för rätt till husrannsakan som gäller för rätt till häktning, nämligen att misstanken är grundad å sannolika skäl, synes dock icke utan fog kunna anmärkas att detta kan vara ägnat att i praktiken leda till att för häktning kommer att fordras svagare mått av bevisning än som nu anses böra krävas. En dylik utveckling är uppenbarligen ej önskvärd. Med hänsyn härtill och då även med den av lagrådet föreslagna bestämmelsen det avsedda syftet torde vinnas, anser jag mig böra vidtaga den ändring i förslaget varom lagrådet hemställt. Denna ändring synes böra föranleda att uttrycket 'sannolika skäl' å andra ställen i paragrafen ersättes med annat uttryck. Såsom i remissprotokollet anförts har jag icke ansett mig böra, på sätt i ett av de i ärendet inkomna yttrandena påyrkats, upptaga en generell bestämmelse av den innebörd att husrannsakan ej finge ske under andra förutsättningar än de lagstadgade även om samtycke till åtgärden lämnades. Lagrådet har hemställt att i fråga om husrannsakan hos den

som misstänkes för brottet bestämmelse måtte införas därom att för sådan åtgärd ej i något fall finge åberopas hans samtycke såvida han icke själv av egen drift begärde att husrannsakan skulle företagas hos honom. Att en bestämmelse av detta innehåll upptages i lagen har jag ej anledning motsätta mig. I övrigt torde i paragrafen, vilken bör betecknas såsom 12 §, lämpligen kunna vidtagas några jämkningar i redaktionellt avseende.

Av förslagets följande paragrafer torde 14, 16, 19 och 20 §§ böra, med iakttagande av de av lagrådet gjorda erinringarna, underkastas vissa jämkningar. Därjämte böra 14—20 §§ erhålla ändrad nummerbeteckning, 13—19 §§. Slutligen lärer med anledning av lagrådets erinran viss jämkning böra ske i övergångsbestämmelsen.

Vad angår övriga lagförslag torde i förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen en mindre jämkning av redaktionell natur böra vidtagas beträffande 25 kap. 14 § strafflagen, varjämte 16 kap. 91 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes bör underkastas omredigering i enlighet med lagrådets erinran. Slutligen torde i anledning av vad lagrådet hemställt visst tillägg böra göras till 6 § 2. promulgationslagen till lagen den 14 juni 1901 om ändringar i rättegångsbalken».

Föredraganden uppläser härefter i enlighet med vad nu anförts avfattade förslag till *lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall, lag om vissa tvångsmedel i brottmål, lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, lag innefattande tillägg till 6 § lagen den 14 juni 1901 (nr 38 s. 30) om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken, lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes och lag om ändrad lydelse av 17 § lagen den 5 juni 1909 (nr 45 s. 1) om konsularjurisdiktion* samt hemställer, att förslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Stefenson.